ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ
Ἐκκλησιαστική

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2018 – ΤΕΥΧΟΣ 41ο
ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΥΠΡΟΥ

Ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμός στόν σύγχρονο κόσμο

Ἀρχιμ. Ἐλισαίου Καθηγουμένου Ἱ.Μ. Σίμωνος Πέτρας

Σελ. 362

«Εἰσήγηση γιά τόν μοναχισμό»

Ἀρχιμ. Ἀθανασίου Καθηγουμένου Ἱ.Μ. Τροοδιτίσσης

Σελ. 373

Γυναικεῖος μοναχισμός

Γεροντίσσης Προδρόμης Μοναχῆς Καθηγουμένης Ἱ.Μ. Ἁγίου Ἡρακλειδίου

Σελ. 378

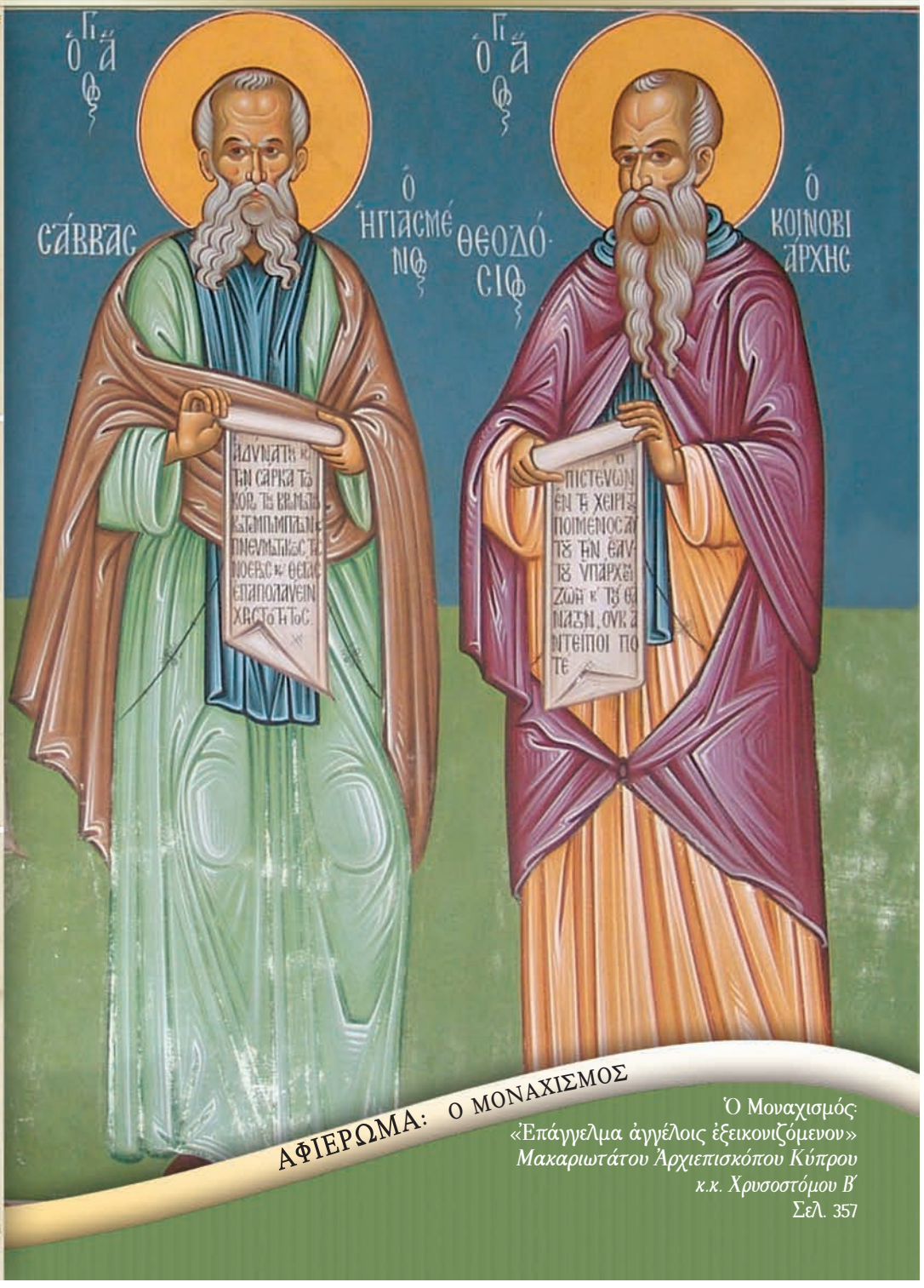

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Ο ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ

Ὁ Μοναχισμός: «Ἐπάγγελμα ἀγγέλοις ἐξεικονιζόμενον»
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄
Σελ. 357

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Εκκλησιαστική

ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ **ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ**

Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 2018

Ἔτος 11ο

Τεῦχος 41ο

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ «ΜΕΛΙΣΣΑ»
570 21 Ἀσπροβάλτα - Θεσσαλονίκης
Τηλ.: (+30) 2397023313
E-mail: melissa@melissaprint.com

Διεύθυνση: Τ.Κ. 21130
1502 Λευκωσία
Τηλ.: (+357) 22554600
Τηλεομοιότυπο (Fax):
(+357) 22554774
Ἠλεκτρονική διεύθυνση (E-mail):
diafot@cy.net

ISSN 2547-8915 (print)
ISSN 2547-8923 (online)

Ἐξώφυλλο: Τοιχογραφία ἀπό τήν τράπεζα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὄρους.

Περιεχόμενα

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Ο ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ

Ὁ Μοναχισμός: «Ἐπάγγελμα ἀγγέλοις ἐξεικονιζόμενον»
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄ 357

Ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμός στόν σύγχρονο κόσμο
Ἀρχιμ. Ἐλισαίου Καθηγουμένου Ἱ.Μ. Σίμωνος Πέτρας 362

«Εἰσήγηση γιά τόν μοναχισμό»
Ἀρχιμ. Ἀθανασίου Καθηγουμένου Ἱ.Μ. Τροοδιτίσσης.....373

Γυναικεῖος μοναχισμός
Γεροντίσσης Προδρόμης Μοναχῆς Καθηγουμένης Ἱ.Μ. Ἁγίου Ἡρακλειδίου 378

Τριαδολογικές προοπτικές τοῦ Μοναχισμοῦ
† Ἀρχιμ. Ἐλπιδίου Χασάπη 384

Ἡ ἑρμηνεία τῆς ἀκολουθίας τοῦ Μοναχικοῦ Σχήματος ἀπό τόν Ἅγιο Νεόφυτο τόν Ἔγκλειστο
Ἀντώνιου Χαραλάμπους.....392

ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ Κ.Δ.

Ἀπόστολος ΚΓ΄ Κυριακῆς
Ἀρχιμ. Γρηγορίου Μουσουρούλη .396

Εὐαγγέλιο Κυριακῆς Δ΄ Λουκᾶ
Πρωτ. Κων/νου Λ. Κωνσταντίνου ...399

ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ

«Τῶν Μοναστῶν τά πλήθη τόν Καθηγητήν σε τιμῶμεν, Σάββα Πατήρ ἡμῶν»
Πρωτ. Μιχαήλ Βοσκοῦ.....404

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ἔρχονται Χριστούγεννα. Πότε θά ἔλθει ἡ εἰρήνη;
Νίκης Τρακοσιῆ 410

Σπεύσατε νά κάνετε τό καλό!
Ἐπιμ. Σάββα Παρῆ 414

Πῶς γνώρισα τόν ἅγιο Παΐσιο
Σταύρου Μπαλτογιάννη 416

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Σελίδες ἀπό τήν ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας
Χρίστου Χατζημιχαήλ 418

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Καπετάνιος Ἁγιογράφος
Φώτη Κόντογλου 422

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΙΚΡΟΥΣ ΜΑΣ ΦΙΛΟΥΣ

Ἐπίσκεψη στόν γέροντα
Ἑλένης Ἀναστασίου 427

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Ὁ φίλος μας ὁ Νάσος.....430

Ἡ μεγάλη νίκη τῆς ζωῆς.....431

Ἡ Χαρά βρῆκε τή χαρά.....431

Ἀφιέρωμα

Ὁ Μοναχισμός

Ὁ Μοναχισμός: «Ἐπάγγελμα ἀγγέλοις ἐξεικονιζόμενον»[1]

(Τρόπος ζωῆς ὅμοιος μέ τήν ἀγγελική πολιτεία)

Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄

Ὁ λόγος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης «ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἅγιος ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν»[2], ὁ ὁποῖος ἐπαναλήφθηκε ἀπό τόν Κύριο μέ τό «ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν»[3] προδιαγράφει τήν κλήση καί τήν ἀποστολή κάθε πιστοῦ. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ἁγιότης στήν ὁποία μᾶς καλεῖ ὁ Θεός εἶναι ἕνας συνεχής καί ἀνειρήνευτος ἀγώνας κατά τῆς ἁμαρτίας, ὥστε νά ζήσει μέσα μας ὁ Χριστός. Ὁ Θεός ὅμως εἶναι ἄπειρος, δέν ἔχει ὅρια, ὅπως δέν ἔχει ὅρια καί ἡ ἁγιότης του. Ἑπομένως καί ἡ ἁγιότητα τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον εἶναι μία ἀκόρεστη δίψα καί μία ὁλοένα ἐπιτεινόμενη ἔνταση τῆς ἐπιθυμίας γιά ἕνωση μέ τόν Θεό, εἶναι κάτι πού δέν τελειώνει. Εἶναι ἕνας δρόμος χωρίς στάση, μία πρόοδος πού δέν ἔχει τέλος. Εἶναι δρόμος αὐταπαρνήσεως καί θυσίας.

Αὐτή τήν πραγματικότητα ὑπογραμμίζουν οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου «εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι»[4], καὶ «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν»[5]. Αὐτός ὁ ἀγώνας ὑπέρβασης τοῦ

1. Σεραπίωνος Θμούεως, *Πρός μονάζοντας*, ΒΕΠΕΣ 43, σσ 91-92.
2. Λευϊτ. ιθ΄, 2.
3. Ματθ. ε΄, 48.
4. Ματθ. ιστ΄, 24.
5. Ματθ. ια΄, 12.

ἑαυτοῦ μας καί τοῦ κόσμου καί προσκόλλησης τῆς ψυχῆς στόν Θεό, κάποιες ψυχές τίς συγκινεῖ ἰδιαίτερα. Εἶναι οἱ ὑπάρξεις ἐκεῖνες «αἷς δέδοται»[6], πού ἔχει δοθεῖ τό χάρισμα τῆς ὁλοκληρωτικῆς ἀφιέρωσης στόν Θεό. Αὐτές οἱ θεοφιλεῖς ψυχές ὡς «δυνάμεναι χωρεῖν τόν λόγον» «ἀποτάσσονται πᾶσι τοῖς ἑαυταῖς ὑπάρχουσι»[7] προκειμένου νά βιώσουν τόν εὐαγγελικό λόγο στήν πληρότητά του.

Ὁ πόθος λοιπόν τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς εἶναι οὐράνιο χάρισμα. Δίδεται σέ ὅσους ἔχουν ἰδιαίτερη ψυχοφυσική κλίση. Αὐτή τή μυστική πνευματική πορεία μποροῦν νά τή βαδίσουν μόνο ὅσοι ἔχουν αὐτή τήν εἰδική κλήση ἀπό τόν Θεό, ἀφιερώνοντας ὅλες τους τίς δυνάμεις ὡς πραγματικοί ἀθλητές τῆς εὐσεβείας.

Ἔτσι τό μοναχικό ἰδεῶδες προβάλλεται μέ ἰδιαίτερη λαμπρότητα μέσα στήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μας. Οἱ θεοφόροι Πατέρες μιλώντας γιά τόν μοναχισμό χρησιμοποιοῦν φράσεις καί χαρακτηρισμούς ἐντυπωσιακούς, πού φανερώνουν ἀκριβῶς τό μεγαλεῖο τῆς «καθ' ὑπερβολήν ὁδοῦ»[8], τήν προσφορά ἀλλά καί τήν ἐμπιστοσύνη καί τήν προσδοκία μέ τήν ὁποία τόν ἀτενίζει τό ἐκκλησιαστικό πλήρωμα πού δίνει τή μάχη γιά τήν κατάκτηση τῆς ἁγιότητας μέσα στόν κόσμο. Ὁ Σεραπίων Θμούεως χαρακτηρίζει τόν μοναχισμό ὡς «ἐπάγγελμα οὐρανοῦ ἁπτόμενον, Θεῷ συναπτόμενον, ἀγγέλοις ἐξεικονιζόμενον, ἐπάγγελμα τό κατ' εἰκόνα Θεοῦ σῶζον»[9]. Ὁ μοναχισμός εἶναι τρόπος ζωῆς πού ἐγγίζει τόν οὐρανό, συνδέει μέ τόν Θεό, ὅμοιος μέ τήν ἀγγελική πολιτεία, πού διασώζει τό «κατ' εἰκόνα».

Ὁ δέ ἅγιος Νεκτάριος ἀναλογιζόμενος τό μεγαλεῖο καί τήν ὀμορφιά τῆς μοναχικῆς ζωῆς ἐρωτᾶ: «τί ἀληθῶς τῆς πολιτείας ταύτης τιμιώτερον ἤ τί λαμ-

6. Ματθ. ιθ΄, 11-12.
7. Μ. Βασιλείου, *Ὅροι κατά πλάτος*, Ἐρώτ. 8,1 Migne PG 31, 933D-936A.
8. Α΄ Κορ. ιβ΄, 31.
9. Ὅ.π.

πρότερον»[10]; καί ἀπαντᾶ: «αὕτη καλλιτεχνεῖ τὴν εἰκόνα καὶ προσδίδει αὐτῇ τὸ ἀρχέτυπον κάλλος, αὕτη εἰς μακαριότητα ἄγει, αὕτη σεμνύνει τὸν ἔχοντα, αὕτη κοσμεῖ τὸν κεκτημένον,... αὕτη οὐρανοβάμονα τὸν ἄνθρωπον καθιστᾷ, ... αὕτη τοῖς ἀγγέλοις συνάπτει, αὕτη θεοείκελον (ὅμοιο πρός τόν Θεό) τὸν ἄνθρωπον ἐμφαίνει, αὕτη πρὸς τὸ θεῖον ἀνάγει, αὕτη τὸ θεῖον προσοικειοῦται»[11].

Ὁ μοναχισμός, τόν ὁποῖο μέ τόση γλαφυρότητα ἐξυμνοῦν οἱ ἅγιοι Πατέρες, εἶναι μέν ἰδιότυπος θεσμός, πλήν ὅμως εἶναι ταυτόχρονα δυναμικός τρόπος χριστιανικῆς ζωῆς, ὁ ὁποῖος βοηθεῖ τόν ἄνθρωπο νά ὑπερβεῖ τόν «πεπτωκότα» κόσμο καί νά ζήσει τή νέα ζωή, ἡ ὁποία εἶναι κρυμμένη μαζί μέ τόν Χριστό «ἐν τῷ Θεῷ»[12]. Νά ζήσει σέ μιά ἀτμόσφαιρα ἀγάπης καί ἀφοσίωσης στόν Θεό, ὅπως ἐκείνη τῶν Χερουβίμ καί τῶν Σεραφείμ· τῶν ἀγγελικῶν ὑπάρξεων πού κυκλώνουν τόν θρόνο τοῦ Θεοῦ καί ψάλλουν ἀκαταπαύστως τόν ἐπινίκιο ὕμνο «ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος...».

Ἡ μοναχική πολιτεία, ὡς ἀγγελική πολιτεία πάνω στή γῆ, ἀποτελεῖ ἕνα δύσκολο, ἀλλά λαμπρό κατόρθωμα τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Εἶναι θεσμός ἁγιοπνευματικός, ἀκατανόητος ἀπό τούς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, οἱ ὁποῖοι δέν διαθέτουν Ὀρθόδοξα κριτήρια, τά ὁποῖα εἶναι καθαρῶς πνευματικά. Ὁ μοναχός ἀκολουθεῖ τήν «στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν»[13], ἡ ὁποία ὁδηγεῖ στή ζωή. Παλεύει συνεχῶς μακριά ἀπό τόν κόσμο μέ τρόπο ἀκατάληπτο στή στενή λογική τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων. Εἶναι αὐτός πού πολεμεῖ ἐναντίον τῶν δαιμονικῶν δυνάμεων εἴτε κατ' εὐθεῖαν καί κατά πρόσωπο εἴτε ἐναντίον τῶν ὀργάνων τους. Οἱ πονηροί δαίμονες βλέπουν κάθε μέλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ὡς ἐχθρό τους. Πολύ περισσότερο ὅμως ὡς ἐχθρό τους, καί μάλιστα ἐπικίνδυνο, βλέπουν τόν μοναχό, διότι αὐτός τούς ἀπωθεῖ ἀπό τήν κατοικία τους, πού,

10. Νεκταρίου Πενταπόλεως, *Πρός μοναχόν Ἰωάσαφ*, παρά Κων.Κυρμιζῆ, *Ὁ μοναχισμός κατά τόν ἅγ. Νεκτάριο Πενταπόλεως*, σ. 312.
11. Νεκταρίου Πενταπόλεως, ὅ.π.
12. Κολασ. γ΄, 2.
13. Ματθ. ζ΄, 14.

ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἡ Ἁγία Γραφή, εἶναι ἡ ἔρημος[14].

Ἡ ἀποταγή τῶν μοναχῶν καί ἡ ἀναχώρησή τους ἀπό τόν κόσμο στά ὄρη καί στίς ἐρήμους δέν ἀποτελεῖ περιφρόνηση τοῦ κόσμου καί τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Ἀποτελεῖ ὑπέρβαση τοῦ κόσμου χάριν τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ καί τῆς κοινωνίας μαζί του. Ὁ μοναχός ζεῖ σ' ἕνα μόνιμο παροξυσμό ἀγάπης μέ τόν Χριστό. Ποθεῖ νά γίνει φίλος καί μαθητής τοῦ Χριστοῦ, τόν ὁποῖο ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἀποκαλεῖ: «ὁ ἐμὸς ἔρως». Ὁ θεῖος αὐτός ἔρωτας παρακινεῖ τόν πιστό -ἄνδρα ἤ γυναίκα-, πού ἔχει κλήση ἀπό τόν Θεό, νά ἐγκαταλείψει τόν κόσμο καί νά φύγει στά βουνά καί στίς ἐρήμους γιά νά βρεῖ τήν ἠρεμία τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, νά συγκεντρώσει τόν νοῦ του καί νά ἐπικοινωνεῖ μέ τόν Θεόν χωρίς κηλίδα, νά φωτίζεται ἀπό τίς ἐλλάμψεις τοῦ Παναγίου Πνεύματος χωρίς νά ἀνακατεύεται μέ τά γήϊνα καί φθαρτά.

Οὐσία τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους καί τῆς ἀποταγῆς εἶναι ἡ προσπάθεια νά ἀπαγκιστρωθεῖ

ὁ μοναχός ἀπό κάθε τι, τό ὁποῖο τόν κρατεῖ δέσμιο στή γῆ καί τοῦ φράσσει τόν δρόμο πρός τά ἄνω. Νά γνωρίσει τόν ἑαυτό του, νά παύσει νά ἐξαρτᾶται ἀπό τό κοινωνικό σύνολο καί νά ἀναθέσει τή ζωή καί τήν ἐλπίδα του στόν Θεό.

Βέβαια ἡ φυγή ἀπό τόν σάλο τῶν βιοτικῶν πραγμάτων καί ἡ μόνωση δέν εἶναι αὐτοσκοποί. Ἡ τοπική φυγή δέν ὠφελεῖ σέ τίποτε. Φυγή καί μόνωση εἶναι μέσα τά ὁποῖα βοηθοῦν στήν κατά Θεόν καί ἐν Θεῷ τελείωση τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ φυγή ἀπό τόν κόσμο καί ἡ κοινωνία μέ τόν Χριστό προϋποθέτουν τήν πραγμάτωση τοῦ ἀποστολικοῦ λόγου: «ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται»[15]. Ὁ μοναχός εἶναι ὁ κατ' ἐξοχήν ἐσταυρωμένος γιά τήν ἀγάπη

14. Λουκ. η΄, 29.
15. Γαλ. στ΄, 14.

τοῦ Χριστοῦ. Κάθε μοναχός, κατά τόν ἅγιο Κασσιανό, «εἶναι καθηλωμένος στόν σταυρό του». Ἡ ζωή του εἶναι συνεχής πνευματικός ἀγώνας. Ὁ μοναχός προοδεύει «ἐν Χριστῷ» μέ τήν ἐπίμονη καί ἐπίπονη ἄσκηση, μέ τόν ἀφανή, ἀδυσώπητο καί σκληρό ἀγώνα τῆς αὐτογνωσίας καί τῆς ψυχικῆς κάθαρσης. Ὡριμάζει πνευματικά μέ τήν προσευχή, τή λατρεία καί τή συμμετοχή στήν ἁγιαστική χάρη τῶν Μυστηρίων. Ὅλα αὐτά τόν ἀναπαύουν, τόν γαληνεύουν, τόν ἐξαγνίζουν καί τόν ζωοποιοῦν κατά τήν ψυχή. Μέσα ἀπό τόν ἀγώνα καί μέ τή βοήθεια τῶν μέσων πού ἀναφέραμε ὁ μοναχός μεταβάλλεται ἀπό ἄνθρωπος σαρκικός σέ ἄνθρωπο πνευματικό «ἐν Χριστῷ», μέ τή Χάρη πάντοτε τοῦ Παναγίου Πνεύματος, τοῦ ἀγαθοῦ Παρακλήτου. Γίνεται ἐπίγειος ἄγγελος.

Ἀλλά καί ἐμεῖς οἱ ἁπλοί πιστοί, τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας πού παλεύουμε μέ τόν παλαιό ἄνθρωπο τόν ὁποῖο φέρουμε μέσα μας, μέ τούς πονηρούς δαίμονες καί τόν ἀποστατημένο ἀπό τόν Θεό κόσμο ὠφελούμαστε ἀπό τό ἀσκητικό ἰδεῶδες. Γι' αὐτό καί μελετοῦμε τά συγγράμματα τῶν ἁγίων Πατέρων, πού ἔζησαν τή ζωή τῆς ἄσκησης καί μᾶς ἀποκαλύπτουν ἔτσι τόν μυστικό κόσμο τῆς ψυχῆς, μᾶς φανερώνουν τό βάθος τῆς ἱερότητάς της καί ὅλη τήν τραγωδία τοῦ ἐσωτερικοῦ της.

Ἐκεῖνοι πού ἀγωνίζονται νά ζήσουν τήν ἐσταυρωμένη ζωή τῆς ἀσκήσεως εἶναι φῶς καί ὑποδείγματα ζωῆς γιά ὅλο τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος παρατηρεῖ ὅτι φῶς τῶν μοναχῶν εἶναι οἱ ἄγγελοι καί φῶς ὅλων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ ζωή τῶν μοναχῶν. Αὐτό σημαίνει πώς οἱ μοναχοί πρέπει νά προσπαθοῦν νά δίνουν σέ ὅλα καί σέ ὅλους τό καλό παράδειγμα, «τύπον ἀγαθόν», «μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπὴν»[16] μέ τά ἔργα καί τά λόγια τους. Εἴθε καί ὅσοι ζοῦμε μέσα στόν κόσμο, νά θελήσουμε νά φωτισθοῦμε καί νά παραδειγματισθοῦμε ἀπό τό ἅγιο καί φωτεινό παράδειγμα τῆς ὁσίας ζωῆς τῶν ἀνθρώπων πού ζοῦν «τὸν ἐσταυρωμένον βίον».

16. Β΄ Κορ. στ΄, 3.

Ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμός στόν σύγχρονο κόσμο[1]

Ἀρχιμ. Ἐλισαίου Καθηγουμένου Ἱ.Μ. Σίμωνος Πέτρας Ἁγίου Ὄρους

Ἀνταποκρινόμενος χάριν ὑπακοῆς, ὄχι λόγῳ καταρτίσεως καί ἐμπειρίας, στήν εὐγενῆ καί τιμητική πρόσκλησι τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. κ. Χρυσοστόμου, ἀποδέχθηκα νά μιλήσω σήμερα στήν κατά πάντα ἀξιόλογη καί χρεωστική ἐκδήλωσι συμπληρώσεως 40ετοῦς θεοφιλοῦς Ἀρχιερωσύνης τοῦ Ἀρχιποίμενος τῆς φιλτάτης Μεγαλονήσου, τόν ὁποῖον ἀπό τῶν φοιτητικῶν εἰσέτι χρόνων γνωρίζομεν καί σεβόμεθα ὄχι μόνο προσωπικῶς, ἀλλά καί ἄλλοι πατέρες τῆς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ἐκ βαθέων Σᾶς εὐχαριστῶ, Μακαριώτατε, γιά τήν τιμή καί ἐμπιστοσύνη καί ἀνταποδίδω τόν προσήκοντα σεβασμό μου καί τίς ταπεινές δεήσεις μας στό Περιβόλι τῆς Παναγίας. Ἐκφράζω ἅμα τά συγχαρητήρια γιά τήν ὀργάνωσι αὐτῆς τῆς εὐσήμου ἡμέρας καί εὔχομαι μέ τό δίστιχον πού συνέταξε χάριν τῆς ἑορτῆς ὁ ἀγαπητός Σας ἡμέτερος ἀδελφός Ἱερομ. Ἀθανάσιος «τέσσαρες δεκάδες ἐνιαυτῶν ἀρχιερωσύνης συμπληρώσεως, πάτερ σεπτέ, ζῆθι ἔτη πλεῖστα καί πλήρη καρπῶν θείων».

Στήν εὔσημη αὐτή ἡμέρα, ἡ συμπερίληψις θέματος γιά τόν ὀρθόδοξο μοναχισμό ἀποδεικνύει εὔγλωττα τήν ἀγάπη καί μέριμνα, τήν ἀγωνία, ἄν θέλετε, τοῦ Μακαριωτάτου, τέκνου τοῦ ἰδίου τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου, γιά τό κόσμημα αὐτό τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας. Καί γι' αὐτό τόν εὐχαριστοῦμε θερμά.

Τό θέμα στό ὁποῖο θά χαράξω μερικές σκέψεις, ἀναγκαστικά, λόγῳ χρόνου, εὐσύνοπτες, εἶναι «ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμός στόν σύγχρονο κόσμο», ὁ ὁποῖος μοναχισμός ἀείποτε ἔχει μερίδιο κληρονομίας καί ζωῆς σέ κάθε πτυχή τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καί παραδόσεως.

Ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμός κατά τήν μακραίωνα πορεία του

---

1. Εἰσήγηση στήν κληρικολαϊκή συνέλευση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου μέ τήν εὐκαιρία συμπλήρωσης σαράντα ἐτῶν ἀρχιερατείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄ στόν Ἱερό Ναό τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας στίς 25 Φεβρουαρίου 2018.

ἔχει κοσμηθῆ μέ ἐξαιρετικά ὀνόματα καί θαυμαστά κατορθώματα, ἐνῶ ἡ προσφορά του στήν ἁγία Ἐκκλησία, εἴτε διά προσευχῶν εἴτε σέ ἀκτινοβολία παραδειγμάτων αὐταπαρνήσεως εἴτε σέ καταρτισμό στελεχῶν «πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθόν ἐξηρτισμένων» (Β΄ Τιμ. γ΄, 17) ὑπῆρξε ἀνεκτίμητος καί ἀναγνωρίζεται τοῦτο παρά πάντων.

Ἅγιοι Πατέρες, ἀρχιερεῖς, μοναχοί καί συγγραφεῖς, παλαιοί καί νεώτεροι μέχρι στίς ἡμέρες μας, δέν φείδονται ὀνομάτων γιά νά τόν ἀποκαλέσουν, ὅπως: «ἡ σπονδυλική στήλη τῆς Ἐκκλησίας», «ὁ διάκοσμος τῆς Ἐκκλησίας», «τά νεῦρα τῆς Ὀρθοδοξίας». Φαινόμενον καί ρεῦμα πού ξεκινᾶ ἀπό τήν χώραν τοῦ Νείλου, προχωρεῖ εἰς τάς χώρας τοῦ Ἰορδάνου καί τῶν Κέδρων, μεταπηδᾶ σύντομα εἰς τήν Κύπρον, φθάνει εἰς τόν Ὄλυμπον τῆς Προποντίδος, διέρχεται στήν Ἑλλάδα, διακλαδίζεται στήν Δύσι, ἀκμάζει στό Ἅγιον Ὄρος καί μεταφέρεται εἰς τόν σλαυικόν βορρᾶν. Οἱ μοναχοί προσφωνοῦνταν μέ τά ὡραιότερα ἐπίθετα καί τίς μεγαλύτερες ἐπευφημίες καί ἁπαξάπαντες, κλῆρος καί λαός, τούς ἀγαποῦσαν καί τούς τιμοῦσαν.

Ὁ Γ. Αἰμιλιανός, ἐραστής καί ἐφαρμοστής τοῦ μοναχικοῦ βίου καί θεσμοῦ, τόν ἀποκαλεῖ συνήλικα καί συνήλυδα τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, ὁ ὁποῖος ἐνσαρκώνει τό εὐαγγελικόν ἰδεῶδες καί στούς θεραπευτές τοῦ ὁποίου, δηλ. στούς μοναχούς, ἡ Ἐκκλησία ἀπέδωκε τήν θέσι τῶν χαρισματούχων καί τῶν μαρτύρων. Ἡ ἴδια ἀνεγνώρισε τήν μοναχική ζωή «ὡς θυσία ἀπαρχῆς καί ὁλοκαρπώσεως τῷ Κυρίῳ, ὡς τό ἑαυτῆς καύχημα, ὡς τήν "ἁπασῶν ὑψηλοτέραν τάξιν", ὡς τό "ἐπάγγελμα τό οὐρανῶν ἁπτόμενον"». Ἔκτοτε ὁ μοναχισμός ἔμεινε καί ζῇ «ὡς στρατός ἱερός, θεῖον καί πάγκαλον τάγμα, πολιτεία μοναχική καί ἀγγελική»[2].

Γιά νά δικαιολογήση αὐτήν τήν ὑψηλή θέσι, στήν ὁποία τόν τοποθέτησε ἡ Ἐκκλησία, ὁ μοναχισμός καί οἱ ἐνσαρκωτές του ἔπρεπε νά τήν ἀποδείξουν στήν πρᾶξι. Ἡ ἱστορία καί ἡ ἐμπειρία δείχνει ὅτι τά κατάφερε. Ἡ οἰκουμένη γέμισε μοναστήρια καί ἱερά Κέντρα ζωῆς καί μυστικῆς φωταυγίας, ἐνῶ οἱ γενεές τῶν μοναχῶν ἐπόλισαν τήν ἔρημο, τήν μετέτρεψαν σέ χωριά καί πόλεις.

Ταυτόχρονα στήν μακρά πορεία του ὁ μοναχισμός ἔγινε ὁ θεματοφύλακας τῶν πνευματικῶν παραδόσεων τῆς Ὀρθοδοξίας καί τοῦ Ἔθνους, μία ζωντανή μαρτυρία τοῦ δυναμισμοῦ τοῦ ὀρθοδόξου, θά λέγαμε, τρόπου ζωῆς καί πολιτισμοῦ.

Συσσώρευσε ἀσκητικά κατορ-

2. Βλ. Ἀρχιμ. Αἰμιλιανός, *Κατηχήσεις καί Λόγοι, τ. 1, Σφραγὶς γνησία*, Ὁρμύλια 1998, σσ. 41, 57, 133.

θώματα, πνευματική προσφορά, ἱστορία, διανόηση, δίκαιο, ἀρχεῖα, ἀρχιτεκτονήματα, ποικίλα ἔργα ἐκκλησιαστικῆς τέχνης, ἔνυλα καί ἄυλα, ἐγκαταστάσεις, ἐργόχειρα, καλλιέργειες, δηλαδή ἕνα τεράστιο ἀπόθεμα ἀνθρωπίνης δημιουργίας.

Γιά τούς μοναχούς αὐτά εἶναι ἕνα δῶρο ἐμπιστοσύνης, ἀγάπης καί εὐγνωμοσύνης στόν Θεό, μία ἀφορμή τοῦ κατά Θεόν ζῆν καί μία βεβαίωσις ὅτι τίποτε ἀπό αὐτά δέν εἶναι δικό μας· ὅλα εἶναι τοῦ Θεοῦ.

Στόν ἀνάντη αὐτόν δρόμο καί τόν πολύαθλο ἀγῶνα τό μοναχικό τάγμα ἐν γένει διατήρησε «πόνοις πολλοῖς καί ἱκανῇ γυμνασίᾳ καί διηνεκεῖ μελέτῃ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου»[3] καί πρόσεξε τά ἑξῆς βιωματικά χαρακτηριστικά. Εἶχε προφανῶς, ὅπως ὅλοι οἱ ἱεροί θεσμοί, τίς ἀντιστάσεις, τά θελήματα, τίς περιπέτειες καί τίς ἀδυναμίες τοῦ ὀστρακίνου σκεύους, τῆς πεπτωκυίας ἀνθρωπίνης φύσεως. Πρόσεξε λοιπόν πρῶτον τό ἐκκλησιαστικόν φρόνημα.

Ἡ μοναχική Πολιτεία ζήτησε ἀρχικά χῶρον αὐτοτελείας καί δράσεως σέ ὅλες της τίς μορφές. Ὅμως, ζώντας μέ τόν δικό της ρυθμό, ζῇ οὐσιαστικά «ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διά τήν Ἐκκλησίαν, ὡς ἡ καρδία ἤ μέλος τοῦ σώματος καί δέν ἐκτιμᾶται κυρίως ἀπό τήν ἀνάπτυξι

δραστηριότητος, ἀλλά πρό πάντων ἀπό τήν ἀληθινή ἀναζήτησι τοῦ Θεοῦ», ὅπως λέγει ὁ Γ. Αἰμιλιανός στό Τυπικό του.

Δεύτερον, τά μοναστήρια ὀργανώθηκαν σάν μία μικρή πολιτεία, μία ἀληθινή ἀνθρώπινη κοινωνία μέ φυσικό βίον καί καθημερινή συνδιατριβή, ὅπου ὅλα εἶναι ἁπλᾶ, ἀλλά καί ταυτόχρονα θεϊκά, ἔχοντας σάν πρότυπο τήν σκηνή τοῦ Θεοῦ μετά τῶν ἀνθρώπων. Γιά τούς μοναχούς ἔχει σημασία τό πρότυπον. Τό μοναστήρι, θά ἔλεγε κανείς, τό μοναστήρι-πόλις, κατά τόν Γ. Αἰμιλιανόν, ἔχει ξεκάθαρους στόχους.

Ἡ συμβίωσις στήν μικρή πολιτεία δέν ἀποβλέπει σέ ἐπενδύσεις κοσμικῶν ἤ ἰδεολογικῶν στόχων, ἀλλά στήν πνευματική ζωή καί τήν μυστική ἐνατένισι τοῦ Θεοῦ. Ἡ

3. Ἀρχιμ. Αἰμιλιανός, «Κανονισμός Ἱεροῦ Κοινοβίου Εὐαγγελισμοῦ Ὁρμυλίας Χαλκιδικῆς», *Κατηχήσεις καί Λόγοι, τ. 1, Σφραγὶς γνησία*, Ὁρμύλια 1998, σ. 186.

μονή-πόλις εἶναι ἕνα ἐργαστήριο, ὅπου οἱ συνθῆκες εἶναι κατάλληλες, διαλεγμένες καί ζυγοσταθμισμένες καί οἱ ἐπιδιώξεις ἀφοροῦν στόν Θεό, πού ταπεινά καί προσευχητικά οἱ μοναχοί Τόν ἐπικαλοῦνται νά σκηνώση στά ἀνθρώπινα σκεύη τῶν ἰδίων καί τῶν συνανθρώπων τους. Ἀλλά τά τείχη τῶν μοναστηριῶν δέν δημιουργοῦν μία κλειστή ὑπό φρουράν κοινωνία, ἀλλά συμβολίζουν μία κοινωνία πού ἀνοίγει τούς ὁρίζοντες πρός τόν οὐρανό.

Τρίτον ἡ μοναχική, ἰδίως ἡ κοινοβιακή ζωή, ἀγωνίζεται νά κάνη πραγματικότητα τήν ἐπίκλησι τῆς Κυριακῆς προσευχῆς: «ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς». Καί αὐτό θέλει νά τό ἐκφράζη πρακτικά στήν καθημερινή ζωή, στίς διαπροσωπικές, ὅπως λέμε, σχέσεις.

Οἱ μοναχοί ἔχουν τήν αἴσθησι ὅτι ἀποτελοῦν μία κοινωνία. Δέν αἰσθάνονται ποτέ ὅτι εἶναι ἀνεξάρτητοι ἀπό τούς ὑπολοίπους, ἀλλά λειτουργεῖ ἡ ἀποδοχή τοῦ ἄλλου· καταφάσκουν στήν θέσι, στήν γνώμη τοῦ ἄλλου.

Ἡ ἰσότης τῶν μελῶν ἔρχεται ὡς μία συνέπεια. Κοινά τά πάντα μέ βάσι τήν ἐλευθερία, τήν ἑκουσιότητα. Τίποτε δέν εἶναι δικό μου. Ἕκαστος προσφέρει τό δυνατόν εἰς τόν Θεόν. Ὅλοι παρίστανται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁ καθένας μέ τήν δική του ψυχή καί μέ τό δικό του μέτρο.

Ἡ ζωή κάθε μοναχοῦ, κάθε οἰκογενείας, ὡς καί οἱ κοινωνικές σχέσεις τῶν «σπιτιῶν» μεταξύ τους, διακρίνονται ἀπό ἕνα ἀκόμη κοινό χαρακτηριστικό. Εἶναι ἡ χαρά. Πηγή αὐτῆς τῆς χαρᾶς εἶναι ὁ ἀγώνας τους, ὁ κόπος τους, ἡ καρποφορία τῆς προσευχῆς. Χωρίς καθημερινή χαρά δέν δύναται νά ζήση ὁ μοναχός.

Ἀκόμη σήμερα ἐφαρμόζονται τά περιστατικά παλαιῶν ἀποφθεγμάτων, τά ὁποῖα διαβάζομε στά Γεροντικά καί ἀσκητικά βιβλία. Ἡ κοινωνική αὐτή σχέσις τῶν μοναχῶν ἐκφράζεται ὄχι μόνον στίς σχέσεις μεταξύ τῶν μελῶν τῆς κοινότητος ἤ τῶν μελῶν ἄλλων μοναστικῶν οἰκογενειῶν, ἀλλά καί στίς σχέσεις μέ τούς προσερχομένους προσκυνητές.

Ἡ κοινωνική ζωή τῶν μοναχῶν, πού εἶναι πνευματική, ἦταν φυσικόν νά ἑλκύη ἀνθρώπους, πού ἔρχονται συνεχῶς ἀπό τόν κόσμον καί ἐπιθυμοῦν ἄλλοι νά ξαναρχίσουν τήν ζωή τους, νά σταματήσουν τήν ματαιότητα τοῦ βίου τους, ἄλλοι νά εὕρουν ἀνάπαυσι, παρηγοριά, λύτρωσι, ὁδηγό πνευματικό, σύντροφο στήν λύπη καί στήν χαρά.

Πιό ἀληθινά αὐτό πού λέμε ἐκφράζεται στήν εἰκόνα τῆς λατρείας μέσα στό μοναστήρι, ὅπου ἡ εἰρηνική συμβίωσις εἶναι εὔγλωττη. Εἶναι μία πλήρης καί τελεία κοινωνία προσώπων, μοναχῶν, προσώπων γνωστῶν, οἰκείων, ἀγνώστων, ἀλλά ἀγαπητῶν, πού συναπαρτίζουν τό μυστικό Σῶμα τοῦ

Κυρίου καί προσδοκοῦν μέ ὕμνους καί ὠδές καί εὐχές τήν ἐρχομένη βασιλεία. Ἡ λατρεία αὐτή πού συμμετέχουν μοναχοί καί λαϊκοί ἀποκαλύπτει ὄχι μόνον τήν ἑνότητα τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων καί τῶν ἁγίων, ἀλλά, ὅπως λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, καί τήν κοινωνίαν ὅλης τῆς κτίσεως, ἡ ὁποία συμπάσχει καί συνανακαινίζεται.

Τέταρτον, τό προφητικό στοιχεῖο τοῦ μοναχισμοῦ, πού φαίνεται λίγο παράξενο καί ἁπλοϊκό ἐνίοτε στόν συμπορευόμενο μέ τήν ἀνθρωπότητα, ὀρθολογισμό, κρύβει πίσω του ἕνα βίωμα καί ἕνα μυστήριο πού δύσκολα τό δέχεται ὁ ψυχικός ἄνθρωπος. Δέν θέλει νά δείξη κάτι μέ αὐτό ὁ μοναχός, ἀλλά μόνο ὅτι ἔχει καρδιά προφήτου καί θέλει νά ζῆ, νά βλέπη, νά προορᾶ τά μή ὁρώμενα, στήν μυστική του ζωή. Δέν ἔχει σχέσι αὐτό μέ συγκεκριμένες προβλέψεις μελλόντων πού δέν μπορεῖ πάντοτε νά τά ἀποκλείση κανείς. Οἱ προφῆτες στόν παλαιό Ἰσραήλ, ἀλλά καί στόν νέο Ἰσραήλ, ἦταν παράθυρα ἀνοικτά γιά τόν λαό γιά νά βλέπουν τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ πορεία τοῦ προφήτου ἦταν γιά τόν λαό πορεία τοῦ Θεοῦ καί ἡ μαρτυρία του μαρτυρία τῆς παρουσίας στόν κόσμο, ὄχι ἐξαγγελία μελλόντων.

Ἡ προφητική φωνή τοῦ μοναχοῦ μαρτυρεῖ τήν φανέρωσι τῆς αἰωνίου ζωῆς, τούς πόθους τῶν ἁγίων, τούς στεναγμούς τῶν ὁσίων, ὅτι ἦλθε ἡ βασιλεία. Αὐτό εἶναι ἕνας λόγος πού οἱ ἐν τῷ κόσμῳ μέ χαρά καί προσμονή πάντοτε, παρά τά ἀναφυόμενα, ἐνίοτε, σκάνδαλα, ὑποδέχονταν τούς πνευματικούς καί Γέροντες. Μέ αὐτό τό φρόνημα ὁ κόσμος πάντοτε ἔβλεπε τούς μοναχούς, καί μάλιστα τούς διακρινομένους ἐπί ἀσκήσει καί ἁγιότητι, μέχρι σήμερα.

Οἱ μοναχοί ὅμως δέν ξεχνοῦν ὅτι ἡ ζωή τους καί ἡ μοναχική τους κλῆσις εἶναι πορεία ἐσταυρωμένου, ἀποστολική ξενιτεία. Εἶναι ἕνα τέλειο μαρτύριο ἀποστόλου, λέει ὁ Γέροντας Αἰμιλιανός, πού ἀρχίζει ἀπό τίς αὐλές τοῦ Ἄννα καί τοῦ Καϊάφα καί μεταβαίνει στό βίωμα τῆς μοναξιᾶς κοντά στόν σταυρό τοῦ Κυρίου, προχωρεῖ ἐν συνεχείᾳ στήν ἀγωνία τοῦ καταβιβαζομένου στόν θάνατο, κατόπιν στήν προσμονή τοῦ ὑπερῴου καί μετά ἀποκτᾶ τήν γεῦσι τῆς καιομένης καρδίας ἐκ τοῦ πυρός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τῆς ἀγαλλιάσεως τοῦ φωτισμοῦ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου[4].

Πέμπτο καί τελευταῖο σημεῖο εἶναι

4. Ἀρχιμ. Αἰμιλιανός, «Ἁγιορειτικός βίος καί ἀνθρωπίνη κοινωνία», *Κατηχήσεις καί Λόγοι, τ. 1, Σφραγὶς γνησία*, Ὁρμύλια 1998, σ. 337.

ὅτι ὁ μοναχισμός εἶναι ἡ πιό εὔγλωττη ἔκφρασις τῆς ἐσχατολογικῆς διαστάσεως τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς. Τά «ἔσχατα» πού δέν σημαίνουν τά τελευταῖα ἤ τό τέρμα ἤ τό τελικό, ἀλλά τό «τέλειο», τό «τετελεσμένο», τό «ἀπόλυτο», εἶναι ἡ πεμπτουσία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί τοῦ ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ. Εἶναι τό φῶς πού ἀποκαλύπτει τήν «οὐράνιο πολιτεία» ὡς παροῦσα καί βεβαιώνει ὅτι ἡ καθημερινή βίωσις τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ δέν περιορίζεται χρονικά, δέν εἶναι μία «φαντασία» ἤ μία «ἰδέα», οὔτε μία ἐνδοκοσμική ἀναμονή βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς, ἀλλά εἶναι γεγονός πού πραγματοποιεῖται ἐντός τῆς πιέσεως τῶν ἱστορικῶν συμβάντων καί γεγονότων. Ἡ «καινὴ ζωή», ἡ ὁποία μᾶς ἀποκαλύφθηκε στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, δέν εἶναι «ἐκ τοῦ κόσμου τούτου», ἀλλά γίνεται «ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ» καί χωρίς νά καταργῇ τόν κόσμο αὐτόν, προσδίδει στόν κόσμο αὐτό νόημα καί ἀξία πού ἔρχεται ἀπό τό φῶς τῶν ἐσχάτων.

Κατ' ἐξοχήν τήν διάστασι αὐτή φανέρωσαν μέ εὔγλωττο τρόπο οἱ ἅγιοι ἡσυχαστές τοῦ ιδ΄ αἰῶνος, μέ ἀγῶνες καί κόπους, καί ἀπέδειξαν ὅτι ὁ Θεός ὁ ἀπρόσιτος «μετέχεται κατὰ χάριν» καί ὁ ἡσυχαστικός βίος ἑνώνει τά παρόντα καί τά ἔσχατα καί «ἡ ζωή ἡμῶν κέκρυπται σύν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ».

Αὐτή μάλιστα ἡ διάστασις μᾶς προστατεύει ἀπό τόν πειρασμό ἑνός ἐγκοσμιοκρατικοῦ μεσσιανισμοῦ καί τό βρίσκουμε αὐτό σέ πολλές ἐκφάνσεις τῶν ἀγώνων μας καί τῆς μερίμνης μας.

Συνοψίζοντας, ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμός γιά νά εἶναι ὀρθόδοξος, οὐσιαστικός καί ἀληθινός πρέπει νά διαβάζωμε πάνω στό σῶμα του α΄) τό ἐκκλησιαστικό φρόνημα, β΄) τόν ξεκάθαρο στόχο πού ἀφορᾶ ὄχι σέ ἄλλες ἐπιδιώξεις παρά στήν εὕρεσι τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ, γ΄) τήν ἔκφρασι τῆς θεανθρώπινης ταυτότητος καί τῆς ἀδελφοσύνης καί τήν ταπεινή καί ἀνιδιοτελῆ θυσία καί προσφορά στήν Ἐκκλησία καί τόν κόσμο, δ΄) τήν διατήρησι τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν, ε΄) τήν προφητική του ἐνόρασι ὡς μαρτυρία τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ καί ὄχι ὡς ἐξαγγελία τῶν μελλόντων καί στ΄) τήν ἔκφρασι καί διατήρησι τῆς ἐσχατολογικῆς διαστάσεως τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Αὐτήν τήν εἰκόνα τήν ἐπαληθεύουν οἱ παλαιοί καί σύγχρονοι ἅγιοι, οἱ ὁποῖοι μαρτυροῦν ὅτι «ζεῖ ὁ Θεός» καί «μεθ' ἡμῶν ἐστι» καί στήν δική μας ἐποχή. Τίποτε δέν τούς διακρίνει ἀπό τούς ἀρχαίους ὁσίους, οὔτε στά παλαίσματα οὔτε στά χαρίσματα οὔτε στά βιώματα οὔτε στή σοφία τοῦ πνεύματος. Καί θά ἦταν μεγάλη ἀδικία ἐκ μέρους μας νά νομίζωμε ὅτι ζοῦμε στήν χειρότερη ἐποχή, ὅτι ἀπομακρύνθηκε ὁ Θεός, ὅτι αὐτά πού εἴπαμε εἶναι γιά ἄλλη ἐποχή καί γιά ἄλλους ἀνθρώπους.

Εἶναι ταυτόχρονα ἀλήθεια ὅτι

μπορεῖ νά διακρίνη κανείς σήμερα, σέ πανορθόδοξο ἐπίπεδο, ὕφεσι στήν μοναχική ἀναγέννησι καί στόν τρόπο τῆς ζωῆς ἡμῶν τῶν μοναχῶν. Δέν ἔχομε χρόνο νά ἀναλύσωμε τό θέμα. Ἐπιγραμματικά θά ἀναφέρωμε μερικές ἀπειλές καί κινδύνους.

Οἱ πολλές ἀνέσεις τῆς ζωῆς καί οἱ ἀντιλήψεις περί ἐλευθερίας στήν παιδεία ποτίζουν τούς ἀνθρώπους, ἐνῶ παλαιότερα οἱ ἄνθρωποι ἦταν συνηθισμένοι παιδιόθεν στή σκληρή δουλειά καί στήν ὑποταγή. Εὔκολο ἦταν γι' αὐτούς ἡ εἴσοδος στή μοναχική ζωή, ἐνῶ τώρα ἡ ζωή σ' ἕνα μοναστήρι εἶναι ἀκριβῶς τό ἀντίθετο ἀπ' αὐτό πού μαθαίνει κάποιος ἀπό μικρός.

Δέν πρέπει ἐξ ἄλλου νά ξεχνᾶμε ὅτι ὁ «κόσμος» παραμένει ἐν τῷ πονηρῷ, ἔστω καί σέ διαφορετικές μορφές. Ὁ κόσμος ἦταν πάντοτε ἐχθρός τοῦ Θεοῦ καί τῶν δούλων του καί ὁ μοναχισμός ἦταν ἀνέκαθεν μία ριζική πρόκλησι γιά τόν κόσμο καί τίς ἀξίες του.

Χρειάζεται ἑπομένως οἱ ἴδιοι οἱ μοναχοί νά ἔχουν μία ζωντανή συνείδησι τῆς ἀποστολῆς τους στήν Ἐκκλησία γιά νά ἀντιμετωπίζουν τίς νέες προκλήσεις, πού, ὅπως εἴπαμε, δέν εἶναι νέες καθ' ἑαυτές, ἀλλά παίρνουν καινούργιες μορφές. Ὅμως τό βασικό πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου παραμένει τό ἴδιο: πῶς νά βγῆ ἀπό τήν μοναξιά του γιά νά εἰσέλθη σέ κοινωνία μέ τήν ἀληθινή καί αἰώνια ζωή.

Στίς νέες προκλήσεις, προστίθεται ἡ δική μας τάσις γιά ἐκκοσμίκευσι. Χρειάζεται ἐμεῖς οἱ μοναχοί νά κάνουμε μία αὐτοεξέτασι καί νά δοῦμε πόσο ἀνοίγουμε ἐμεῖς, χωρίς ἐξωτερικούς ἐξαναγκασμούς, τήν θύρα γιά νά μπαίνη ὁ κόσμος καί ἡ λογική του στά οὐράνιά μας σκηνώματα.

Αὐτή ἡ ἐκκοσμίκευσις ἀπειλεῖ τά μοναστήρια, χωρίς νά φαίνεται ὅτι προσκρούη, ἀρχικῶς, στίς δογματικές καί πνευματικές τους ἀρχές. Μπαίνει μέ τήν πρόφασι τῆς πρακτικῆς ἀνάγκης. Βέβαια προσαρμογή στά νέα δεδομένα εἶναι ἀπαραίτητη, ἀλλά καί ἡ ἀνάγκη εἶναι ἕνα λάστιχο, πού ἐκτείνεται ὅσο τό ἕλκεις. Χρειάζεται διάκρισι καί μέτρο, γιά τήν ἀντιμετώπισί της, μέ βάσι τά κριτήρια τῶν ἁγίων. Μέ τόν ἐκσυγχρονισμό ἴσως κερδίζεις χρόνο καί πολλαπλασιάζεις τήν παραγωγή καί τό ἀποτέλεσμα, ἀλλά χάνεις σέ ρυθμό. Αὐτό τό μέτρο θά τό βροῦν οἱ ὑπεύθυνοι τῶν μοναστηριῶν μέ

γνώμονα τόν ἀσκητικό τρόπο ζωῆς καί ἡσυχίας καί ἀνάλογα μέ τόν πόθο τοῦ Θεοῦ. Ὅ,τι ἀγαπᾶς, αὐτό κυνηγᾶς· ὅπου ὁ θησαυρός, ἐκεῖ καί ἡ καρδία μας.

Οἱ πρακτικές συνέπειες στή ζωή τῶν μοναστηριῶν εἶναι ἐνίοτε ἐμφανεῖς καί χρήζουν προσοχῆς, διότι ἡ ἐπαφή μέ τόν κόσμο φέρνει ἀναγκαστικά θόρυβο, πληροφορίες, ταραχή στόν μοναχό, πού παραμένει ἕνα εὔθραυστο πλάσμα:

«Πολυλογία, θόρυβος, συζητήσεις, καί περί τῶν μεγαλυτέρων θεμάτων, πολλῷ μᾶλλον περί τῶν προβλημάτων τῆς καθημερινότητος, εἶναι κάτι πού μᾶς βγάζει ἀπό τήν μοναστική μας ζωή, καί μᾶς ἐκτρέπει ἀπό τήν πνευματική μας πορεία» ἔλεγε πάλι ὁ Γέροντας Αἰμιλιανός[5].

Οἱ σημερινές προκλήσεις πού συναντοῦν τά μοναστήρια μας δέν εἶναι λοιπόν τόσο οἱ ἐξωτερικές ἀπειλές τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως – ἄν καί αὐτοί δέν ἔχουν πάψει νά δροῦν–, ἀλλά, πιό πολύ, ἡ δική μας τάσις. Ἄς ἔχουμε τήν ταπείνωσι νά ἀναγνωρίζωμε τήν δική μας εὐθύνη σέ αὐτήν τήν διαδικασία. Οἱ μοναχοί θυσιάζουν σέ κάθε περίστασι τήν ζωή τους γιά τήν πίστι, μέ κανένα ὅμως τρόπο δέν κάνουν κάτι ἀπρεπές ἤ μάταιον οὔτε προτρέχουν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά πρῶτα βλέπουν καί ἀποδέχονται τό φρόνημά της ἤ, ἐνίοτε, σέ κρίσιμες στιγμές, ἀληθεύουν ἐν ἀγάπῃ καί ὑπακοῇ. Καί, ἄν συνειδητοποιήσωμε αὐτήν τήν εὐθύνη ἀπέναντι στήν Ἐκκλησία, ἀπέναντι στούς Ἁγίους Πατέρες πού χάραξαν τήν ὁδό, τότε πρόσφορες θά εἶναι οἱ λύσεις, ἤ τουλάχιστον οἱ τρόποι νά ἀντιμετωπίσωμε μέ πνευματικό καί θεάρεστο τρόπο τίς νέες ἀπειλές.

Οἱ μοναχοί παραμένουν προφῆτες, πού ἀναγγέλλουν στόν κόσμο τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἑτοιμάζουν τήν ἔλευσί Του, καί δείχνουν μέ τήν διαγωγή τους ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ παραμένει δυνατός καί ἐφαρμόσιμος σήμερα.

Εἶναι καί εὐθύνη μας ὄχι μόνον ἀπέναντι στίς μοναχικές μας ὑποσχέσεις, τῆς ἀποταγῆς, ἀλλά καί ἀπέναντι στούς πιστούς, νά εἴμαστε ἐξώκοσμοι ἄνθρωποι.

Μέ αὐτά πού εἴπαμε δέν εἰσηγούμαστε μία ρομαντική καί ἰδεολογική ἀντίληψι γιά ἕναν μοναχισμό ἄκρως ἀσκητικό, πού θά ἀρνιόταν κάθε τεχνικό μέσο καί θά περιοριζόταν σ' ἕνα μεσαιωνικό τρόπο διαβιώσεως. Βεβαίως ἕνας ἀσκητικός τρόπος ζωῆς εἶναι ἐφικτός, καί σήμερα μερικές συνοδεῖες ζοῦν καί στό Ἅγιον Ὄρος καί ἀλλοῦ, μέ πολύ λιτό τρόπο, ἀρκούμενες σέ ἐλάχιστα ἀπό τά σύγχρονα τεχνικά μέσα. Ὅμως αὐτό

5. Ἀρχιμ. Αἰμιλιανός, «Ἡ Μοναστική Ζωή», *Κατηχήσεις καί Λόγοι, τ. 2, Ζωή ἐν Πνεύματι*, Ὁρμύλια 1998, σ. 134.

δέν εἶναι γιά ὅλους καί δέν πρέπει νά ἀναχθῆ σέ ἰδεολογία.

Χρειάζεται ἐξ ἄλλου νά θυμηθοῦμε ὅτι ὁ μοναχισμός δέν ἦταν ποτέ ἐναντίον τῆς τεχνολογίας, καί διεδραμάτισε σημαντικό ρόλο στήν ἀνάπτυξι τοῦ πολιτισμοῦ. Αὐτό μᾶς τό ἔδειξε ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἁγιορείτης, ὁ ὁποῖος εἶχε κατασκευάσει ἕνα μηχανικό ζυμωτήρι, πού δούλευε μέ βόδια γιά νά μή λείπουν οἱ μοναχοί ἀπό τήν ἀκολουθία, καί τό ἔργο ἦταν, γράφει ὁ βιογράφος: «ὁμοῦ συμπαθείας καὶ εὐτεχνίας τὸ κάλλιστον»[6]. Οἱ τέχνες, ἔλεγε ὁ Μ. Βασίλειος, εἶναι «ἀναγκαῖαι τῷ βίῳ καὶ πολὺ τὸ χρήσιμον παρεχόμεναι»[7]. Πρέπει ὅμως νά χρησιμοποιοῦνται μέ διάκρισι καί μέ μόνον σκοπό «τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς χρείας»[8], τῆς ἀνάγκης.

Ἡ ἔννοια τῆς χρείας δέν μπορεῖ νά ὁρισθῆ δογματικά. Μπορεῖ νά διαφοροποιῆται κατά τόπο καί χρόνο, ὅμως μέ πνευματικό κριτήριο, καί ὄχι τεχνικό ἤ ὠφελιμιστικό. Κατά συνέπεια θά εἶναι ὁ πνευματικός καθοδηγός καί πατήρ τῆς Ἀδελφότητος πού ὀφείλει νά ὁρίζη τό πῶς καί πόσο θά χρησιμοποιηθῆ στό μοναστήρι ἡ σύγχρονη τεχνολογία.

Βασικό κριτήριο στήν χρῆσι τῶν

νέων μέσων εἶναι ἐπίσης ὅτι πρέπει πάντοτε νά διατηρῆται τό «εἰρηνικὸν καὶ ἀθόρυβον» τῆς ζωῆς, ὅπως ἐπίσης καί τό κριτήριο τῆς ἐγκράτειας σέ ὅλους τούς τομεῖς. Νά ἐνδιαφερώμεθα μόνον γιά τήν πραγματική ἀνάγκη, χωρίς νά μᾶς πιέζη ὁ βραχνᾶς τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ.

Ἀκόμα πιό σπουδαῖο γιά τά μοναστήρια εἶναι ἡ σχέσις μέ τήν πληροφορία. Ἔλεγε σχετικά ὁ Γέροντας Αἰμιλιανός:

Ὁ φοβερώτερος ἐχθρός τῆς πνευματικῆς ζωῆς στά σημερινά δεδομένα εἶναι ὁ πονηρός περισπασμός, πού δημιουργοῦν οἱ μυριάδες παραστάσεις πού πλημμυρίζουν κάθε μέρα τόν σύγχρονο ἄνθρωπο, τόσες πληροφορίες πού τοῦ εἶναι πλέον ἀδύνατον νά διακρίνη τό οὐσιαστικό ἀπό τό περιττό, χάνει τήν ἡσυχία του, τήν αὐτοκυριαρχία, τήν δυνατότητα περισυλλογῆς καί γί-

6. *Βίος Α΄. Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἁγιορείτου*, 179, ἔκδ. Noret, σελ. 86.
7. Μ. Βασίλειος, *Ὅροι κατά πλάτος* 38, PG 31, 968.
8. Μ. Βασίλειος, *Ὅροι κατά πλάτος* 19, PG 31, 968.

νεται ἐξωστρεφής... ὁ κόσμος τῆς βιομηχανικῆς εἰκόνος καταντᾶ εἰς πραγματική εἰδωλολατρία»[9].

Μία εὐλογημένη ἄγνοια καί ἀδιαφορία γιά τό τί γίνεται στόν κόσμο εἶναι γιά τόν μοναχό προϋπόθεσις τῆς ἀπερισπάστου προσευχῆς καί παραστάσεώς του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ὅλη ἡ ἄσκησίς του ἀποβλέπει σέ μία κένωσι τοῦ ἑαυτοῦ του καί κάθε περιεχομένου γιά νά γίνη σκεῦος ἕτοιμο νά δεχθῆ τήν δρόσο τῆς θείας χάριτος.

Ὁποιαδήποτε, τέλος, διακονία πού γίνεται ἀπό τούς μοναχούς εἶναι εὐλογημένη καί καρποφόρος καί ἐξαρτᾶται τόσο ἀπό τήν ἱστορία τῶν προσώπων ἤ τήν παράδοσι καί τό πνεῦμα κάποιων μοναστηριῶν, ὅσο, κυρίως, ἀπό τήν διάθεσι, τά ὅρια, καί τίς ἀνάγκες τῶν κατά τόπους Ἐπισκόπων. Κάθε ἔργον διακονίας πού ἀναλαμβάνουν οἱ μοναχοί πρέπει νά εἶναι ταπεινή καί ἀνιδιοτελής θυσία, μέ τήν ἔννοια τῆς συμμετοχῆς στήν ζωή καί στίς ἀνάγκες τοῦ Σώματος τοῦ Κυρίου καί ἔξω ἀπό κάθε ἀτομική προβολή. Ἀλλιῶς ὁ μοναχός πρέπει νά τό ἐγκαταλείπη, διότι προβλήματα θά δημιουργήση καί ὄχι ὠφέλεια.

Ἡ ἀπάντησις λοιπόν σ' ὅλες τίς προκλήσεις, πού μᾶς ἔρχονται ἀπό τόν σύγχρονο κόσμο, βρίσκεται στό κριτήριο πού μᾶς δίνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: Νά εἴμαστε οἱ «χρώμενοι τὸν κόσμον ὡς μὴ καταχρώμενοι» (Α΄ Κορ. ζ΄, 31).

Τά ὅπλα μας κατά τῶν ἀπειλῶν εἶναι τά παραδοσιακά τῆς ἐγκρατείας καί τῆς νήψεως, πού βρίσκουν νέο πεδίο δράσεως γιά νά διατηρῆ ὁ ἄνθρωπος τήν ἡγεμονία καί τήν εὐγένειά του, πού καλεῖται νά γίνη υἱός Θεοῦ.

Τέλος, τό πόσο ἕνα μοναστήρι θά μπορέση νά ἀντισταθῆ στίς προκλήσεις τοῦ σύγχρονου κόσμου τελικά θά ἐξαρτηθῆ ἀπό τόν κάθε μοναχό πού πρέπει νά θυμᾶται διαρκῶς τήν ἀφετηρία τῆς ἀφιερώσεώς του, τό «δι' ὃ ἐξῆλθες» τοῦ ὁσίου Ἀρσενίου.

Τό πραγματικό ἔργο τοῦ μοναχοῦ, σέ κάθε περίστασι, ὁποιοδήποτε διακόνημα καί νά ἔχη, παραμένει ἡ προσευχή καί ἡ ἐραστική ἀναζήτησις τοῦ Χριστοῦ. Ἡ μυστική ζωή δέν εἶναι προνόμιο μερικῶν προχωρημένων μοναχῶν, ἀλλά ὁ ὁρίζοντάς μας, τό ἰδανικό ὅλων μας, ἀνεξάρτητα ἀπό τίς δυσκολίες πού μπορεῖ νά ἔχωμε στήν πρακτική ἐφαρμογή τῆς κλήσεως αὐτῆς. Εἶναι ἐπωφελές ὅλοι νά ἀθλούμαστε, χωρίς νά σημαίνη αὐτό ὅτι ὅλοι πρωτεύουμε.

Αὐτό εἶναι τό πνεῦμα πού μᾶς παρέδωσαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, καί ἰδιαίτερα οἱ σύγχρονοι Γέροντες. Αὐτό τό ἔργο περιμένουν οἱ πιστοί

9. Ἔνθα ἀνωτ., σελ. 411.

νά κάνουμε, πού στηρίζουν τήν ἐλπίδα τους στήν προσευχή τῶν μοναχῶν.

Μήπως, τέλος, ὑπάρχει στάσις ἤ ἀδιέξοδο; Ὄχι. Ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμός ἔχει γερά θεμέλια πού στηρίζουν τόν ἴδιο καί τόν κόσμο, καί θά ἔχη μακροβιότητα ὅση καί ὁ κόσμος. Ἕνας ἀληθινός μοναχισμός ἔχει μέλλον, εἶναι ἀρωγός στήν Ἐκκλησία, ἀπαντᾶ στά ἐσώτερα ἐρωτήματα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καί διατηρεῖ τίς οἰκουμενικές ἀξίες τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου.

Χρειάζεται κάποια βοήθεια; Ναί!

• Χρειάζεται νά τόν ξανατοποθετήση ἡ Ἐκκλησία καί ὅλοι μας στήν αὐθεντική θέσι πού εἶχε πάντοτε καί νά τονίζεται ἡ σημασία καί ἀξία τοῦ μοναχισμοῦ ὡς ἐνσαρκώσεως τοῦ Εὐαγγελίου μέ τήν ἡσυχία, τήν κάθαρσι καί τήν θέωσι καί ὄχι μέ τήν δρᾶσι του στόν κόσμο.

• Νά ἐμπνέεται καί νά ἐνθαρρύνεται ἡ νεότητα στήν ἀνάληψι τῶν κατορθωμάτων τῶν ἁγίων καί στήν ἐπίτευξι μίας ἡρωικῆς ζωῆς καί ὄχι στήν ἔκπτωσι τῶν ἀρχῶν καί τήν μείωσι τῆς ἀσκήσεως τῆς πνευματικῆς ζωῆς, διότι εἶναι ἀλήθεια ὅτι γενικῶς ὑπάρχει ἔλλειψις ὁράματος καί ἀληθινῶν ὑποσχέσεων.

• Ἱκανά, ἐπίσης, πρόσωπα πρέπει νά ἐμπνέωνται γιά τήν στελέχωσι τῶν Μονῶν καί ὄχι νά ἀναμένουν ἄλλα ἀξιώματα καί διακονίες. Ἴσως αὐτό εἶναι τό πιό σπουδαῖο ἔργο πού θά μποροῦσαν νά ἐπιτελέσουν.

• Χρειάζεται ἐπίσης χῶρος στήν ἐλευθερία καί στήν αὐτοτέλεια τῆς ζωῆς τῶν μοναχῶν στό πλαίσιο βέβαια τῶν κανόνων καί τῆς ἐπισκοπικῆς ἐποπτείας, ἀλλά καί ἀναβίωσις τῆς κτιτορικῆς παραδόσεως στοιχεῖα πού θά ἀφήνουν περιθώρια στούς μοναχούς νά κρατήσουν τό μέτρο στήν ἀπασχόλησι καί τήν ἐπιβίωσι.

• Χρειάζεται, τέλος, οἱ ἴδιοι οἱ μοναχοί νά ἔχωμε πιστότητα στίς ὑποσχέσεις μας, νά συνειδητοποιοῦμε τό μέτρο στίς ἀποφάσεις καί δράσεις μας, τό ὁποῖο μᾶς παρέδωσαν οἱ μεγάλοι Κοινοβιάρχες καί οἱ Κτίτορες.

Ὅλα αὐτά χρειάζονται, ἀλλά βλέπομε ὅτι ἐφαρμόζονται μέ τόν ἕνα ἤ ἄλλο τρόπο, κατά τόπους καί ἑκασταχοῦ τῆς οἰκουμένης, λιγότερο ἤ περισσότερο, ὅπως τό βλέπομε καί στήν σημερινή κληρικολαϊκή συνέλευσι.

Ὁ μοναχισμός πάντως ὡς ἰδεῶδες, χάρις στίς προσπάθειες ὅλων καί στήν φιλάνθρωπη συνέργεια τοῦ Θεοῦ, θά εἶναι πάντοτε ἕνα ἀνοικτό παράθυρο φωτός γιά τόν κόσμο καί τόν σύγχρονο ἄνθρωπο. «Φῶς μοναχοῖς ἄγγελοι, φῶς δὲ κοσμικοῖς ὁ μοναχός».

«Εἰσήγηση γιά τόν μοναχισμό»[1]

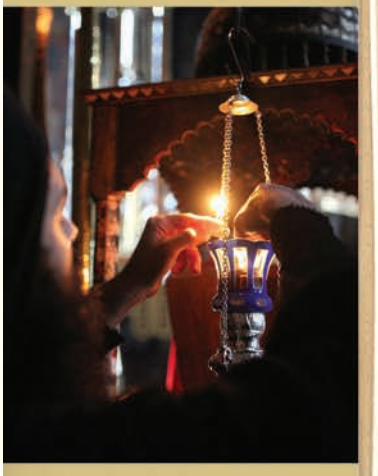

Ἀρχιμανδρίτου
Ἀθανασίου
Καθηγουμένου
Ἱ. Μ. Τροοδιτίσσης

Θεωρῶ μεγάλην τιμήν καί εὐλογίαν πού ἡ Ἁγία καί Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας μας, μοῦ ἀνέθεσε νά ὁμιλήσω διά τόν Μοναχισμόν, κατά τήν εὔσημον αὐτήν ἡμέρα, καί θά ἔλεγα ἱστορικήν, καθότι ἴσως διά πρώτην φοράν ἡ καθ' ἡμᾶς Ἀποστολική Ἐκκλησία, κλῆρος καί λαός, συνέρχεται «ἐπί τό αὐτό» διά νά συζητήσῃ ποιμαντικά καί ἐκκλησιολογικά θέματα. Τοῦτο δέ, γίνεται μέ τήν εὐκαιρίαν τῆς συμπληρώσεως τεσσαράκοντα ἐτῶν καρποφόρου πνευματικῆς καί ποιμαντικῆς, Ἀρχιερατικῆς διακονίας τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου μας κ.κ Χρυσοστόμου. Μπορῶ νά μαρτυρήσω καί νά βεβαιώσω, ἐφ' ὅσον ὁ τιμώμενος σήμερα Ἀρχιεπίσκοπός μας ὑπῆρξε Πνευματικός μας Πατέρας διά τριάκοντα σχεδόν ἔτη, ὅτι ὡς κληρικός, ποτέ δέν ζήτησε τίποτα διά τόν ἑαυτόν του, οὔτε εἶχεν ἰδιοτέλειαν εἰς τάς σκέψεις καί πράξεις του, παρά μόνον ἐμφορεῖτο ἀπό τήν ἀνιδιοτελῆ ἀγάπην του διά τήν Ἐκκλησίαν καί τόν ἄνθρωπον. Γι' αὐτό καί ὁ Θεός τόν ἀντάμειψε μέ τό ὕψιστον τοῦτο χάρισμα τῆς Ἀρχιερωσύνης, καί τόν ἀνέδειξε Προκαθήμενον τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας μας, πρός δόξαν Θεοῦ καί διακονίαν τῶν ἀνθρώπων. Εὔχομαι, Μακαριώτατε, ὁ Θεός νά σᾶς χαρίσῃ ἔτη πολλά, εὐφρόσυνα καί πνευματικά καρποφόρα.

Μετά τά ὀλίγα αὐτά εἰσαγωγικά, εἰσέρχομαι εὐθύς ἀμέσως εἰς τό θέμα μου, διά νά θέσω ἐνώπιόν σας κάποιους προβληματισμούς μου, οἱ ὁποῖοι προκύπτουν ἀπό τήν πολυετῆ μου μοναχικήν ἐμπειρίαν,

1. Εἰσήγηση στήν κληρικολαϊκή συνέλευση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου μέ τήν εὐκαιρία συμπλήρωσης σαράντα ἐτῶν ἀρχιερατείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄ στόν Ἱερό Ναό τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας στίς 25 Φεβρουαρίου 2018.

ἀφοῦ χάριτι Θεοῦ ἐφέτος συμπληρώνω ἑβδομήκοντα ὀκτώ ἔτη ὡς Μοναχός, ἐκ τῶν ὁποίων τά πεντήκοντα ὡς Ἡγούμενος.

Ποία εἶναι λοιπόν, ἡ οὐσία τοῦ Ὀρθοδόξου Μοναχισμοῦ; Θά ἔλεγα ὅτι ἡ οὐσία τοῦ Ὀρθοδόξου Μοναχισμοῦ, ἐμπερικλείεται εἰς τά λόγια τοῦ Ὁσίου Νικήτα τοῦ Στηθάτου ὁ ὁποῖος γράφει, ὅτι «τὸ γενέσθαι Μοναχόν, οὐ τὸ ἔξω τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ κόσμου γενέσθαι ἐστίν, ἀλλὰ τὸ καταλιπεῖν ἑαυτόν ἔξω τῶν τῆς σαρκὸς θελημάτων γενέσθαι, καὶ ἀπελθεῖν εἰς ἐρημίαν παθῶν»[2]. Ὁπότε, ἡ Μοναχική ζωή δέν ταυτίζεται ἁπλῶς μέ τήν ἀναχώρησιν ἀπό τόν κόσμον τοπικά, ἀλλά κυρίως τροπικά. Δέν εἶναι ὁ τόπος πού μᾶς σώζει, ἀλλά ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον ζοῦμε.

Ὅλες οἱ προσπάθειές μας, ὡς Μοναχῶν καί γενικά Χριστιανῶν, πρέπει νά ἐπικεντρώνονται εἰς δύο βασικά στοιχεῖα· τοῦ ἀδιάκοπου πολέμου κατά τῆς ἁμαρτίας καί τῶν παθῶν ἀφ᾽ ἑνός, καί τῆς νήψεως ἀφ᾽ ἑτέρου, τά ὁποῖα ὁδηγοῦν εἰς τάς κατά Θεόν ἀρετάς. Συνεπῶς, σκοπός τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Μοναχοῦ ἀπό τόν κόσμον εἶναι πρῶτον, ἡ κάθαρσις ἀπό τά πάθη διά τῆς φυγῆς ἀπό τίς αἰτίες, οἱ ὁποῖες τά ἀναζωπυρώνουν, καί δεύτερον, ἡ διά τῆς καθάρσεως

ἕνωσίς του μέ τόν Χριστόν. Αὐτό μᾶς βεβαιώνει καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς εἰς ἕνα λόγον του πρός τούς Μοναχούς: «Διὰ τοῦτο φεύγομεν καὶ ἡμεῖς τὸν κόσμον καὶ καταφυγὴν εὑρίσκομεν τὰ ἀφιερωμένα ταῦτα τῷ Θεῷ τῆς ἀρετῆς φροντιστήρια, καὶ οὕτω διαδιδράσκομεν τοὺς ἀνηλεεῖς δορυφόρους καὶ μαχαιροφόρους ἐκείνου, τὰ τῶν παθῶν ὑπεκκαύματα, δι᾽ ὧν τὸν πνευματικὸν ἐπιφέρει θάνατον, τοῦ Θεοῦ χωρίζων τὸν ἄνθρωπον.... Ἡμεῖς δὲ οἱ καλῶς τοῦ κόσμου ἀναχωρήσαντες, ἀναχωρῶμεν αὐτοῦ καὶ τῇ διανοίᾳ, ψαλμοῖς καὶ ᾠδαῖς καὶ προσευχαῖς πνευματικαῖς τῷ Χριστῷ συνδήσαντες τὸν

2. Ὁσίου Νικήτα Στηθάτου, Φιλοκαλία Γ΄, σελ. 291.

νοῦν τὸν ἡμέτερον, καὶ σκήνωμα ποιήσωμεν ἑαυτοὺς τοῦ σωτηρίου ὀνόματος, αὐτοῦ μνημονεύοντες, δι' ὃν τοῦ κόσμου ἐξήλθομεν»[3].

Ἡ Μοναχική καί πνευματική ζωή ἔχει συγκεκριμένον σκοπόν, καί τρόπον ἐργασίας διά τήν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ της. Ὁ σκοπός εἶναι νά ἑνώσωμεν τόν νοῦν μας μέ τόν Χριστόν. Ὁ τρόπος ἐργασίας εἶναι, κατά τήν ἀρνητικήν ἔννοιαν, ἡ φυγή τοῦ κόσμου, κατά δέ τήν θετικήν ἔννοιαν, νά τρέφωμεν τόν νοῦν μας μέ πνευματικήν τροφήν (μελέτην, προσευχήν καί ἱεράν ἡσυχίαν)· με ἄλλα λόγια, να ἀκολουθοῦμεν τόν "Ὀρθόδοξον Ἡσυχασμόν". Ὅποιος ἐργάζεται μέ αὐτόν τόν τρόπον, ἔχει μοναχικόν καί πνευματικόν φρόνημα· ὅποιος θέτει ἄλλες προτεραιότητες εἰς τήν ζωήν του, ἔχει κοσμικόν φρόνημα καί εὑρίσκεται χωρισμένος ἀπό τήν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἔγκλειστος, γνωρίζοντας ἀπό προσωπικήν του ἐμπειρίαν τό πνευματικόν κακόν, τό ὁποῖο προέρχεται ἀπό τήν ἀποξένωσιν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καί τήν ἐνασχόλησιν μέ πάρεργα καί κοσμικά πράγματα, εἰς τήν «Τυπικήν του Διαθήκην», ἀναφέρει, ὅτι οἱ Μοναχοί τόν πίεζαν νά δημιουργήσουν χωράφια, διά νά ἐξυπηρετοῦν τούς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν πραγματικήν ἀνάγκην, λόγῳ τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως ἀπό τούς Λατίνους. Ὁ ἅγιος, εἰς τήν ἀρχήν, τούς συνεβούλευσε νά μήν ἐπιχειρήσουν κάτι τέτοιο.

Εἰς τό τέλος ὅμως, ὑπέκυψεν εἰς τάς προτροπάς τους καί ἔδωσεν εὐλογίαν «γήδιόν τι ἀρόσιμον (μικρόν καλλιεργήσιμον κτῆμα) ἐπικτήσασθαι, καὶ ἀμπελῶνα καί βοσκήματα μέτρια πρὸς ἀναγκαιοτάτην ὑπηρεσίαν αὐτῶν (τῶν κοσμικῶν). Καὶ ὑμᾶς μέν, ἀδελφοί, ἐκ τῆς τούτων ψυχοβλαβείας ἀπημάντους διατηρῆσαι Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἐκδυσωπῶ, ἐμὲ δὲ ἐν ἐλέει αὐτοῦ ἀθῷον ἀποδείξῃ τῆς προτροπῆς ταύτης»[4].

Νομίζω ὅτι τό πρόβλημα τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου δέν ἦταν τόσον ἡ ἀπόκτησις τῶν κτημάτων, ὅσον ἡ ἀπώλεια τῆς ἡσυχίας, δηλαδή τῆς διατηρήσεως τοῦ νοῦ καθαροῦ καί ἀπερισπάστου ἀπό τίς κοσμικές συναναστροφές, ὥστε νά δύναται νά δεχθῆ μέσα του τόν φωτισμόν τοῦ Θεοῦ: «Τοῦτο γοῦν τὸ τιμαλφέστατον κτῆμα τῆς ἁγιωσύνης κτησάμενοι...», σημειώνει μέ ἔμφασιν ὁ Ἅγιος. Ὅταν οἱ ἀσχο-

3. Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, *Εἰς τόν πάνσεπτον τοῦ Χριστοῦ Προφήτην καί Πρόδρομον καί Βαπτιστήν Ἰωάννην, Ὁμιλία Μ΄*, ΕΠΕ, 10, 542-546.

4. Ἁγίου Νεοφύτου Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα*, τόμος Β΄, Τυπική Διαθήκη, 9, 2-10,2, σελ. 37.

λίες μας μέ τά διακονήματα καί τίς ἄλλες ὑποθέσεις τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς μας, μᾶς βγάζουν ἔξω ἀπό τόν σκοπόν τῆς ἁγιότητος, τότε εἶναι ἁμαρτία, διότι μᾶς χωρίζουν ἀπό τόν Θεόν. Ὁ φόβος τοῦ Ἁγίου, δέν ἦταν τά διακονήματα καί ἡ προσφορά εἰς τούς ἔχοντας ἀνάγκην, ἀλλά μήπως «ἐπὶ τῇ τούτων προσκτήσει (τῶν κτημάτων) δουλωθῆτε τῇ ἁμαρτίᾳ... κρεῖττον γὰρ νεκρωθῆναι τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ ζῆσαι τῇ δικαιοσύνῃ (ἀρετῇ), ἢ νεκρωθῆναι τῇ δικαιοσύνῃ καί ζῆσαι τῇ ἁμαρτίᾳ»[5].

Μέ τό θέμα αὐτό σχετίζεται ἄμεσα καί αὐτό τῶν σχέσεών μας μέ τούς οἰκείους μας ἤ τῆς ἐξόδου μας ἀπό τά Μοναστήρια μας, ἄνευ σοβαροῦ λόγου καί ἐκκλησιαστικῆς ἀνάγκης. Ἀφοῦ, ὅπως ἀναφέραμεν, ἡ σωτηρία μας ἐξαρτᾶται ἀπό τήν καθαρότητα τοῦ νοῦ μας καί τήν δυνατότητα νά μποροῦμεν νά στρέφωμεν τήν διάνοιάν μας εἰς τόν Θεόν, σημαίνει ὅτι ἡ συναναστροφή μας μέ τούς οἰκείους μας καί οἱ συχνοί ἔξοδοί μας ἀπό τά Μοναστήρια μας, δημιουργοῦν τίς προϋποθέσεις διά νά γεμίζη ὁ νοῦς μέ κοσμικές ὑποθέσεις, μέ τά κοσμικά καί κοινωνικά προβλήματα κ.λ.π., καί νά ἐμποδίζεται

ἀπό τήν νοεράν ἐργασίαν, πού κινεῖ τόν νοῦν καί τήν καρδίαν πρός τόν Θεόν. Ὁ ἅγιος Συμεών ὁ νέος Θεολόγος παρατηρεῖ, ὅτι αὐτοῦ πού συναναστρέφεται μέ τούς συγγενεῖς καί φίλους καί ἀσχολεῖται μέ τίς κοσμικές τους ὑποθέσεις, ψυχραίνεται ἡ ἀγάπη του πρός τόν Θεόν, καί δημιουργεῖται μέσα του μία πνευματική χαλαρότης, καί ἡ διάθεσίς του διά τά πνευματικά εἴτε σταματᾶ τελείως, εἴτε ἐξασθενεῖ[6].

Βλέπομεν σήμερα ὅτι ἡ ἀγάπη μεταξύ τῶν ἀνθρώπων ἔχει ψυχρανθῆ καί δέν μποροῦν νά ἐπικοινωνήσουν μεταξύ τους. Ἡ αἰτία εἶναι τά πάθη καί ἡ ἔλλειψις κοινωνίας μέ τόν Θεόν.

---

5. Ἁγίου Νεοφύτου Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα*, τόμος Β΄, Τυπική Διαθήκη, 9, 2-10,2, σελ. 38.

6. Ἁγίου Συμεών νέου Θεολόγου, *Κεφάλαια πρακτικά καί θεολογικά*, Φιλοκαλία Γ΄, 238, στ΄.

Ὁ Μοναχός φεύγει ἀπό τόν κόσμον, ἀποχωρίζεται ἑκουσίως ἀπό τούς κοσμικούς, καί ἀγωνίζεται μέ τήν καθημερινήν μετάνοιαν, ἄσκησιν, ὑπακοήν, τήν ἱεράν ἡσυχίαν, τήν προσευχήν κ.λ.π., διά νά καθαρισθῆ ἀπό τά πάθη καί νά ἔλθη σέ κοινωνίαν μέ τήν ἄκτιστον ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ. Τότε καί μόνον γίνεται χωρητικός τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀδελφῶν του, καί τότε καί μόνον εἶναι χρήσιμος διά τήν κοινωνίαν, ἀφοῦ εἶναι γνήσια καί αὐθεντικά κοινωνικός.

Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, ἀγαπητοί μου Πατέρες καί Ἀδελφοί,

Ὅσα ἀναφέραμεν πιό πάνω, ἀποτελοῦν τήν ἐμπειρίαν τῶν ἁγίων Πατέρων. Χωρίς νά εἶμαι ἀπαισιόδοξος, διαβλέπω ἕνα σοβαρόν κίνδυνον, τόν ὁποῖον εἶμαι σίγουρος ὅτι λίγο ἤ πολύ ὅλοι μας διαισθανόμεθα. Ὅλοι ὁμολογοῦμεν ὅτι ὡς Μοναχισμός-Ἐκκλησία καί κοινωνία δέν ὁδηγούμεθα εἰς τόν ὀρθόν δρόμον. Κάτι συμβαίνει... Κανείς ὅμως δέν τολμᾶ νά εἰπῆ τήν ἀλήθειαν δι' αὐτό τό πρόβλημα. Ἡ πραγματικότης εἶναι ὅτι, εἰσῆλθεν μέσα εἰς τά Μοναστήρια καί γενικότερον τήν Ἐκκλησίαν, τό κοσμικόν φρόνημα! Σκεπτόμεθα διά θέματα καθ' αὐτά μοναχικά, ἐκκλησιαστικά καί σωτηριολογικά, μέ καθαρά κοσμικούς τρόπους καί προϋποθέσεις. Τά πάθη καί οἱ κοσμικές συνήθειες ἔχουν διαβρώσει τόν τρόπον σκέψεως μας, καί κατά συνέπειαν καί τήν ζωήν μας. Ὁ στόχος μας, ὡς μή ὤφειλεν, δέν εἶναι πῶς νά ἁγιασθοῦμεν καί νά ἁγιάσωμεν καί τούς ἄλλους, ἀλλά πῶς "θά τά πηγαίνουμεν καλά" μέ τούς κοσμικούς καί πῶς θά ζοῦμεν μέ ἄνεσιν. Ἄς προσέξουμεν τόν νοῦν καί τήν ψυχήν μας. Ἄς ἀναλογισθοῦμεν τόν σκοπόν διά τόν ὁποῖον εὑρισκόμεθα μέσα εἰς τά "ἱερά μας φροντιστήρια". Ἄς ἀντιληφθοῦμεν τήν εὐθύνην μας ἀπέναντι στόν Θεόν, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐκάλεσεν εἰς τό ἔργον τῆς σωτηρίας μας, καί τῆς σωτηρίας τῶν ἀδελφῶν μας. Ἐκφράζω τήν ἀγωνίαν μου, ἡ ὁποία δέν εἶναι ἁπλῶς ἡ ἀγωνία ἑνός Μοναχοῦ, ἀλλά ἡ ἀγωνία τῆς συνείδησης τῆς Ἐκκλησίας, πού πονεῖ καί ἐνδιαφέρεται διά τά μέλη της. Ἐκφράζω τήν ἀγωνίαν, τήν ὁποίαν εἶχε καί ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δι' ὁλόκληρον τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἔλεγε: «τεκνία μου, οὕς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστός ἐν ὑμῖν»[7]. Αὐτή πρέπει νά εἶναι ὅλων μας ἡ προσπάθεια· νά μορφωθῆ μέσα μας ὁ Χριστός, καί ὄχι ὁ κόσμος! Καί, κατ' ἐπέκτασιν, νά μορφώσωμεν καί μέσα εἰς τόν κόσμον τόν Χριστόν.

7. Γαλάτας δ΄, 19.

Γυναικεῖος μοναχισμός[1]

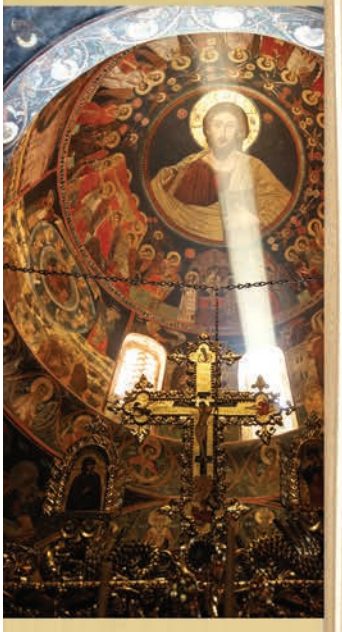

Γεροντίσσης Προδρόμης Μοναχῆς, Καθηγουμένης Ἱ. Μ. Ἁγίου Ἡρακλειδίου

Μέ μεγάλη συστολή καί δυσκολία ἄκουσα τήν πρόταση γιά νά μιλήσω μπροστά σέ φωτισμένους καί καταξιωμένους στό πνευματικό στάδιο ἀγωνιστές, πατέρες καί ἀδελφούς, ἐξαιτίας τῆς προσωπικῆς μου ἀδυναμίας. Σίγουρα ὑπάρχουν πολύ πιό ἔμπειροι καί ἱκανοί, οἱ ὁποῖοι θά μποροῦσαν νά ἀναφερθοῦν σέ αὐτό τό μεγάλο κεφάλαιο πού λέγεται «Γυναικεῖος Μοναχισμός».

Ὁ γυναικεῖος μοναχισμός - ὡς ἰδιαίτερη μορφή ζωῆς, ἀναπτύχθηκε παράλληλα μέ τόν ἀνδρικό μοναχισμό κυρίως τόν 4ο αἰώνα, ἐν τούτοις, ὡς τρόπος ζωῆς ὑπῆρχε ἀπό τήν ἀρχή τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁλόκληρη ἡ Ἁγία Γραφή περιγράφει τή ζωή τῶν δικαίων ὡς ζωή μοναχική. Ἡ προπτωτική κατάσταση τοῦ Ἀδάμ καί τῆς Εὔας στόν Παράδεισο ἦταν βίωση τῆς ἀγγελικῆς ζωῆς καί πολιτείας. Ἀλλά καί οἱ προφῆτες στήν Παλαιά Διαθήκη στήν πραγματικότητα ζοῦσαν τή ζωή πού ζοῦν σήμερα οἱ μοναχοί. Ἀλλά καί στήν Καινή Διαθήκη ἡ ζωή τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ ἦταν μοναχική - κοινοβιακή, ἐνῶ ἡ Παναγία μας ἀποτελεῖ τό κατ' ἐξοχήν πρότυπο τοῦ γυναικείου μοναχισμοῦ, τήν πλήρη καταξίωση καί καύχησή του, «παρθενικόν καύχημα», ὅπως ἀναφωνεῖ ὁ ψαλμῳδός. Τριετίζουσα ἀφιερώνεται στόν ναό καί ἐκεῖ ζεῖ μόνη χωρίς ἀνθρώπινη παρηγορία, ἀγωνιζόμενη καί μελετώντας τόν λόγο τοῦ Θεοῦ.

Παρά τήν ἔντονη παρουσία κάποιου ἀσκητικοῦ πνεύματος τούς τρεῖς πρώτους αἰῶνες μ.Χ. δέν ἐμφανίζεται μοναχισμός, ἄν καί πολλοί χριστιανοί ζοῦσαν στά σπίτια τους ὡς μοναχοί.

---

1. Εἰσήγηση στήν κληρικολαϊκή συνέλευση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου μέ τήν εὐκαιρία συμπλήρωσης σαράντα ἐτῶν ἀρχιερατείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄ στόν Ἱερό Ναό τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας στίς 25 Φεβρουαρίου 2018.

Ὁ μέγας Ἀθανάσιος γράφει γιά τόν πνευματικό του πατέρα καί καθηγητή μέγα Ἀντώνιο ὅτι παρέδωσε τήν ἀδελφή του σέ «παρθενῶνα» ὅταν ἀναχώρησε γιά τήν ἔρημο. Ἀργότερα ὁ θεμελιωτής τοῦ κοινοβιακοῦ μοναχισμοῦ ἅγιος Παχώμιος, μαζί μέ τίς ἀνδρικές μονές πού ἵδρυσε, ἵδρυσε καί γυναικεία μονή, στήν ὁποία παρέμεινε ἡ ἀδελφή του, ἡ ὁποία ἵδρυσε ἀρκετές γυναικεῖες μονές τίς ὁποῖες ἐπόπτευε καί καθοδηγοῦσε σύμφωνα μέ τούς κανόνες τοῦ ἁγίου. Νά θυμηθοῦμε τίς Ἀμμάδες Συγκλητική, Θεοδώρα, Σάρρα. Σιγά σιγά ὁ γυναικεῖος μοναχισμός ἐξαπλώθηκε σέ ὅλη τήν Αἴγυπτο καί ἀπό ἐκεῖ στήν Παλαιστίνη, τή Συρία, τήν Καππαδοκία, τόν Πόντο καί τούς Ἁγίους Τόπους. Σταθμό φυσικά τοῦ μοναχισμοῦ γενικότερα ἀποτελεῖ ὁ μεγάλος πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας Μέγας Βασίλειος μέ τά θεόπνευστα συγγράμματά του. «Ὅροι κατ' ἐπιτομήν» καί «Ὅροι κατά πλάτος». Ὅλη ἡ εὐλογημένη οἰκογένειά του ἀσπάστηκε τόν μοναχικό βίο. Νά μνημονεύσουμε τήν ἁγία Μακρίνα, ἡ ὁποία σφράγισε τά ἱερά χώματα τῆς Ἀσίας, ἀφοῦ ἀσκήθηκε μαζί μέ τή μητέρα τῆς ἁγία Ἐμμέλεια καί μεγάλη συνοδεία μοναζουσῶν στόν Πόντο πολιτευόμενες κατά τούς κανόνες τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος μαρτυρεῖ τήν ὕπαρξη γυναικείων μοναστηριῶν καί γενικότερα γυναικῶν, πού ἐπιδίδονται σέ ὅλα τά εἴδη ἄσκησης στήν ἐποχή του.

Ὁ Θεοδώρητος Κύρου, 5ος αἰώνας, ἀναφέρεται στίς σύγχρονές του ἀσκήτριες Μαρᾶνα καί Κύρα ἀπό τή Βέροια.

Ἡ παχωμιανή καί βασιλειανή παράδοση ἐποπτείας γυναικείων μονῶν ἀπό Πατέρες μαρτυρεῖται τόν ἴδιο αἰώνα στόν βίο τοῦ ἁγίου Συμεών τοῦ Στυλίτου, τόν 7ο αἰώνα στόν βίο τοῦ Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου καί τόν 8ο αἰώνα στόν βίο τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου.

Ἀναφορές γιά ὕπαρξη γυναικείων μοναστηριῶν ἔχουμε καί τούς ἑπόμενους αἰῶνες στήν ἱστορία μας, ὅπου μαρτυρεῖται ἐκτός τῶν ἄλλων καί ἡ συμμετοχή μοναζουσῶν στίς δοκιμασίες τῆς Ἐκκλησίας γιά τή διάσωση τοῦ ὀρθοῦ δόγματος καθώς καί ἡ συμμετοχή τῶν γυναικείων Μονῶν πρός τόν λαό σέ δύσκολους καιρούς.

Δυστυχῶς οἱ πληροφορίες γιά τόν γυναικεῖο μοναχισμό εἶναι λιγοστές. Ἐνῶ ἡ ἀσκητική γραμματεία προσφέρει μία πληθώρα ἀπό βίους καί ἀποφθέγματα κυρίως ἀνδρῶν μοναχῶν, γιά τόν γυναικεῖο μοναχισμό οἱ πληροφορίες

εἶναι ἐλάχιστες. Νά μνημονεύσουμε μερικά ἀπό τά πολλά γνωστά ὀνόματα πού ἀσκήθηκαν στό μοναχικό στάδιο. Ὁσία Μαρία ἡ Αἰγυπτία, Ὁσία Ξένη, Ὁσία Εὐφροσύνη, Ὁσιομάρτυς Φεβρωνία, Ὁσιομάρτυς Παρασκευή, Ὁσία Ἀναστασία ἡ Ρωμαία, ὁσία Εἰρήνη Χρυσοβαλάντου, Ὁσία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία καί τόσες ἄλλες γνωστές καί ἄγνωστες «ὧν ὁ Κύριος γινώσκει τά ὀνόματα». Νά σημειώσουμε ἐπίσης ὅτι πολλές ἐπιφανεῖς γυναῖκες, αὐτοκράτειρες μέ τίς θυγατέρες τους, καθώς καί ἀρχόντισσες, ἀσπάστηκαν τόν μοναχικό βίο. Νά ἀναφέρουμε τήν αὐτοκράτειρα Θεοδώρα σύζυγο τοῦ Θεοφίλου μέ τίς τέσσερις θυγατέρες της, τή Θεοφανῶ, πρώτη σύζυγο τοῦ Λέοντος Στ΄ τοῦ σοφοῦ καί τήν Εἰρήνη-Ἑλένη (Ὑπομονή μοναχή), σύζυγο τοῦ Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγου καί μητέρα τοῦ Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου. Ἀπό τίς ἀρχόντισσες νά ἀναφέρουμε τή διακόνισσα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη Χρυσοστόμου, Ὁσία Ὀλυμπιάδα. Γιά τήν ἱστορία νά σημειώσουμε ὅτι ὁ μοναχισμός, ὅπως ἦταν φυσικό, ἀναπτύχθηκε καί στό Βυζάντιο ἰδιαίτερα μετά τήν καταδίκη τῶν εἰκονομάχων τόν 9ο αἰώνα. Μνημονεύονται 325 μοναστήρια (ἀνδρικά καί γυναικεία) στήν Πόλη καί τά περίχωρά της. Ἐξαιτίας τῶν γενικότερων

συνθηκῶν τότε, παράλληλα μέ τό πνεῦμα ἄσκησης, στά μοναστήρια καλλιεργήθηκε καί ἡ φιλανθρωπία, γι' αὐτό καί στίς βυζαντινές πηγές, οἱ γυναικεῖες μονές συχνά περιγράφονται ὡς ἕνα «ἀσφαλές καί ἤρεμο λιμάνι».

Στήν ἰδιαίτερή μας πατρίδα, τήν Κύπρο, ὁ γυναικεῖος μοναχισμός, ὅπως καί ὁ ἀνδρικός ἐμφανίζεται τόν 4ο αἰώνα. Ἡ σκοτεινότερη περίοδος γιά τόν γυναικεῖο μοναχισμό τῆς Κύπρου θεωρεῖται, σύμφωνα μέ τούς ἱστορικούς, ἡ περίοδος τῶν Ἀραβικῶν ἐπιδρομῶν 6ο-9ο αἰώνα, πού συνέπεσε μέ τήν περίοδο τῆς εἰκονομαχίας. Τότε πολλοί ἀσκητές ἀπό τήν ἀραβοκρατούμενη Ἁγία Γῆ ἔφθασαν στήν Κύπρο καί ἁγίασαν μέ τά παλαίσματα καί τούς ἀγῶνες τούς τό νησί. Τήν πρωτοχριστιανική περίοδο μαρτυρεῖται ἡ ἄφιξη στήν Κύπρο τῶν ἀσκητριῶν Ἁγίων Ζηναΐδας καί Φιλονίλλης, οἱ

ὁποῖες ἔζησαν ἀσκητικό βίο σέ σπήλαιο στό χωριό Κισσόνεργα τῆς ἐπαρχίας Πάφου. Ἐπίσης ἀπό τό συναξάρι τῆς Ἁγίας Κωνσταντίας, πληροφορούμαστε ὅτι ὑπῆρξε μαθήτρια, ἀλλά καί διακονοῦσε τόν Ἅγιο Ἰλαρίωνα τόν μεγάλο (4ο αἰῶνα) ἐνῶ μετά τήν κοίμησή του παρέμεινε στό σπήλαιο ὅπου ἀσκήθηκε ὁ ἅγιος, μιμούμενη τόν διδάσκαλό της στούς πνευματικούς ἀγῶνες.

Πιθανότατα στά χρόνια πού ἡ Κύπρος ἀποτελοῦσε τμῆμα τῆς βυζαντινῆς ἐπικράτειας (μετά τόν 4ο αἰώνα), ἀφοῦ στήν Πόλη ἄκμαζε ὁ μοναχισμός, καί στήν Κύπρο θά ὑπῆρχαν μοναστήρια τά ὁποῖα καταστράφηκαν.

Ἀργότερα κατά τήν πρώιμη βυζαντινή περίοδο ἔχουμε μαρτυρίες γιά τήν Ἁγία Βρυαίνη, ἡ ὁποία ἔζησε ἀσκητικό βίο σέ ἀπόμερη παραθαλάσσια τοποθεσία κοντά στό χωριό Μανδριά τῆς ἐπαρχίας Πάφου.

Τόν 10ο - 12ο αἰώνα ἀναφορές ἔχουμε γιά τήν ἁγία Φωτεινή ἤ Φωτού τήν Καρπασίτιδα ἀπό τόν Λεόντιο Μαχαιρά.

Πρώτη γραπτή μαρτυρία γιά ὀργανωμένο μοναχισμό στήν Κύπρο ἔχουμε τόν 4ο αἰώνα ὅπου ἡ Δομνίκη, μητέρα τοῦ Ἁγίου Τριφυλλίου Ἐπισκόπου Λήδρας, εἶναι ἐπικεφαλῆς γυναικείων μονῶν στό νησί.

Δεύτερη γραπτή μαρτυρία, ἀρκετά μεταγενέστερη, εἶναι τοῦ Ἁγίου Νείλου, Ἐπισκόπου Ταμασοῦ, τόν 12ο αἰώνα, στό ἔργο τοῦ «Τυπική Διάταξις»[2] τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μαχαιρά. Ἐκεῖ ἀναφέρει ὅτι ὁ ἴδιος ἵδρυσε γυναικεία μονή- Γυναικεῖο Ἱερό Φροντιστήριο- ἀφιερωμένο στήν Παναγία τήν ἐπονομαζόμενη Βλαχερνίτισσα.

Τόν 16ο αἰώνα σύμφωνα πάντοτε μέ γραπτές μαρτυρίες στή Λευκωσία λειτουργοῦσαν τέσσερα Ὀρθόδοξα μοναστήρια. Τῆς Παναγίας Φανερωμένης, τῆς Παναγίας Παλουριωτίσσης, τῶν Ἁγίων Πάντων καί τό ἐπονομαζόμενον Γυναικεῖον. Ἐκτός ἀπό τό μοναστῆρι τῶν Ἁγίων Πάντων, γιά τό ὁποῖο δέν ἔχουμε πληροφορίες, τά ἄλλα τρία λειτούργησαν ὡς γυναικεῖες μονές καί πιθανότατα νά ἱδρύθηκαν νωρίτερα. Ἀναφορές γίνονται ἀπό ἱστορικούς καί γιά ἄλλες μονές στό νησί, ὅπως ἡ γυναικεία μονή στήν κοινότητα Κλήρου- Παναγία τοῦ Λάγνη, ἡ μονή τοῦ Ἁγίου Μάμα στή Λευκωσία καί ἡ μονή Θεοτόκου τῶν Ἀνδρειῶν στή Λευκωσία.

Οἱ Κύπριες ὀρθόδοξες μοναχές

2. Ἁγίου Νείλου, *Τυπική Διάταξις*, Ἱερά Βασιλική καί Σταυροπηγιακή Μονή Μαχαιρά, Κύπρος, 2001.

δέν εἶχαν καμιά προστασία κατά τήν περίοδο τῆς Φραγκοκρατίας (ἀρχές 12ου - τέλη 15ου αἰώνα), ἀντίθετα μέ τήν περίοδο τῆς Ἐνετοκρατίας (τέλη 15ου - τέλη 16ου αἰώνα), ὅπου οἱ κατακτητές ἔδειξαν κάποιο ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ ὑπό τόν φόβο τῶν Ὀθωμανῶν προσπαθοῦσαν νά διατηροῦν καλές σχέσεις μέ τόν ντόπιο πληθυσμό.

Κατά τήν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας (1571-1878) κλείνουν ὅλα τά γυναικεῖα μοναστήρια στό νησί, ἀλλά μοναχές δέν παύουν νά ὑπάρχουν. Ζοῦσαν «ὡς κατ' οἶκον μοναχές».

Τήν περίοδο τῆς Ἀγγλοκρατίας (1878-1960) ἀρχίζουν νά συγκροτοῦνται δειλά δειλά γυναικεῖες ἀδελφότητες - μοναστήρια.

Πρώτη προσπάθεια ἔχουμε ἀπό μία ὁμάδα μοναχῶν πού ζοῦσαν σέ μοναστῆρι στό νησί τῆς Χίου καί ἐπέστρεψαν στήν Κύπρο. Μαζεύτηκαν δίπλα ἀπό τή μικρή ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Πέρση στήν ἐπαρχία Λευκωσίας. Κοντά τούς μαζεύτηκαν καί ἄλλες κοπέλες πού θέλησαν νά ἀκολουθήσουν τόν μοναχικό βίο. Οἱ φιλότιμες προσπάθειές τους δέν εὐοδώθηκαν. Τό 1890 γίνεται μία νέα προσπάθεια μέ προεστώσα τήν μοναχή Θεοφανῶ, ἡ ὁποία μόναζε στήν Χῖο καί στάλθηκε στήν ἰδιαίτερή της πατρίδα προκειμένου νά βοηθήσει στή συγκρότηση τοῦ γυναικείου μοναχισμοῦ. Κοντά τῆς μαζεύτηκαν καί μοναχές ἀπό αὐτές πού συμμετεῖχαν στήν πρώτη προσπάθεια καθώς καί ἄλλες. Ἡ νέα ἀδελφότητα ἐγκαταστάθηκε στό Καϊμακλί ἀρχικά μέ τό ὄνομα «τῶν Καλογραιῶν» καί ἀργότερα «Ἱερά Μονή Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ». Ἐξαιτίας τοῦ ὅτι ἡ περιοχή γύρω ἀπό τό μοναστῆρι ἀναπτύχθηκε, μέ τόν θάνατο τῶν τελευταίων μοναζουσῶν σταμάτησε τή λειτουργία του. Σήμερα ἀποτελεῖ μετόχι τῆς Μονῆς Σταυροβουνίου.

Τό 1935 μία δεύτερη γυναικεία μονή ὀργανώνεται στήν κωμόπολη τῆς Δερύνειας στήν ἐπαρχία Ἀμμοχώστου ἀφιερωμένη στόν Ἅγιο Ἀντώνιο, ἡ ὁποία καί πάλι δέν μπόρεσε νά προχωρήσει.

Φτάνουμε ἔτσι τό 1949 ὅπου μέ τήν εὐλογία καί συμπαράσταση τοῦ τότε Μητροπολίτη Κιτίου καί μετέπειτα Ἀρχιεπισκόπου, Μα-

καρίου Γ΄, ἐπαναλειτουργεῖ ἡ ἐγκαταλελειμμένη Μονή τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἀλαμάνου, στήν ἐπαρχία Λεμεσοῦ, μέ πρώτη ἡγουμένη τή μοναχή Συγκλητική. Ἐδῶ νά ἀναφέρουμε ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ΄ ὄντας καί ὁ ἴδιος μοναχός, διεπνέετο ἀπό φιλομόναχο πνεῦμα καί ἔτσι πολλά ἐγκαταλελειμμένα μοναστήρια ἐπανδρώθηκαν, ἀφοῦ εἶχαν συμπαραστάτη καί ἀρωγό τους, τόν ἀρχηγό τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας. Τό μοναστῆρι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου γνώρισε μεγάλη ἄνθηση καί ἔφθασε νά ἀριθμεῖ 60 μοναχές. Ἀπό τό μοναστῆρι αὐτό δημιουργήθηκαν τά περισσότερα ἀπό τά γυναικεία μοναστήρια πού λειτουργοῦν σήμερα στήν Κύπρο. Ἀξίζει ἐδῶ νά μνημονεύσουμε τόν ἀναμορφωτή καί στυλοβάτη τοῦ σύγχρονου κυπριακοῦ γυναικείου μοναχισμοῦ, ἱερομόναχο Μακάριο Σταυροβουνιώτη, ἀφοῦ ὅπως ὅλοι γνωρίζουμε, ἡ πρόοδος κάθε γυναικείου κοινοβίου ὀφείλεται κυρίως στήν ὕπαρξη ἑνός πεπειραμένου Γέροντα, χωρίς βέβαια νά θέλουμε νά ὑποσκελίσουμε τή θέση τῆς Γερόντισσας στή Μονή, ἡ ὁποία σίγουρα εἶναι καταλυτική. Ὁ Γέροντας Μακάριος ἀνέλαβε τήν πνευματική πατρότητα τῆς Μονῆς Ἁγίου Γεωργίου Ἀλαμάνου.

Σήμερα στήν Κύπρο λειτουργοῦν δεκαοχτώ γυναικεία μοναστήρια καί δύο ἡσυχαστήρια διασκορπισμένα σέ ὅλες τίς Ἐκκλησιαστικές περιφέρειες.

Κατακλείοντας τή σύντομη αὐτή εἰσήγηση, στό τόσο μεγάλο θέμα, πού λέγεται «Γυναικεῖος Μοναχισμός», ἤθελα νά ἐπισημάνω ὅτι ὁ γυναικεῖος μοναχισμός, πού πρότυπό του ἔχει τήν Παναγία, μητέρα καί Κυρία ὅλων μας, ἔχει ἀναδείξει πολύ μεγάλα ἀναστήματα-πρότυπα, ἀφοῦ σύμφωνα μέ τόν Μέγα Βασίλειο «Στρατεύεται γάρ καί τό θῆλυ παρά Χριστῷ»[3], καί «πολλαί γυναῖκες ἠρίστευσαν ἀνδρῶν οὐκ ἔλαττον»[4]. Σήμερα περισσότερο ἴσως ἀπό κάθε ἄλλη περίοδο ἐμεῖς οἱ μοναχές καί μοναχοί καλούμαστε νά διατηρήσουμε τήν ἀληθινή θεραπευτική μέθοδο πού ἡ Ἐκκλησία μας, διά τῶν Ἁγίων Πατέρων μᾶς παρέδωσε, μέ ἕναν ἡσυχαστικό μοναχισμό, μέ νήψη καί προσευχή, μέ ἱερή ἡσυχία καί ὑπακοή, οἰκειωμένοι τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, προκειμένου νά φθάσουμε στό ἀρχέτυπο κάλλος, στήν ἐμπειρία τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ μας, πού ἀποτελεῖ δόξα τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου.

---

3. Μεγάλου Βασιλείου, *Ἀσκητική Προδιατύπωσις*, P.G. 31, 624.
4. Ὅ.π.

Τριαδολογικὲς προοπτικὲς τοῦ Μοναχισμοῦ[1]

† Ἀρχιμανδρίτου Ἐλπιδίου Χασάπη

Θεωρῶ ἰδιαίτερα σημαντικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἀγρυπνία μας πραγματοποιήθηκε κατὰ τὴν ἑβδομάδα αὐτὴ τῆς Πεντηκοστῆς, μετὰ τὴν ἔκχυσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ ἑβδομὰς αὐτὴ εἶναι περιεκτικὴ καὶ προφητικὴ γιὰ ὁλόκληρη τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὴ ζωὴ τὴ δική μας, τὴν ζωὴ τῶν μοναχῶν. Γιὰ τὴν Ἐκκλησία εἶναι δεύτερο βάπτισμα. Γέμισμα μὲ Πνεῦμα Ἅγιο καὶ πύρωμα τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν κοινωνία μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Γιὰ μᾶς τοὺς μοναχοὺς ἀνοίγει τὶς προοπτικὲς τῶν μοναχικῶν μας ἐπιδιώξεων καὶ τοῦ μοναχικοῦ μας ἀγῶνος.

Ἐὰν ὁ μοναχισμός μας ἔχη ἕνα νόημα, τὸ νόημα αὐτὸ τὸ βρίσκει στὴν προσήλωσι στὴν Ἁγία Τριάδα. Κι ἂν ἔχουμε ἕναν ἀγῶνα νὰ κάνουμε, αὐτὸς εἶναι νὰ ξεπεράσουμε τὸν ἀτομοκεντρισμό μας καὶ νὰ φθάσωμε σ᾽ ἕνα γνήσιο Θεοκεντρισμό, νὰ βάλουμε δηλαδὴ σὰν κέντρο τῆς ζωῆς μας ὁλόκληρη τὴν Ἁγία Τριάδα.

---

1. Τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ ἀποτελεῖ δακτυλογραφημένη ὁμιλία τοῦ μακαριστοῦ ὁσίου Γέροντος Ἐλπιδίου Χασάπη (1913-1983), αὐταδέλφου τοῦ ἁγίου νέου ἱερομάρτυρος Φιλουμένου τοῦ Κυπρίου, τὴν ὁποία παρέδωσε στὸν Πανιερώτατο Μητροπολίτη Μόρφου ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Γέροντος κ. Αἰμίλιος Χατζηπαυλῆς, ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τῶν καταλοίπων τοῦ Γέροντος, τὸ ὁποῖο περιῆλθε σ᾽ αὐτόν. Τὴ δακτυλογράφηση εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ ἔκανε ὁ ἴδιος ὁ Γέροντας. Τὸ κείμενο αὐτὸ ἀποτελεῖ ὁμιλία ποὺ ἔκανε ὁ Γέροντας Ἐλπίδιος σὲ σύναξη πρὸς ἀδελφὲς Γυναικείας Μονῆς, τῶν ὁποίων, ὅπως συμπεραίνεται, εἶχε τὴν πνευματικὴ καθοδήγηση. Ἡ ὁμιλία αὐτὴ ἔγινε πρὶν τὸ 1976, ὁπόταν ὁ Γέροντας ἀναχώρησε γιὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπου καὶ διῆλθε τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἁγίας ζωῆς του. Ἐκτὸς ἀπὸ ἐλάχιστες μικρὲς διορθώσεις, ἐκδίδουμε τὸ κείμενο ὅπως εἶχε στὴν πρωτότυπη δακτυλογραφημένη του μορφή, καθὼς εἶναι ἐκφραστικὸ τῆς θεολογικῆς καὶ λοιπῆς μόρφωσης ἀλλὰ καὶ τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Γέροντος. (Ἀπό τήν ἱστοσελίδα http://churchofcyprus.org.cy/34608 1/6/17).

Θὰ ἤθελα μὲ λίγες λέξεις νὰ σᾶς ἐξηγήσω αὐτὴ τὴν ἄποψι.

Εἶναι δυνατὸν ἀφιερώνοντας τὸν ἑαυτόν μας στὸν Θεὸ καὶ πηγαίνοντας σ᾽ ἕνα Μοναστήρι, ν᾽ ἀναζητήσουμε τὴν προσωπική μας γαλήνη καὶ τὴν προσωπική μας ἔστω πνευματικὴ ἄνεσι. Ἡ σκέψι, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ κυριαρχῇ μέσα μας, εἶναι ὅτι ἐὰν θὰ πάω στὸ Μοναστήρι θὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὶς φροντίδες τοῦ κόσμου, θὰ ἔχω τὴν ἡσυχία, θὰ μπορῶ νὰ λατρεύω τὸν Θεὸ καὶ δὲν θὰ ἔχω ὅλες ἐκεῖνες τὶς ἐνοχλήσεις τὶς ὁποῖες ἔχουν οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι, καὶ ὅλους ἐκείνους τοὺς πειρασμοὺς τοὺς ὁποίους ὁ διάβολος βάζει στὸ δρόμο τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν μείνουμε σ᾽ αὐτὲς τὶς σκέψεις καὶ σ᾽ αὐτὴ τὴν προοπτική, νομίζω ὅτι βρισκόμαστε θρονιασμένοι στὸν χῶρο τοῦ ἀτομοκεντρισμοῦ. Βάζουμε σὰν κέντρο τῆς ζωῆς μας τὸν ἑαυτόν μας. Βάζουμε σὰν στόχο μιὰ ἄλλου εἴδους ἄνεσι, ποὺ καταλήγει κι αὐτὴ στὸ τέλος νὰ εἶναι κοσμικὴ ἐπιδίωξι. Καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ λάθος, ἀστοχία. Ἡ ζωή μας ἡ ἀφιερωμένη, ἡ ζωή μας στὸ Μοναστήρι ἔχει νόημα, ὅταν προσηλώνεται στὴν Ἁγία Τριάδα, στὰ τρία Πρόσωπα τῆς Θεότητος, μὲ μιὰ προσήλωσι τελεία, ὁλόκαρδη, μιὰ προσήλωσι ἡ ὁποία φθάνει μέχρι τὴ θυσία σὲ ἔντασι καὶ σὲ μῆκος μέχρι τὸν θάνατο.

Στὴ Λειτουργία μας ἔχουμε ἕνα λειτουργικὸ παράγγελμα, ποὺ εἶναι ταυτόχρονα καὶ εὐλογία. Τὸ ἐπαναλαμβάνουμε κάθε φορὰ ποὺ κάνουμε τὴ Θεία Λειτουργία: «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν». Αὐτὸ εἶναι ἡ εὐχὴ καὶ ἡ εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ πλευρᾶς μοναχικῆς ζωῆς, νομίζω ὅτι αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐπιδίωξις, ὁ στόχος καὶ ὁ ἀγῶνας μας. Νὰ νοιώσουμε δηλαδὴ τὴν παρουσία τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ νὰ ζήσουμε τὶς εἰδικὲς μορφὲς τῆς σχέσεως μὲ τὰ πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Αὐτὴ ἡ λειτουργικὴ εὐχὴ μᾶς ἐξηγεῖ κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο, τί πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐπιδίωξίς μας ἡ μοναχική, τὸ πνευματικὸ ὑπόβαθρο κι ὁ ἀγῶνας τῆς ἀφιερωμένης ὑπάρξεώς μας.

«Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ...» Ἔχουμε στὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου μας τὴ θεϊκὴ οἰκονομία, τὴ συγκατάβασι, τὴν πτώχευσι τοῦ Θεοῦ, τὴν κένωσι καὶ τὴν σταύρωσι. Ἔχομε δηλαδὴ τὴν προσφορὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς λυτρώσεως. Ἐμεῖς σὰν ἄνθρωποι ποὺ ἀφιερώνουμε τὸν ἑαυτόν μας στὸν Θεό, τὸ γεγονὸς αὐτὸ πρέπει ὄχι ἁπλῶς νὰ μᾶς συγκινῇ, ἀλλὰ

νὰ ἀποτελῇ τὸ κέντρον τῆς προσοχῆς μας. Τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς ἔγινε ἄνθρωπος γιὰ νὰ θεώσῃ τὸν ἄνθρωπο, τὸ ὅτι σταυρώθηκε γιὰ νὰ σώσῃ τὸ ἀνθρώπινο γένος. Καὶ ἡ ἐπιδίωξίς μας θὰ πρέπει νὰ εἶναι νὰ ζήσουμε αὐτὸ ποὺ μᾶς δίνει ὁ Κύριος μὲ τὸν σταυρό Του, μὲ τὸν θάνατό Του καὶ μὲ τὴν Ἀνάστασί Του. Νὰ τὸ ζήσουμε ἔντονα, γνήσια, ἀληθινά, σάν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἀφιερώνουν ὁλόκληρη τὴ ζωή τους σ᾽ αὐτὸ τὸ γεγονὸς τῆς κενώσεως τοῦ Θεοῦ. Σάν ἄνθρωποι, ποὺ κοινωνοῦν μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δέχονται πλούσια στὴν καρδιά τους.

Τὸ δεύτερο στοιχεῖο: «ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός». Ὁ Πατὴρ ὁ Οὐράνιος εἶναι καὶ πατὴρ ἰδικός μας. Πολλὲς φορὲς προφέρουμε τὴν Κυριακὴ προσευχὴ «Πάτερ ἡμῶν». Καὶ μερικὲς φορές, ἐνῶ τὴν ἀπαγγέλουμε καθημερινά, αὐτὸ τὸ ξεχνᾶμε, τὸ λησμονοῦμε. Ξεχνᾶμε πὼς ἡ σχέσι μας μὲ τὸν Θεὸ εἶναι σχέσι οἰκογενείας. Πὼς ὁ Θεὸς εἶναι Πατέρας μας. Κι ἐμεῖς εἴμαστε παιδιά Του. Ὁ μοναχισμὸς εἶναι ὁ ἀγῶνας γιὰ τὸ ξεπέρασμα αὐτῆς τῆς ἀδυναμίας. Ἐρχόμαστε ἐδῶ, ἀρνούμεθα καὶ τὴ συγγένεια καὶ τὰ πάντα γιὰ νὰ ζήσουμε τὴν Πατρότητα τοῦ Θεοῦ. Σχηματίζουμε οἰκογένεια πνευματική. Πατέρας μας στὸ Μοναστήρι εἶναι ὁ

Πατὴρ ὁ οὐράνιος. Οἰκοδεσπότης εἶναι ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος. Φροντιστής μας εἶναι ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος, κι ἑπομένως ὁλόκληρη ἡ ζωή μας ἀφιερώνεται εἰς τὸν Πατέρα τὸν οὐράνιο.

Καὶ τὸ τρίτο στοιχεῖο, καὶ τὸ τρίτον γεγονός: «ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Αὐτὸ δὲν εἶναι λεπτομερειακὸ στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν εἶναι λεπτομερειακὸ στὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν. «Πεντηκοστὴν ἑορτάζομεν καὶ Πνεύματος ἐπιδημίαν καὶ προθεσμίας ἐπαγγελίαν καὶ ἐλπίδος συμπλήρωσιν». Ἑορτάζομεν τὴν ἔκχυσιν, τὸ πλήρωμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ δόθηκε στὴν Εκκλησία, ποὺ δόθηκε στὶς καρδιὲς

τῶν πιστῶν, ποὺ ἐγέμισε τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον οἱ μαθηταὶ ἦσαν συνηγμένοι καὶ ἐγέμισε καὶ ἐπυρπόλησε τὶς καρδιὲς τῶν Ἀποστόλων. Σκοπός μας καὶ ἐπιδίωξίς μας εἶναι νὰ πάρουμε αὐτὴ τὴν παροχή. Νὰ γεμίζουμε μὲ Ἅγιον Πνεῦμα. Νὰ εἴμαστε πεπληρωμένοι Πνεύματος Ἁγίου. Νὰ βρισκόμαστε σὲ συνεχῆ κοινωνία μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Νὰ κατοικῇ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα στὶς καρδιές μας, ἡ ζωή μας νὰ εἶναι μιὰ ζωὴ «ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι» καὶ οἱ ἐκδηλώσεις μας νὰ εἶναι καρποὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δὲν ἐπιδιώκουμε ἁπλῶς νὰ διορθώσουμε λίγο τὸν ἑαυτόν μας, νὰ λαξεύσουμε τὸν χαρακτῆρα μας. Αὐτὸ εἶναι κοσμικὸ πρᾶγμα. Οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι καὶ οἱ ὁποιοιδήποτε σύγχρονοι ἀνθρωπολόγοι καὶ κοινωνιολόγοι ποὺ μιλᾶνε γιὰ τὴ βελτίωσι τοῦ χαρακτῆρος, δὲν ἔχουν αὐτὴ τὴν προοπτικὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶναι χωρὶς φῶς καὶ χωρὶς σωστὴ ἐπιδίωξι στὴ ζωή τους. Ἐδῶ ἔχουμε κέντρο τὸν Ναό. Στὸ Μοναστήρι μας, σὲ κάθε Μοναστήρι, ἔχουμε κέντρο τὴ λατρεία, ἔχουμε κέντρο τὴν Εὐχαριστία, μὲ τὴν ὁποία γεμίζουμε Πνεῦμα Ἅγιο. Κάθε φορὰ ποὺ κοινωνοῦμε, ζητᾶμε νὰ κοινωνήσουμε «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς Πνεύματος Ἁγίου κοινωνίαν». Δὲν κοινωνοῦμε γιὰ να πάρουμε μιὰ κάποια εὐλογία, ἀλλὰ γιὰ νὰ γεμίσουμε μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ξέρετε ὅτι ὅταν οἱ Ἀπόστολοι δέχθηκαν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ἔγιναν τόσο διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὥστε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι νόμιζαν ὅτι εἶναι μεθυσμένοι, «ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί». Ἀλλὰ δὲν ἦταν αὐτό. Εἶχαν δεχτῆ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Εἶχαν ξεπεράσει τὰ ἀνθρώπινα μέτρα. Ζοῦσαν πιὰ σ᾽ ἕνα ἄλλο κόσμο. Ζοῦσαν σὲ μιὰ ἄλλη κοινωνία. Εἶχαν μέσα τους μιὰ ἄλλη δύναμι. Καὶ ἀκριβῶς γι᾽ αὐτὸ τὸν λόγο εἶχαν τὸν τρόπο νὰ ἐκφραστοῦν κατὰ ἕναν ἄλλο τρόπο καὶ νὰ διηγηθοῦν τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ. Κι ἐμεῖς, ἀκολουθῶντας τὰ δικά τους ἴχνη, πρέπει νὰ ἐπιδιώκουμε νὰ ζήσουμε τὸ μυστήριο τῆς σαρκώσεως καὶ τῆς θυσίας τοῦ Κυρίου μας. Νὰ γεμίσουμε μὲ τὴ δύναμι τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴ σοφία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Σκοπός μας εἶναι ἡ βίωσις τῆς παρουσίας καὶ τῆς Πατρότητος τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ πλήρωμα τῶν καρδιῶν μας μὲ Πνεῦμα ἅγιον.

Πιστεύω ὅτι οἱ τρεῖς μοναχικὲς ἀρετές , οἱ ὁποῖες ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὰ κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὶς ὁποῖες τόσο βαθειὰ ἀναλύουν οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, οὐσιαστικὰ ἀντι-

στοιχοῦν στὰ τρία αὐτὰ στοιχεῖα, στὶς τρεῖς αὐτὲς βασικὲς ἐπιδιώξεις τῆς μοναστικῆς μας ἀφιερώσεως. Ἡ παρθενία εἶναι ἡ ἀρετὴ τῶν ψυχῶν ἐκείνων ποὺ ἔχουν ἀρνηθῆ τὸν κόσμο καὶ τὰ πάντα καὶ περιμένουν τὸν Νυμφίο Χριστό. Δὲν εἶναι κάτι νεκρὸ ἡ παρθενία. Δὲν εἶναι ἁπλῶς μιὰ ἄρνησι. Εἶναι μιὰ κατάφασι. Εἶναι ἕνα «ναὶ» στὸν Κύριο ἀπὸ τὶς ψυχὲς τὶς ἀφιερωμένες. Νυμφίος εἶναι ὁ Χριστός. Καὶ ἡ κάθε ψυχὴ εἶναι νύμφη. Χθὲς τὸ βράδυ διαβάσαμε τὴν παραβολὴ τῶν δέκα Παρθένων. Οἱ παρθένες ἐκεῖνες, ποὺ ἀσκοῦσαν μία μωρὰ παρθενία, δὲν εἶδαν τὸν Κύριο. Δὲν μπῆκαν στοὺς γάμους μαζί Του, μολονότι ἀσκοῦσαν τὴν παρθενία. Ἐνῶ ἐκεῖνες ποὺ ἦταν ἕτοιμες «εἰσῆλθον μετ᾽ Αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους». Ἡ παρθενία εἶναι ἡ προσφορὰ καὶ ἡ προσκόλλησις στὸν Κύριον. Ἡ ψυχή, ἡ ὁποία ἀσκεῖ τὴν παρθενία, εἶναι ἡ νύμφη Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ γιὰ νὰ ἐπαναλάβω τὸν ὡραιότατο στίχο τοῦ μεγάλου ἐκείνου πατρός, τοῦ Μεθοδίου Ὀλύμπου, τὸν ὁποῖον βάζει στὰ χείλη τῆς ἀφιερωμένης ψυχῆς, «ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπάδας φαεσφόρους κρατοῦσα, Νυμφίε, ὑπαντάνω σοι». Ἁγνεύω γιὰ δική σου χάρι, γιὰ σένα. Κρατάω λαμπάδα ἀναμμένη καὶ σὲ περιμένω

νὰ σὲ προϋπαντήσω, Νυμφίε Χριστέ. Αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα τῆς παρθενίας. Αὐτὴ εἶναι ἡ προσδοκία καὶ ἡ προσφορὰ τῆς παρθενίας.

Ἀντιστοίχως, ἡ μοναχικὴ πτωχεία εἶναι μία ἔκφρασις καὶ μία ὑλοποίησις τῆς πεποιθήσεως στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ὁ Θεὸς

εἶναι Πατέρας μας. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ τὸ ζοῦν. Οἱ μοναχοὶ τὸ ἔχουν στὴν καρδιά τους ἔντονα, τὸ ζοῦν κάθε μέρα, κάθε στιγμή. Κι ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶναι Πατέρας: «Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ· οὐ κοπιᾶ, οὐδὲ νήθει· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλλετο ὡς ἓν τούτων». Καί: «ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ· οὐ σπείρουσι, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας καὶ ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά». Ἑπομένως, ἐὰν ζοῦμε τὴν πατρότητα τοῦ Θεοῦ, ἐὰν πιστεύουμε ὅτι σ᾽ αὐτὸν τὸν τόπο Πατέρας εἶναι ὁ Θεός, ἐὰν πιστεύουμε ὅτι σ᾽ αὐτὸ τὸ τραπέζι οἰκογενειάρχης εἶναι ὁ Θεός, τότε δὲν ἔχει κανένα νόημα τὸ νὰ συλλέγουμε ὕλη. Νὰ συγκεντρώσουμε ὑλικὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ τὰ ἀποθηκεύσουμε. Ὑπάρχει ὁ Πατέρας, ὁ πλούσιος πατέρας, ὁ ὁποῖος φροντίζει γιὰ τὰ παιδιά Του. Καὶ ἐὰν σὲ κάποιο πατέρα «ὁ υἱὸς αἰτήσῃ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδόσει αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδόσει αὐτῷ; οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι;» Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου. Εἶναι λοιπὸν πολὺ φυσικὸ γιὰ τὸν μοναχὸ ποὺ ζῇ τόσο καθαρά, τόσο ἔντονα καὶ τόσο ἄμεσα τὴν πατρότητα τοῦ Θεοῦ νὰ τ᾽ ἀρνῆται ὅλα τὰ ὑλικὰ καὶ νὰ ἐγκολπώνεται τὴν πτωχεία. Πιστεύει ὅτι ὅλα ἀνήκουν στὸν Θεὸ καὶ ὁ καλὸς Θεὸς πάντοτε θὰ φροντίζῃ γιὰ ὅλα.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τρίτη ἀρετή, ἡ ὑπακοή, δὲν εἶναι κάτι τὸ στεγνό, δὲν εἶναι νεκρὸ γράμμα. Πίσω ἀπὸ τὴ μοναχικὴ ὑπακοὴ κρύβεται ἡ παρουσία καὶ ἡ καθοδήγησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι κάνουμε λάθη. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν κάνει λάθη. Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι μπορεῖ νὰ καθοδηγήσουμε κακῶς μιὰ ψυχή. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν καθοδηγεῖ κακῶς μιὰ ὕπαρξι. Ὅταν ἐγὼ ὑποτάσσωμαι, ἔστω στὸν ὁποιοδήποτε ἄνθρωπο ποὺ ἔχει ἕνα διακόνημα μέσα στὴν Ἐκκλησία, μέσα στὴ Μοναστικὴ ἀδελφότητα, δὲν ὑπακούω ἁπλῶς στὸν ἄνθρωπο. Ἀσκῶ τὴν ὑπακοή, ἀδειάζω τὸν ἑαυτόν μου καὶ τὸν παραδίδω στὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ λάθος νὰ κάνῃ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς στὴν καθοδήγησί του, πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας ὑπάρχει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ποὺ μπορεῖ νὰ φέρῃ καρπὸ καλό, νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα ἀγαθό, ἔστω καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴ λανθασμένη καθοδήγησι. Ἑπομένως, ὅταν κάνω ὑπακοή, δὲν κάνω ἀνθρώπινη ὑπακοή. Δὲν σκύβω τὸ κεφάλι σὲ ἀνθρώπινο θέλημα. Ζῶ μέσα στὴν Ἐκκλησία, παραδίδω τὸν ἑαυτόν μου στὸ

Ἅγιο Πνεῦμα, γιὰ νὰ μὲ καθοδηγήσῃ ἐκεῖνο. Καὶ ξεύρουμε, σύμφωνα μὲ αὐτὸ ποὺ μᾶς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι «ὅσοι πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ Θεοῦ». Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι καθοδηγοῦνται, ἄγονται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, αὐτοὶ εἶναι τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, τὰ γνήσια παιδιὰ τοῦ Οὐρανίου Πατέρα. Ἔτσι λοιπὸν ἡ ὑπακοή μας εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ μιὰ ἐμπιστοσύνη. Εἶναι μιὰ τοποθέτησι πνευματική. Εἶναι ἕνα ἄνοιγμα στὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Εἶναι ἕνα πλήρωμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἅγιοι, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ποιὸν εἶχαν Γέροντα καὶ στὸ ποιὸν ἀσκοῦσαν ἀνθρώπινα τὴν ὑπακοή, ἀνοίγονταν στὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τελικὰ κέρδιζαν τὸν ἁγιασμόν.

Αὐτὸ πιστεύω εἶναι τὸ νόημα τοῦ μοναχισμοῦ μας. Δὲν ἤρθαμε γιὰ νὰ ζήσουμε μόνο μαζί, ἢ νὰ κάνουμε μόνο τὶς ἀκολουθίες μας ἢ ἔστω νὰ διαβάσουμε μερικὰ πατερικὰ βιβλία. Ἤρθαμε νὰ ζήσουμε αὐτὸ τὸ γεγονός: Τὴν παρουσία τῆς Ἁγίας Τριάδος. Τὴν σάρκωσι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὴν παρουσία τοῦ Πατρὸς καὶ τὴν ἔκχυσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὸν κόσμο, στὴν Ἐκκλησία, στὶς ψυχές μας. Ὅσο περισσότερο ζοῦμε αὐτὸ τὸ γεγονός, τόσο περισσότερο γινόμαστε Ὀρθόδοξοι. Ὀρθοδοξία δὲν εἶναι ἡ μηχανικὴ ἐπανάληψις μερικῶν ἀληθειῶν. Εἶναι ἡ βίωσις τῶν ἀληθειῶν. Εἶναι ἡ ὑλοποίησις τῶν ἀληθειῶν. Ἡ Ἐκκλησία, ἂν ἔχῃ ἕνα «Πιστεύω», δὲν τὸ ἔχει γιὰ νὰ τὸ ἀπαγγέλλῃ. Τὸ ἔχει γιὰ νὰ τὸ ζῇ. Πιστεύει «εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα Παντοκράτορα», «καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦ Χριστὸν» «καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον», ὄχι γιὰ νὰ ἀπαγγέλλῃ μηχανικά, γιὰ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ χωρὶς νὰ προσέχῃ τὰ βαθύτατα νοήματα αὐτοῦ τοῦ Συμβόλου, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὰ ζῇ. Καὶ ὅσο περισσότερο τὰ ζοῦμε, τόσο περισσότερο γινόμαστε Ὀρθόδοξοι.

Καμιὰ φορὰ ἐμεῖς οἱ μοναχοὶ κάνουμε λάθος καὶ ἀντιμεταθέτουμε τὸ βάρος. Ἴσως δὲν ἀντέχουν οἱ ὦμοι μας νὰ σηκώσουμε τὴν πνευματικὴ εὐθύνη. Καὶ τὸ βάρος τὸ ρίχνουμε στὰ ἐξωτερικὰ καὶ στὰ εὐκολώτερα. Ἡ οὐσία εἶναι μία: Ἐὰν θέλουμε νὰ εἴμαστε Ὀρθόδοξοι, πρέπει νὰ ζήσουμε ὀρθόδοξα. Πρέπει τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως νὰ τὸ κάνουμε ζωή. Νὰ δείξουμε ὄχι στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ στὸν Οὐρανό, στὸν Κύριο, ὅτι «πιστεύουμε εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα Παντοκράτορα καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα». Αὐτὴ λοιπὸν τὴν ἑβδομάδα τῆς Πεντηκοστῆς, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ μᾶς ἀξίω-

σε ὁ Κύριος νὰ πραγματοποιήσουμε τὴν σύναξιν, καὶ μᾶς ἀξίωσε νὰ τὸν λατρεύσουμε καὶ νὰ πάρουμε στὸν Ναὸ τὴν εὐλογία, «ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», θὰ πρέπει ὁ κάθε ἕνας μας καὶ ἡ κάθε μία νὰ μελετήσῃ τὸν ἑαυτόν του, νὰ ξεκαθαρίσῃ τὶς προοπτικές του, νὰ λαμπικαρίσῃ τὰ ἐλατήριά του καὶ νὰ προσανατολιστῇ πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσι, πρὸς τὴν μοναδικὴν Ἁγίαν Τριάδα, πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Εἴδατε ὅτι σὲ ὅλες τὶς ἀκολουθίες μας τὰ πάντα εἶναι Τριαδικά. Μόλις ἀρχίσουμε τὴν ἀκολουθία μας, ἀμέσως ἀρχίζουμε τὶς δοξολογίες μας: «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι». Καὶ τὰ τροπάριά μας καὶ οἱ εὐχές μας, τὰ πάντα προσανατολίζονται στὴν Ἁγίαν Τριάδα. Καὶ ἡ κάθε κατάληξις μιᾶς ἐκφωνήσεως καταλήγει στὴν Ἁγίαν Τριάδα: «Τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι». Δὲν εἶναι πολυτέλεια αὐτό. Ἡ Ἐκκλησία ποὺ τὸ κάνει ἔχει σκοπό. Τονίζει τὴν Τριαδικὴ δοξολογία, γιατὶ ἡ Τριαδολογικὴ προοπτικὴ εἶναι ἡ βάσις, τὸ θεμέλιον, ἡ οὐσία τῆς ζωῆς μας.

Ἂς εὐχηθοῦμε λοιπὸν νὰ μᾶς ἀξιώσῃ ὁ Κύριος νὰ ζήσουμε αὐτὴ τὴν πραγματικότητα στὴν μοναστική μας πορεία. Νὰ λατρεύσουμε τὴν Ἁγίαν Τριάδα καὶ νὰ παραδώσουμε τὸ πνεῦμα μας στὴν Ἁγίαν Τριάδα. Καὶ νὰ μᾶς ἀξιώσῃ ὁ Κύριος μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ τὴν πνοὴν καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τερματίζοντας τὸν ἱερό μας ἀγῶνα στὸν κόσμο αὐτό, νὰ ἀναπαυθοῦμε στοὺς κόλπους τῆς Παναγίας καὶ εὐλογημένης Τριάδος.

Ἡ ἑρμηνεία τῆς ἀκολουθίας τοῦ Μοναχικοῦ Σχήματος ἀπό τόν ἅγιο Νεόφυτο τόν Ἔγκλειστο

Ἀντώνιου Χαραλάμπους Θεολόγου

«τῆς γάρ ἐμῆς ἐρασμίου καταξιωθεῖς ἀποκάρσεως, οὐ νυμφικός, οἶμαι, κόσμος νυμφίῳ ἔθελξεν οὕτως, ὡς ἐμέ σύν Θεῷ ἡ τῆς μοναχικῆς ἐσθῆτος περιβολή· τῶν μανίκων γάρ αὐτῆς τά τέρματα κατεφίλουν καί τόν Κύριον ἐδυσώπουν καθαράν μοί αὐτήν καί ἄμωμον διατηρῆσαι εἰς τέλος»[1].

Ο ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἔγκλειστος ἀγάπησε ἰδιαίτερα τόν μοναχισμό, στόν ὁποῖο ἀφιέρωσε τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς του. Ἑξήντα ἑπτά χρόνια ὡς μοναχός, ἐκ τῶν ὁποίων τά ἑξήντα στήν Ἐγκλείστρα τῆς Πάφου, ὁ ἡσυχαστής ὅσιος Νεόφυτος διακρίθηκε γιά τή μεγάλη του ἄσκηση, τόν αὐστηρό ἐγκλεισμό καί τό μεγάλο συγγραφικό ἔργο. Μέσα στά ἔργα του κάνει συνεχῶς μνεία γιά τό μοναχικό πολίτευμα, εἴτε ὑμνώντας ἁγίους μοναχούς, εἴτε συμβουλεύοντας τούς μοναχούς τῆς Ἐγκλείστρας ἤ καί ἄλλων μοναστηριῶν. Μάλιστα, κάποια ἀπό τά βιβλία του γράφτηκαν εἰδικά γιά μοναχούς, ὅπως εἶναι ἡ Τυπική Διαθήκη καί ἡ Βί-

1. «Τυπική Διαθήκη», *Συγγράμματα*, ἔκδ. Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 1998, σ. 30.

βλος τῶν Κατηχήσεων. Στή δεύτερη βίβλο τῶν Κατηχήσεων περιλαμβάνονται καί τέσσερις κατηχήσεις, ὅπου ὁ ἅγιος ἑρμηνεύει τήν ἀκολουθία τοῦ Μοναχικοῦ Σχήματος, ἤ ὅπως τήν ὀνομάζει «ἀκολουθία τῆς ἀποκάρσεως καί τῆς τοῦ κόσμου ἀποταγῆς». Δυστυχῶς, οἱ δύο ἀπό τίς τέσσερις κατηχήσεις ἔχουν χαθεῖ· στίς δύο πού διασώζονται[2], ὁ ἔγκλειστος ἡσυχαστής ἑρμηνεύει τήν ἀκολουθία τοῦ Μοναχικοῦ Σχήματος μέ ἐρωταποκρίσεις, ἀκολουθώντας τή μορφή τῆς ἴδιας τῆς ἀκολουθίας.

Ὁ λόγος πού ὁ ἅγιος Νεόφυτος προβαίνει στήν ἐν λόγῳ ἑρμηνεία εἶναι γιά νά θυμηθεῖ, νά ἐξερευνήσει καί νά ψηλαφήσει «τόν νοῦν τῆς ἀποκάρσεως ἡμῶν καί τῶν συνθηκῶν ἡμῶν». Ὀνομάζει τό μοναχικό σχῆμα δεύτερο βάπτισμα, γιατί ὁ μοναχός κάνει νέες ὑποσχέσεις μπροστά στό ἅγιο θυσιαστήριο, ἀφοῦ τίς πρῶτες ὑποσχέσεις πού ἔκανε στό βάπτισμα μέσῳ τοῦ ἀναδόχου τίς ἀθέτησε καί τίς μόλυνε μέ τίς ἁμαρτίες του. Οἱ νέες αὐτές ὑποσχέσεις γίνονται ἐνώπιόν τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀγγέλων καί τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου, γι' αὐτό καί ὁ Ἔγκλειστος ἀσκητής προτρέπει: *«βλέπε τίνι συντάσσῃ, ὅτι Θεῷ, καί τίνι ἀποτάσσῃ, ὅτι διαβόλῳ καί κόσμῳ καί πάσῃ κακίᾳ καί συντάσσῃ περί καλῶν ἔργων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, περί ὧν καί μέλλεις ἀπαιτεῖσθαι ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»*[3].

Ἄς προχωρήσουμε, λοιπόν, νά δοῦμε τήν ἑρμηνεία τοῦ ἁγίου Νεοφύτου, ἀκολουθώντας τόν τρόπο σκέψης του «κατά πεύσιν καί ἀπόκρισιν».

«Διατί ἀσκεπής καί ἄζωστος καί ἀνυπόδητος ἵσταται ὁ κειρόμενος;» Ὁ ὑποψήφιος μοναχός προσέρχεται ἀσκεπής, γιά νά δεχθεῖ τήν περικεφαλαία τῆς σωτηρίας· ἄζωστος, γιατί ἔλυσε τή ζώνη τῆς λαγνείας καί τῆς ἐπιθυμίας καί πρόκειται νά ζωστεῖ τή δύναμη τῆς ἁγνείας καί τῆς σωφροσύνης· ἀνυπόδητος, ἐπειδή ὀφείλει νά βαδίζει σταθερά τόν δρόμο τοῦ Θεοῦ, εὐαγγελιζόμενος τήν εἰρήνη μέ ἀγαθά ἔργα καί ἀκόμη ἐπειδή πρόκειται νά βαδίσει ταπεινό καί πτωχό βίο.

«Διατί οὐ συντόμως εἰσέρχεται μέχρι τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου, ἀλλά μικρόν τό κατά μικρόν;» Μετά τή λύση τῆς κοσμικῆς ζώνης

2. «Βίβλος τῶν Κατηχήσεων», ὅ.π., σσ. 357-365.
3. Ὅ.π., σ. 362.

καί τήν ἀπόθεση τῶν σαρκικῶν θελημάτων ὁ μοναχός βαδίζει νοητά «μικρόν τό κατά μικρόν ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν» μέχρι νά φθάσει στά ἅγια τῶν ἁγίων καί νά εἰσέλθει στή χαρά τοῦ Κυρίου.

«Διατί προσπίπτει ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν καί πάλιν ἀνίσταται;». Αὐτά δηλώνουν δύο καλά: καταρχᾶς («προσπίπτει») τήν ἔκπτωση ἀπό τήν ἁμαρτία καί τόν πόθο τῆς ἄσκησης καί τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας καί κατόπιν («ἀνίσταται») τήν ἀνάσταση ἀπό τήν πτωματική ἁμαρτία καί τήν ὁμολογία πρός τόν Θεό γιά ἐνάρετη ζωή.

«Τίς δέ ὁ σκοπός τῶν ἐρωτήσεων καί ἀποκρίσεων πέφυκε;». Μέ τή μοναχική κουρά ὁ ἄνθρωπος κάνει νέα συμφωνία μέ τόν Θεό. Μέσῳ τῶν ἐρωταποκρίσεων πού γίνονται μπροστά ἀπό τό ἅγιο θυσιαστήριο «ἀποτασσόμεθα κόσμω, γονεύσιν, ἀδελφοῖς, γυναιξί, τέκνοις, συγγενείαις, ἑταιρείαις, φίλοις καί ὅσα ἁπλῶς τῷ κόσμῳ παρέπεται, καί συντασσόμεθα τῇ ἐν Χριστῷ μοναξίᾳ καί τῇ ἐναρέτῳ ζωῇ καί συντασσόμεθα παραμένειν τῷ μοναστηρίῳ καί τῇ ἀσκήσει ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἡμῶν καί συντασσόμεθα φυλάσσειν ἑαυτούς ἐν παρθενίᾳ καί σωφροσύνῃ καί ἁγιασμῷ καί συντασσόμεθα ὑπομένειν πᾶσαν θλῖψιν καί στενοχωρίαν διά τήν ἀγάπην τοῦ

Χριστοῦ καί τήν αἰώνιον ζωήν»[4].

«Διατί ὁ κειρόμενος οἰκειοχείρως τῷ ἡγουμένῳ τήν ψαλίδα προτείνει;». Ἡ ἐπιλογή τῆς μοναχικῆς ζωῆς προϋποθέτει ἀπαραίτητα τήν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου· δέν μπορεῖ κάποιος νά γίνει μοναχός μέ βία ἤ λόγω κάποιας ἀνάγκης, ἀλλά ἀπό ἑκούσιο πόθο. Αὐτό φανερώνει καί ἡ πράξη τῆς ἐπίδοσης τοῦ ψαλιδιοῦ ἀπό τόν κειρόμενο μοναχό πρός τόν ἡγούμενο.

«Τί δηλοί τῶν τριχῶν ἡ ἀφαίρεσις;». Ἀφαίρεση κόσμου καί κάθε κακίας καί ἀλλαγή ζωῆς καί «συνθήκη» πρός τόν Θεό μέ δεύτερο βάπτισμα. Μέ τίς νέες συνθῆκες πού κάνει στήν κουρά ὁ μοναχός, ἄν τίς φυλάξει, ἀνακαλεῖ

ὅσες συνθῆκες ἔκανε στό βάπτισμα καί καθαρίζει μέσῳ τοῦ δευτέρου βαπτίσματος τό πρῶτο.

«Τί ὅτι καί ἁπτομένη λαμπάς αὐτῷ ἐπιδίδοται;». Ὅπως στό θεῖο Βάπτισμα ἀνάβουν λαμπάδες, ἔτσι καί στήν κουρά ὁ ἡγούμενος δίνει στόν μοναχό ἀναμμένη λαμπάδα, πού εἶναι σύμβολο παρθενίας καί σωφροσύνης, σύμφωνα καί μέ τό παράδειγμα τῶν φρονίμων παρθένων, πού προϋπήντησαν τόν Χριστό μέ ἀναμμένες λαμπάδες. Ἐπιπλέον, ἡ λαμπάδα γίνεται προεικόνισμα τοῦ ἀκτίστου φωτός, ὥστε μιμούμενος ὁ μοναχός τό πολίτευμα τῶν φρονίμων παρθένων νά εἰσέλθει μαζί μέ αὐτές στή χαρά τοῦ νυμφῶνος τοῦ νυμφίου Χριστοῦ.

«Διατί ἀσπάζονται αὐτόν πάντες οἱ μοναχοί μετά τό λαβεῖν αὐτόν τό σχῆμα τό ἅγιον;». Ὁ ἀσπασμός εἶναι σαφέστατο δεῖγμα χαρᾶς καί ἀγάπης. Ὅλοι οἱ μοναχοί χαίρονται καί ἀσπάζονται τόν νέο μοναχό, γιατί αὐτός ἐγκατέλειψε τόν κόσμο καί τά κοσμικά πράγματα καί τά θελήματα τῆς σαρκός, καί εἰσῆλθε μαζί μέ αὐτούς στό μοναχικό σχῆμα, ζητώντας μέσῳ τῆς κουρᾶς ἀναγέννηση «ὁμοφρονήσας καί ὁμοφωνήσας καί ὁμογνωμήσας αὐτοῖς».

Ὡς κατακλεῖδα, ἀξίζει νά ἀναφερθοῦμε στή σημασία πού δίνει ὁ Ἔγκλειστος ἅγιος στόν πνευματικό ἀγώνα καί τήν ἐγρήγορση πού πρέπει νά χαρακτηρίζει τούς μοναχούς. Τονίζει χαρακτηριστικά ὅτι δέν εἶναι ὁ τόπος, ἀλλά ὁ τρόπος πού σώζει τόν ἄνθρωπο. Γι' αὐτό καί συνιστᾶ στούς μοναχούς νά μήν ἀτιμάσουν τό ἔντιμο ἀξίωμα τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, ἀλλά νά ἀρθοῦν ἀπό τά γήινα καί νά ἀνεβοῦν πρός τά ἄνω «καί ζῶσα γενέσθαι θυσία εὐάρεστος Θεῷ καί φιλῆσαι αὐτόν καί φιληθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι καί αὐτός τούς αὐτόν φιλοῦντας ἀγαπᾶ, καί δοξᾶσαι αὐτόν καί δοξασθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι καί αὐτός τούς αὐτόν δοξάζοντας ἀντιδοξάζειν ὑπέσχετο, καί τυχεῖν αὐτοῦ καί τῆς αὐτοῦ βασιλείας καί τῶν αὐτοῦ ἀγαθῶν καί τῆς ἀλήκτου ζωῆς, ὅτι αὐτός ἐστιν ἡ ζωή καί ἡ αἰτία τοῦ παντός ἀγαθοῦ, ὁ ἐν Τριάδι ὑμνούμενος καί προσκυνούμενος καί δοξαζόμενος πάντοτε νῦν καί ἀεί καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν»[5].

4. *«Βίβλος τῶν Κατηχήσεων»*, ὅ.π., σελ. 362.
5. Ὅ.π., σ. 431.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΓ΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ἀρχιμ. Γρηγορίου Μουσουρούλη

(Ἐφεσ. β΄, 4-10)

*«**4** Ὁ δὲ Θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, **5** καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ· χάριτί ἐστε σεσωσμένοι· **6** καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, **7** ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. **8** Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον, **9** οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται. **10** Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ Θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν».*

* * *

Οἱ στίχοι τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος, πού θά διαβαστεῖ στούς Ναούς μας τήν Κυριακή 4 Νοεμβρίου, ἀποτελοῦν ἕνα συγκινητικό ὕμνο τῆς ἄπειρης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρός τόν ἄνθρωπο.

Ὁ Θεός, λέγει, ὁ Ὁποῖος εἶναι πλούσιος σέ ἔλεος, ἕνεκα τῆς πολλῆς ἀγάπης του, μέ τήν ὁποία μᾶς ἀγάπησε, ἀκόμη καί τότε πού εἴμασταν νεκροί πνευματικῶς ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτημάτων μας, μᾶς ἀνέστησε μαζί μέ τόν Χριστό καί μᾶς ἐχάρισε ζωή αἰώνια. Καί συνεχίζει: ἔχετε σωθεῖ κι ἐσεῖς ὄχι ἀπό τόν ἑαυτό σας, ἀλλά ἀπό τή Χάρι τοῦ Θεοῦ. Καί τό ἐπίσης θαυμαστό εἶναι ὅτι ὁ οὐράνιος Πατέρας ὄχι μόνο μᾶς ἐχάρισε ζωή πνευματική, ἀλλά καί σωματικῶς μᾶς ἀνέστησε μαζί μέ τόν Χριστό, ἐφ' ὅσον εἴμαστε ἑνωμένοι καί ἀποτελοῦμε ἕνα σῶμα μαζί Του. Μᾶς ἀνέστησε μαζί μέ τόν Χριστό καί μᾶς ἔβαλε νά καθήσουμε μαζί Του στά ἐπουράνια. Καί ὅλα αὐτά τά ἔκαμε ὁ Θεός, γιά νά φανερώσει στήν ἀτελείωτη αἰωνιότητα τόν ἄπειρο πλοῦτο τῆς Χάριτός Του, τόν ὁποῖο μέ πολλή ἀγαθότητα μᾶς ἐχάρισε διά τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Πυκνά τά νοήματα καί ὑψηλές οἱ ἀλήθειες πού ἐκφράζονται μέ τίς

ἁπλές λέξεις πού χρησιμοποιεῖ ἐδῶ ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος. Ὁ Θεός μᾶς ἀγάπησε τόσο πολύ ἐμᾶς τούς ἁμαρτωλούς ἀνθρώπους, ὥστε διά τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μᾶς ἐχάρισε τά πάντα. Σ' ἐμᾶς, τούς θανατωμένους ἀπό τήν ἁμαρτία, ἔδωσε ζωή πνευματική, συνδέοντάς μας μέ τήν πηγή τῆς ζωῆς, τόν Κύριό μας Ἰησοῦν Χριστόν. Μᾶς ἀνέστησε μαζί μέ τόν Χριστό. Δέν ξέρω, ἀγαπητέ ἀναγνώστη, ἄν ἔχουμε συλλάβει τό νόημα τῶν λέξεων; Ἐμεῖς οἱ χριστιανοί, πού ἀγωνιζόμαστε νά ζήσουμε σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, μέ βάση αὐτό τόν λόγο τοῦ θείου Παύλου, θεωρούμαστε ἤδη ἀναστημένοι καί δυνάμει ἔχουμε καθήσει μαζί μέ τόν Χριστό στόν βασιλικό Του θρόνο.

Ἄπειρη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μας, ὠκεανός τό ἔλεός Του. Τά ἔχουμε γευθεῖ καί τά γευόμαστε καθημερινά. Τήν ἀγάπη Του τήν ἔχουμε γευθεῖ ἀναρίθμητες φορές ἀπό τότε πού τό ἁγιασμένο νερό τῆς ἁγίας κολυμβήθρας μᾶς ἔλουσε καί μᾶς ἄνοιξε τή θύρα νά εἰσέλθουμε στήν ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία. Μέσα σ'αὐτή τήν θεανθρώπινη κοινωνία βρήκαμε τή λύτρωση, τό ἔλεος, τή συγχώρηση. Πολλές φορές μέ τά λάθη καί τίς ἁμαρτίες μας λυπήσαμε τόν οὐράνιο Πατέρα. Καί ὅμως, ὅταν συντετριμμένοι ἐπιστρέφουμε κοντά Του, δέν ἀντιμετωπίζουμε ὀργή καί θυμό καί τιμωρίες. Βρίσκουμε τήν πατρική Του ἀγκάλη ἀνοικτή, νά ξεχειλίζει ἀπό τήν ἀγάπη Του, τήν εὐσπλαγχνία του, τό ἀμέτρητο ἔλεός Του. Κοντά Του ἀπολαμβάνουμε ἀπέραντη εἰρήνη ψυχῆς ὄντας βέβαιοι ὅτι Ἐκεῖνος εἶναι πάντα μαζί μας. Ἀπερίγραπτη εἶναι ἡ χαρά πού πλημμυρίζει τήν ψυχή μας κάθε φορά πού συμμετέχουμε στή θεία λατρεία καί παίρνουμε μέρος στό Θεῖο Δεῖπνο, στό ζωοπάροχο μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Ἡ ἄπειρη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μας, ἀγαπητέ ἀναγνώστη, ἄς μᾶς συγκινεῖ· ἄς προσπαθοῦμε νά ἀνταποκριθοῦμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις σ' αὐτή τήν ὑπερκόσμια θεία Χάρι πού ξεχείλισε ἀπό τούς οὐρανούς κι ἐπλημμύρισε τή γῆ.

* * *

Μέ αὐτή τή Χάρι, λοιπόν, μέ τήν πίστη σ' αὐτή τήν ἄπειρη δωρεά τοῦ Θεοῦ ἔχετε σωθεῖ, σημειώνει πάλι ὁ Ἀπόστολος. Ἀλλά καί αὐτή ἡ πίστη «οὐκ ἐξ ὑμῶν», δέν εἶναι δικό σας κατόρθωμα, εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, γιά νά μή ἔχει κανείς δικαίωμα νά καυχηθεῖ. Διότι καί ὡς ἄνθρωποι, ἀλλά καί ὡς πιστοί εἴμαστε δημιούργημα τοῦ Θεοῦ. Δέν εἴμαστε αὐτοδημιούργητοι. Μάλιστα δημιουργηθήκαμε «ἐπί ἔργοις ἀγαθοῖς». Δημιουργηθήκαμε μέ προορισμό νά πράττουμε ἔργα ἀγαθά, αὐτά γιά τά ὁποῖα μᾶς προετοίμασε

ὁ Θεός, ὥστε μέσα σ' αὐτά νά περάσουμε τή ζωή μας, «ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν».

Ἡ ἔννοια αὐτή, τήν ὁποία παρουσιάζει ἐδῶ ὁ Ἀπόστολος, φαίνεται λίγο παράξενη. Ἐμεῖς ξέρουμε καί οἱ θεολόγοι διδάσκουν πώς σκοπός τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ θέωση. Ὁ Θεός μᾶς ἔπλασε γιά νά θεοποιηθοῦμε, νά γίνουμε ὅμοιοι μέ Αὐτόν. Πῶς τώρα ὁ θεῖος Παῦλος μᾶς λέγει ὅτι σκοπός γιά τόν ὁποῖο μᾶς δημιούργησεν ὁ Θεός καί μᾶς ἀναδημιούργησε μέσα στήν Ἐκκλησία εἶναι νά κάνουμε καλά ἔργα; Πῶς ἐξηγεῖται τό πράγμα;

Ἀπάντηση παίρνουμε ὅταν σκεφθοῦμε τί σημαίνει θέωση. Τί σημαίνει, ἀλήθεια, ὅτι δημιουργηθήκαμε γιά νά γίνουμε κατά Χάριν θεοί, ὅμοιοι μέ τόν Δημιουργό μας; Τί ἐννοοῦμε, ὅταν λέμε «ὅμοιοι»; Ἀσφαλῶς καί δέν ἐννοοῦμε πώς θά ἀποβάλουμε τή σάρκα μας καί θά γίνουμε κι ἐμεῖς πνεύματα μόνο, ὅπως λέμε ὅτι ὁ Θεός εἶναι Πνεῦμα. Ἄπαγε τῆς βλασφημίας.

Λοιπόν, ἀδελφοί, τό μυστικό βρίσκεται ἐδῶ. Ἡ θέωσή μας αὐτή εἶναι, ἡ ὁμοίωσή μας πρός τόν Θεό: τό νά ζήσουμε δηλαδή καί ἐμεῖς ὅπως ζεῖ Ἐκεῖνος. Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ νά γίνει καί δικός μας τρόπος ζωῆς. Ἡ ἁγιότητά Του νά γίνει καί δική μας ἁγιότητα.

Δέν εἶναι λοιπόν κάτι μικρό καί ἀσήμαντο αὐτό στό ὁποῖο μᾶς καλεῖ ἐδῶ ὁ Ἀπόστολος.

Εἶναι ἡ πιό μεγάλη, ἡ πιό τιμητική κλήση, τήν ὁποία θά μπορούσαμε νά δεχθοῦμε. Κλήση νά ζήσουμε στόν κόσμο αὐτό, ὅπως ζεῖ ὁ Θεός μας αἰώνια, ὅπως ἔζησε ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱός Του κατά τό διάστημα τῆς ἐπίγειας ζωῆς Του. Γι' αὐτό καί ὁ θεῖος Παῦλος δέν λέγει ἁπλῶς νά κάνουμε καλά ἔργα, ἀλλά προσθέτει: «ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν», ὅλη μας τή ζωή νά τήν περάσουμε μέσα σ' αὐτά τά καλά ἔργα.

* * *

Ἔπειτα ἀπό ὅλα αὐτά τό χρέος μας γίνεται ὁλοφάνερο. Οἱ πιστοί ὀφείλουμε νά «ἀγαθοποιοῦμε» συνεχῶς, χωρίς διακοπή. Νά ἐλεοῦμε ὅσους ἔχουν ἀνάγκη, νά παρηγοροῦμε καί νά ἐνισχύουμε τούς πονεμένους, νά φροντίζουμε γιά τήν αἰώνια σωτηρία τῶν ἀνθρώπων πού βρίσκονται μακριά ἀπό τόν Θεό. Ἀκόμη νά συγχωροῦμε αὐτούς πού μᾶς βλάπτουν, νά εὐεργετοῦμε ἐκείνους πού μᾶς ἀδικοῦν, νά εἴμαστε εὔσπλαγχνοι, γεμάτοι ἀγάπη πρός ὅλους τούς ἀνθρώπους. Διότι αὐτό εἶναι πού μᾶς ἐξομοιώνει μέ τόν Θεό. Μᾶς κάμνει νά ζοῦμε ὅπως Ἐκεῖνος. Ἀνοίγει τήν ὕπαρξή μας γιά νά μπορέσει νά δεχθεῖ μέσα της Αὐτόν τόν ἴδιο τόν Δημιουργό της. Πού τελικά αὐτή εἶναι ἡ θέωσή μας.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΚΥΡΙΑΚΗΣ Δ΄ ΛΟΥΚΑ (ΣΠΟΡΕΩΣ)

Πρωτ. Κωνσταντίνου Λ. Κωνσταντίνου
Θεολόγου

(Λουκ. η΄, 4-15)

*« Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· **5** ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό· **6** καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα· **7** καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. **8** Καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει· ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. **9** Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη; **10** Ὁ δὲ εἶπεν· ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν. **11** Ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ· **12** οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. **13** Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας οἳ ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. **14** Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται καὶ οὐ τελεσφοροῦσι. **15** Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ ».*

* * *

Ἐπαναλαμβάνεται κάθε χρόνο τέτοια ἐποχή, στίς ἀρχές φθινοπώρου, στίς λατρευτικές συνάξεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, ἡ γνωστή παραβολή τοῦ «Σπορέως». Σ' αὐτή τήν εὐαγγελική περικοπή, ἀκοῦμε τόν ἴδιο τόν Χριστό, νά χρησιμοποιεῖ μία εἰκόνα τῆς γεωργικῆς ζωῆς, ὅπου σέ παλαιότερα χρόνια, οἱ ἄνθρωποι μέ τά ἴδιά τους τά χέρια, ὄργωναν καί ἔσπερναν τή γῆ. Μᾶς λέει πώς ἕνας γεωργός βγῆκε στούς ἀγρούς νά σπείρει τόν σπόρο του. Ὁ σπόρος ἔπεσε σέ τέσσερα διαφορετικά μέρη. Ὅλα δέχτηκαν τόν σπόρο, ἀλλά τελικά μόνο ἕνα καρποφόρησε. Αἰτία γι' αὐτήν τήν ἀποτυχία, τό ἔδαφος, πού δέν ἦταν κατάλληλα ἑτοιμασμένο, γιά νά φυτρώσει καί νά ἀναπτυχθεῖ ἡ σπορά. Τό πρῶτο μέρος τοῦ σπόρου ἔπεσε «παρά τήν ὁδόν». Τόπος τελείως ἀκατάλληλος, ἀφοῦ οἱ διαβάτες περνοῦν καί καταπατοῦν τόν σπόρο μέ τελικό ἀποτέλεσμα νά ἔρθουν τά πουλιά τοῦ οὐρανοῦ καί νά φᾶνε τόν σπόρο. Τό δεύτερο μέρος τῆς σπορᾶς πέφτει, «ἐπί τήν πέτραν». Εἶναι τό πετρῶδες ἔδαφος, στό ὁποῖο δέν μπορεῖ νά εἰσχωρήσει ἡ ρίζα τοῦ σπόρου γιά νά ἀναπτυχθεῖ καί νά μεγαλώσει, μέ ἀποτέλεσμα ὅταν φτάσει ἡ ζέστη νά ξηρανθεῖ, ἀφοῦ δέ μπορεῖ νά βρεῖ τήν κατάλληλη ὑγρασία. Ἕνα ἄλλο μέρος τοῦ σπόρου ἔπεσε «ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καί συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό». Εἶναι γόνιμο αὐτό τό ἔδαφος, ἀλλά καί πάλιν ἀκατάλληλο, γιατί μέσα σ' αὐτό ὑπάρχει σπόρος ἀπό ἀγριόχορτα καί ἀγκάθια. Τήν ἐποχή πού φυτρώνει ὁ σπόρος τοῦ σιταριοῦ, φυτρώνουν μαζί ἀγριόχορτα καί ἀγκάθια πού τόν καταστρέφουν καί τόν ἀφανίζουν. Πραγματικά χάνεται μέσα σ' αὐτά. Μόνο τό ἕνα τέταρτο τοῦ σπόρου «ἔπεσεν εἰς τήν γῆν τήν ἀγαθήν, καί φυέν ἐποίησε καρπόν ἑκατονταπλα-

σίονα» δηλαδή ἔπεσε σέ κατάλληλο ἔδαφος μέ ἀποτέλεσμα νά δώσει καρπό ἑκατό φορές πολλαπλάσιο ἀπό ὅση ἦταν ἡ σπορά.

Στή συνέχεια ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἑρμηνεύει στούς μαθητές του τήν παραβολή καί ὁμολογεῖ πώς «ὁ σπόρος ἐστίν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ». Σπόρος εἶναι ὁ ἴδιος πού προσφέρει τόν ἑαυτό του σέ κάθε ἄνθρωπο πάνω στή γῆ. Μποροῦμε νά ποῦμε πώς ἡ προσφορά - σπορά τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ πού κατά τόν ἱερό εὐαγγελιστή Ἰωάννη «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καί ὁ Λόγος ἦν πρός τόν Θεόν, καί Θεός ἦν ὁ Λόγος» εἶναι ὁ ἴδιος πού δίνει τόν ἑαυτό του μέσα ἀπό τά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἄνθρωποι μέσα στήν ἐλευθερία τούς μποροῦν νά ἀποδεχτοῦν τόν Λόγο τοῦ Θεοῦ, μποροῦν ἀκόμη καί νά τόν ἀπορρίψουν. Ὡς Θεός Ἀγάπης ὁ Κύριος δέχεται τήν ἀπόφαση τοῦ καθενός. Δέν ἐπιβάλλεται, ἀποδέχεται τόν ἄνθρωπο μέ τά πάθη καί τά λάθη του καί τόν ὁδηγᾶ μέ τή σωτήρια χάρη του στήν ἀνακαίνιση, χαρίζοντάς του τόν ἁγιασμό καί τή θέωση.

Στή συνέχεια τῆς ἑρμηνείας τῆς παραβολῆς, γίνεται ἀπό τόν Χριστό ἰδιαίτερη ἀναφορά στήν ὁμάδα τῶν ἀνθρώπων πού δέχονται τόν Λόγο τοῦ Θεοῦ καί καρποφοροῦν καρπό «ἑκατονταπλασίονα». Τονίζει μάλιστα καί τά ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά πού ἔχουν, τά ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τήν καρποφορία.

Αὐτοί οἱ ἄνθρωποι χαρακτηρίζονται πώς ἔχουν καρδία «καλῇ καί ἀγαθῇ». Ὁ παντογνώστης Κύριος ὁ «ἐτάζων καρδίας καί νεφρούς», ὁ ὁποῖος βλέπει, δηλαδή, τά βάθη τοῦ ἑαυτοῦ μας, πού μπορεῖ νά διαβάσει τίς σκέψεις καί τίς ἐπιθυμίες μας, δηλώνει, πώς ἡ καρδιά αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἔχει καθαριστεῖ ἀπό τή βρωμιά τῆς ἁμαρτίας. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ δέ μπορεῖ νά καρποφορήσει σέ καρδιά πού ἐπικρατεῖ τό θέλημα τῆς ἁμαρτίας. Δέ μπορεῖτε νά ἔχετε δύο κυρίους, λέει ὁ Χριστός. «Οὐδείς δύναται δυσί κυρίοις δουλεύειν· ἢ γάρ τόν ἕνα μισήσει καί τόν ἕτερον ἀγαπήσει, ἤ ἑνός ἀνθέξεται καί τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καί μαμωνά» (Ματθ. στ΄, 24). Ὁ ἀγῶνας τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου θά πρέπει νά ξεκινήσει ἀπό μέσα του. Νά μισήσει τήν κάθε ἁμαρτία, νά νεκρώσει τά πάθη, καί νά ξεριζώσει ἀπό τά βάθη τῆς καρδιᾶς κάθε ἁμαρτωλή ἐπιθυμία. Ὅσο ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν ἐπιθυμία εἶναι δοσμένη στήν ἁμαρ-

τία, ὅσο μικρή καί ἄν φαντάζει αὐτή, ἡ ἐπιθυμία γίνεται αἰτία νά φυγαδεύεται ὁ Παράκλητος, τό Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας. Χωρίς τήν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ πιστός δέ μπορεῖ νά προχωρήσει πνευματικά. Αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος πού κάθε μας ἀκολουθία ξεκινᾶ μέ τήν προσευχή πρός τό Ἅγιο Πνεῦμα: «Βασιλεῦ οὐράνιε, Παράκλητε, τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὁ πανταχοῦ παρών καί τά πάντα πληρῶν ὁ θησαυρός τῶν ἀγαθῶν καί ζωῆς χορηγός, ἐλθέ καί σκήνωσον ἐν ἡμῖν καί καθάρισον ἡμᾶς ἀπό πάσης κηλῖδος καί σῶσον ἀγαθέ, τάς ψυχάς ἡμῶν». Τόν ἱκετεύουμε νά ἔλθει νά κατασκηνώσει μέσα μας καί νά μᾶς καθαρίσει ἀπό κάθε σημάδι πού μᾶς ἄφησε ἡ ἁμαρτία. Φυσικά ἡ «κάθαρση» τῆς καρδίας δέν εἶναι εὔκολο πρᾶγμα. Εἶναι καρπός καί ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δέν μπορεῖ νά γίνει ἀπό τή μία στιγμή στήν ἄλλη, γιατί χρειάζεται καί ὁ προσωπικός ἀγῶνας τοῦ πιστοῦ ἀνθρώπου. Οἱ πατέρες τονίζουν πώς πρέπει «νά δώσεις αἷμα γιά νά πάρεις πνεῦμα». Ὁ Προφήτης Δαυίδ, στόν πεντηκοστό ψαλμό τῆς μετανοίας προσεύχεται: «καρδίαν καθαράν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καί πνεῦμα εὐθές ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου», γιά νά μᾶς θυμίζει πώς καθημερινά πρέπει νά ἐλέγχουμε τήν καρδιά μας, πόσο βρίσκεται στόν εὐθύ δρόμο τῆς ἀναζήτησης τοῦ Θεοῦ ἤ ἀναζητᾶ ἄλλα πράγματα μάταια, πρόσκαιρα, τοῦ κόσμου τούτου. Εἰδικά ἡ φράση «κτίσον ἐν ἐμοί» μᾶς ξεκαθαρίζει πώς ἡ κάθαρση τῆς καρδίας ἐνεργεῖται ἀπό τόν ἴδιο τόν Θεό ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀφεθεῖ ὁλοκληρωτικά σ' Αὐτόν μέ μετάνοια, συντριβή καί ταπεινή ἐξομολόγηση.

Μόνο μέ αὐτές τίς προϋποθέσεις μπορεῖ νά γίνει ὁ ἄνθρωπος δεχτικός τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ πού ἐκφράζονται στό ἱερό εὐαγγέλιο.

Πολλοί πλησιάζουν τήν Ἐκκλησία ἀλλά λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι πού «ἀκούσαντες τόν λόγον κατέχουσι». Ἡ παραδοχή τοῦ εὐαγγελίου ὡς τῆς μόνης ἀλήθειας πού μπορεῖ νά σώσει τόν ἄνθρωπο γίνεται ἀπό ἐκείνους πού καλοπροαίρετα ἀναζητοῦν τόν Θεό. Ἄν ἡ καρδιά μας δέν εἶναι κατάλληλα προετοιμασμένη θά βρίσκουμε «προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις». Ἡ «καλῇ καί ἀγαθῇ» καρδιά ἀμέσως ἀκούει καί προσλαμβάνει τόν νόμο τοῦ Θεοῦ. Πιστεύει πώς βρῆκε αὐτό πού ἀναζητοῦσε. Ἀναπαύεται, τόν κατέ-

χει καί τόν φυλάει σάν πολύτιμο μαργαρίτη. Ἀγωνιᾶ νά μήν τόν χάσει οὔτε νά παρεκκλίνει ἀπό τήν ὁδό τοῦ Κυρίου. Βλέπει τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ σάν τήν πραγματική ἐλευθερία καί τίς ἐφαρμόζει σάν σωτήρια φάρμακα, σέ ἀντίθεση μέ τόν «κόσμο» πού δέν μπορεῖ νά τίς καταλάβει καί τίς ἀντιστρατεύεται. Ἀγωνίζεται νά φτάσει στό τέρμα πού θά εἶναι ἡ αἰώνια ἕνωση μέ τόν Νυμφίο Χριστό μέ κάθε θυσία. Βλέπει τή ζωή σάν εὐκαιρία γιά ἄσκηση. Ξέρει πώς χρειάζεται ὑπομονή, σέ ὅποιον δρόμο σωτηρίας καί ἄν βρίσκεται.

Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δύο ὁδούς σωτηρίας προβάλλει, τόν Γάμο καί τόν Μοναχισμό. Καί στούς δύο ὁ πιστός καλεῖται νά ἀσκηθεῖ «ἐν ὑπομονῇ» ἄν θέλει νά καρποφορήσει. Κατά τόν ἀπόστολο Παῦλο: «δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τόν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τόν τῆς πίστεως ἀρχηγόν καί τελειωτήν Ἰησοῦν, ὅς ἀντί τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ κεκάθικεν» (Ἑβρ. ιβ΄, 1-2). Κάνει ὑπομονή ὁ ἔγγαμος στήν καθημερινή βιοπάλη. Ἀγωνίζεται νά βρεῖ τά ἀναγκαία «πρός τό ζῆν». Ἀντέχει κάθε θλίψη, συγχωρεῖ, ἀνέχεται, ἀγαπᾶ, γιατί αὐτός εἶναι ὁ δρόμος πού βάδισε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός πού στή ζωή του ὑπέμεινε ἀγόγγυστα κάθε ταπείνωση καί περιφρόνηση ἀπό τούς ἀνθρώπους, ἐνῶ τοῦ ἔπρεπε κάθε τιμή καί χαρά. Ἐπίσης κατά τόν ἴδιο τρόπο ὁ μοναχός ἑκούσια ἀναλαμβάνει τόν ζυγό τῆς παρθενίας, τῆς ἀκτημοσύνης καί τῆς ὑπακοῆς ἀκολουθώντας, ἀσκώντας μέ ἀπόλυτη ὑπομονή, τό παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος ἐφάρμοσε πρῶτος αὐτές τίς ἀρετές καί διακηρύχτηκε ἀπό τόν Θεό πατέρα πώς «οὗτος ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα».

Λαμβάνοντας σοβαρά ὑπόψη, ὅλα ὅσα ἡ πατρική φροντίδα καί Ἀγάπη τοῦ οὐράνιου Πατέρα μας ἐνσπείρει καί πάλι μέσα ἀπό τό ἱερό Εὐαγγέλιο, καλούμαστε νά ἀξιοποιήσουμε σωστά τή νέα πνευματική περίοδο πού ξεκίνησε. Ἔχουμε εὐθύνη νά καλλιεργήσουμε τό ἔδαφος τῆς ψυχῆς μας. Μέ αὐτομεμψία καί αὐτοκριτική τῶν πράξεών μας νά ἀποστραφοῦμε τήν ἁμαρτία. Μέ δάκρυα μετανοίας νά μαλακώσει ἡ καρδιά μας, γιά νά δεχτεῖ οὐσιαστικά τόν σπόρο καί μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ νά καρποφορήσει στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

«Τῶν Μοναστῶν τὰ πλήθη τὸν Καθηγητήν σε τιμῶμεν, Σάββα Πατὴρ ἡμῶν»

Πρωτ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ
Θεολόγου

Μεταξὺ τῶν Ὁσίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας ἰδιαίτερη θέση κατέχει ὁ Ἅγιος Σάββας ὁ Ἡγιασμένος, τοῦ ὁποίου τὴν ἱερὰ μνήμη ἑορτάζουμε στὶς 5 Δεκεμβρίου. Στὸ Δοξαστικὸ τῶν Ἀποστίχων τοῦ Ἑσπερινοῦ τοῦ Ὁσίου ὁ Ἅγιος Σάββας ἀποκαλεῖται Καθηγητὴς τῶν Μοναστῶν, ὅπως ὁ Μέγας Ἀντώνιος ἀποκαλεῖται Καθηγητὴς τῆς ἐρήμου. "Τῶν Μοναστῶν τὰ πλήθη τὸν Καθηγητήν σε τιμῶμεν, Σάββα Πατὴρ ἡμῶν· διὰ σοῦ γὰρ τὴν τρίβον τὴν ὄντως εὐθείαν πορεύεσθαι ἔγνωμεν". Τὰ πλήθη τῶν μοναστῶν τιμοῦμε ἐσένα τὸν Καθηγητή, Σάββα πατέρα μας. Ἀπὸ ἐσένα μάθαμε νὰ πορευόμαστε τὴν ὁδὸ τὴν ὄντως εὐθεία. Στὰ Στιχηρὰ Προσόμοια τοῦ Ἑσπερινοῦ, ἐπίσης, ὀνομάζεται "ποδηγέτης (=ὁδηγὸς) τῶν Μοναστῶν", "φωστὴρ τῶν μοναζόντων ὁ διαυγέστατος" καὶ "πολιστὴς τῆς ἐρήμου". Εἶναι "ὁ πολιστὴς τῆς ἐρήμου ὡς ἀληθῶς, ὁ ὡς Παράδεισον αὐτὴν ἔνθεον δείξας, θείους προσφέρουσαν καρποὺς τῶν σωζομένων ...". Εἶναι, δηλαδή, αὐτὸς ποὺ ὄντως κατέστησε τὴν ἔρημο πολυπληθῆ πόλη, αὐτὸς ποὺ ἀνέδειξε τὴν ἔρημο ὡς ἔνθεο Παράδεισο, ὁ ὁποῖος προσφέρει τοὺς θείους καρποὺς τῶν σωζομένων.

Ὁ Ἅγιος Σάββας ὁ Ἡγιασμένος γεννήθηκε τὸ ἔτος 439 μ.Χ. στὸ χωριὸ Μουταλάσκη τῆς ἁγιοτόκου Καππαδοκίας ἀπὸ εὐσεβεῖς γονεῖς, τὸν Ἰωάννη καὶ τὴ Σοφία. Ἀπὸ πολὺ μικρὴ ἡλικία ἀκολούθησε τὸν μοναχικὸ βίο, μεταβαίνοντας στὴ Μονὴ τῶν Φλαβιανῶν ποὺ ἦταν κοντὰ στὴ γενέτειρά του. Τὸ μέγεθος τῆς ἐγκρατείας, ποὺ ἐπέδειξε ἀπὸ τὴν παιδική του ἡλικία, φανερώνεται ἀπὸ ἕνα περιστατικό, τὸ ὁποῖο καταγράφεται στὸ Συναξάριό του στὸ Μηναῖον τοῦ Δεκεμβρίου. Εἶδε μιὰ μέρα στὸν κῆπο τῆς Μονῆς ἕνα μῆλο, τὸ ὁποῖο ἐπεθύμησε καὶ τὸ ἔκοψε.

Ἀμέσως τότε σκέφθηκε: "Ὡραῖος ἦν εἰς ὅρασιν καὶ καλὸς εἰς βρῶσιν ὁ ἐμὲ θανατώσας καρπός"· ἦταν ὡραῖος νὰ τὸν βλέπεις καὶ εὔγευστος νὰ τὸν τρώεις ὁ καρπὸς ποὺ μὲ ὁδήγησε στὸν πνευματικὸ θάνατο, ἀφοῦ αὐτὸς ἦταν ποὺ ὁδήγησε στὴν Πτώση καὶ στὸν πνευματικὸ θάνατο τοὺς Πρωτοπλάστους Ἀδὰμ καὶ Εὔα. Ἀντί, λοιπόν, νὰ φάει τὸ μῆλο, τὸ πάτησε μὲ τὰ πόδια του καὶ ἔβαλε ὅρο στὸν ἑαυτό του νὰ μὴ φάει ποτὲ μῆλο στὴν ζωή του. Αὐτὸν τὸν ὅρο φυλάττουν μέχρι σήμερα καὶ οἱ μοναχοὶ τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σάββα στὴν Παλαιστίνη.

Στὰ δεκαοκτὼ του χρόνια ὁ Ἅγιος Σάββας πῆγε γιὰ προσκύνημα στὰ Ἱεροσόλυμα, μὲ ἀπώτερο σκοπὸ νὰ μονάσει κοντὰ στὸν Ἅγιο Εὐθύμιο τὸν Κοινοβιάρχη, ὁ ὁποῖος ἔχαιρε ἰδιαιτέρως μεγάλης φήμης γιὰ τὴν ἀρετή του καὶ τὴν πνευματική του σοφία. Λόγῳ τοῦ νεαροῦ τῆς ἡλικίας του, ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος τὸν ἔστειλε ἀρχικὰ στὸ Κοινόβιο τοῦ Ὁσίου Θεοκτίστου, ἀργότερα ὅμως τὸν δέχθηκε στὴν πολυπληθῆ Λαύρα του. Ὅπως σημειώνεται στὸ Συναξάριο τοῦ Ὁσίου, ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος, βλέποντας τὴν ὑψηλὴ πνευματική του κατάσταση παρὰ τὸ νεαρὸ τῆς ἡλικίας του, τὸν ὀνόμαζε Παιδαριογέροντα.

Στὰ σαράντα του χρόνια, μετὰ ἀπὸ ἐντολὴ ποὺ ἔλαβε σὲ ὀπτασία, ὁ Ἅγιος Σάββας κατοίκησε σὲ σπήλαιο ἀνατολικὰ τοῦ πυρίνου ποταμοῦ ἢ πυρίνου χειμάρρου. Ὁ ποταμὸς αὐτὸς ὀνομάστηκε πύρινος, λόγῳ τοῦ σφοδροτάτου καύσωνα ποὺ ἐπικρατεῖ στὸν τόπο ἐκεῖνο. Στὸ συγκεκριμένο σπήλαιο ὁ Ὅσιος ἔμεινε δώδεκα χρόνια. Στὴ συνέχεια, κατ' ἐντολὴν τῆς Παναγίας, ἐγκαταστάθηκε στὴν ἀπέναντι ὄχθη, ὅπου ὑπῆρχε ἕνα σπήλαιο σὲ σχῆμα ἐκκλησίας. Αὐτὴν τὴν ἐκκλησία, ποὺ ὀνομάστηκε Θεόκτιστη, τὴν ἀφιέρωσε στὸν Ἅγιο Νικόλαο. Γύρω ἀπὸ αὐτὴν τὴ θεόκτιστη ἐκκλησία συνέστησε Λαύρα, ἡ ὁποία ἔκτοτε κατέλαβε κεντρικὴ θέση στὴν Ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἰδιαιτέρως δὲ τῆς Ἱστορίας τῆς ὀρθοδόξου λατρείας. Ἡ Λαύρα τοῦ Ἁγίου Σάββα ἀπετέλεσε τὸ κέντρο ὅλων τῶν μοναχῶν τῆς γύρω περιοχῆς. Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Ὅσιος ἐγκαταστάθηκε σ' ἕνα ἄλλο σπήλαιο, στὸ ὁποῖο ἔζησε τὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς του, ὑπηρετούμενος ἀπὸ ἕνα λιοντάρι.

Σὲ ἡλικία πενήντα τριῶν ἐτῶν χειροτονήθηκε ἱερέας ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Ἱεροσολύμων Σαλούστιο. Ὅταν δὲ ὑπῆρξε ἀνάγκη, ὑπερασπίστηκε μὲ κάθε τρόπο τὴν ὀρθόδοξη πίστη καὶ τὶς ἀποφάσεις τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἔναντι τῶν αἱρετικῶν Μονοφυσιτῶν, ὅπως εἶχε πράξει παλαιότερα ὁ

Μέγας Ἀντώνιος ἔναντι τῆς Ἀρειανικῆς αἱρέσεως. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ταξίδεψε στὴν Κων/πολη σὲ ἡλικία ἑβδομήντα ἐτῶν, γιὰ νὰ συναντηθεῖ μὲ τὸν Αὐτοκράτορα Ἀναστάσιο. Στὴν πρωτεύουσα τῆς Αὐτοκρατορίας ταξίδεψε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ σὲ ἡλικία ἐνενήντα ἐτῶν, γιὰ νὰ συναντηθεῖ αὐτὴν τὴ φορὰ μὲ τὸν Αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸ καὶ νὰ ζητήσει τὴ βοήθειά του λόγῳ τῆς ἐπανάστασης τῶν Σαμαρειτῶν καὶ τῆς καταστροφῆς ἀπὸ αὐτοὺς πολλῶν χριστιανικῶν ναῶν. Ὁ Ἰουστινιανός, ὁ ὁποῖος γνώριζε πολλὰ περὶ τῆς ἁγιότητος τοῦ ἀνδρός, ὑπεδέχθη τὸν Ἅγιο Σάββα μὲ κάθε ἐπισημότητα. Ὄχι μόνο δὲ ἀπεδέχθη νὰ ἱκανοποιήσει τὰ αἰτήματα τοῦ Ὁσίου, ἀλλὰ ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Ὁσίου στὴν Κων/πολη ἔγινε ἀφορμὴ νὰ ἀναθερμανθεῖ ἡ εὐλάβεια τοῦ Αὐτοκράτορα πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φροντίσει νὰ ἀνοικοδομηθοῦν ἐκεῖ ἀρκετοὶ ναοί, μοναστήρια καὶ ἄλλες οἰκοδομὲς (ὅπως νοσοκομεῖο καὶ ξενώνας γιὰ τοὺς προσκυνητές).

Ὁ Ἅγιος Σάββας ὁ Ἡγιασμένος ἐκοιμήθη στὶς 5 Δεκεμβρίου τοῦ 532 μ.Χ. σὲ ἡλικία ἐνενήντα τεσσάρων ἐτῶν. Ὁ τάφος του εὑρίσκεται στὸ κέντρο τῆς αὐλῆς τῆς περίφημης Λαύρας του ἐντὸς μικροῦ οἰκοδομήματος μὲ τροῦλλο,

ἐνῶ τὸ ἱερὸ σκήνωμά του φυλάσσεται στὸ Καθολικὸ τῆς Μονῆς, τὸ ὁποῖο εἶναι ἀφιερωμένο στὸν Εὐαγγελισμὸ τῆς Θεοτόκου. Τὸ ἱερὸ σκήνωμα τοῦ Ἁγίου Σάββα εἶχε κλαπεῖ τὸ 1099 μ.Χ. ἀπὸ τοὺς σταυροφόρους, οἱ ὁποῖοι τὸ μετέφεραν στὸν Ἅγιο Μάρκο στὴ Βενετία. Ἐκεῖ ἔμεινε γιὰ σχεδὸν ἐννέα αἰῶνες. Τὸ ἔτος 1964 μ.Χ., ὅμως, ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος Σάββας ἐμφανίστηκε στὸν τότε Πάπα Ἰωάννη ΚΓ΄ καὶ ζήτησε νὰ γυρίσει στὸ Μοναστήρι του στὴν Παλαιστίνη. Ἡ ἀρχικὴ ἀπόφαση τοῦ Βατικανοῦ ὑπῆρξε ἀρνητική, λίγους μῆνες ἀργότερα, ὅμως, ὁ Πάπας Ἰωάννης ΚΓ΄ πέθανε. Ὁ Ἅγιος ἐμφανίστηκε καὶ πάλιν τὸ ἑπόμενο ἔτος στὸν νεοεκλεγέντα Πάπα Παῦλο Στ΄ καὶ ἔθεσε ἐπιτακτικὰ τὸ

ἴδιο αἴτημα. Αὐτὴ τὴ φορὰ τὸ αἴτημα τοῦ Ὁσίου ἔγινε δεκτὸ καὶ πρὶν τὸ τέλος τοῦ ἔτους τὸ ἱερὸ σκήνωμά του ἐπέστρεψε στὸ Μοναστήρι του στὴν Παλαιστίνη.

Ἀναφερθήκαμε πιὸ πάνω στὴν ἰδιαίτερη θέση ποὺ κατέχει ἡ Λαύρα τοῦ Ἁγίου Σάββα στὴν Ἱστορία τῆς ὀρθοδόξου λατρείας. Ὄντως, τὰ δύο μοναστικὰ κέντρα ποὺ διαδραμάτισαν τὸν σημαντικότερο ρόλο στὴ διαμόρφωση τῆς ὀρθοδόξου λατρείας ὑπῆρξαν, χωρὶς ἀμφιβολία, ἡ Λαύρα τοῦ Ἁγίου Σάββα στὴν Παλαιστίνη καὶ ἡ Μονὴ τοῦ Στουδίου στὴν Κωνσταντινούπολη. Τὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα, τὸ ὁποῖο ἐκδόθηκε πρόσφατα μὲ ἐπιμέλεια τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Λειτουργικῆς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης Ἀρχιμ. Νικοδήμου Σκρέττα, καλύπτοντας ἕνα σημαντικὸ κενό, ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικὰ λατρευτικὰ Τυπικὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Νὰ σημειώσουμε, ἐπίσης, ὅτι στὴ Λαύρα τοῦ Ἁγίου Σάββα ἔζησαν καὶ δημιούργησαν ἀρκετοὶ μεγάλοι ὑμνογράφοι τῆς Ἐκκλησίας μας, κυριώτεροι τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς καὶ ὁ ἑτεροθαλὴς ἀδελφός του Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Μελωδός, ἐπίσκοπος Μαϊουμᾶ, ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, ὁ ὑμνογράφος τοῦ Μεγάλου Κανόνος, καὶ ὁ Ἅγιος Θεοφάνης ὁ Γραπτός. Στὴ βορειοδυτικὴ ἄκρη τῆς Μονῆς καὶ σὲ μεγάλο ὕψος ὑπάρχει παρεκκλήσιο ἀφιερωμένο στὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό, τὸ ὁποῖο ἀρχικῶς ἦταν ἀφιερωμένο στὸν Τίμιο Πρόδρομο. Στὸ παρεκκλήσιο αὐτὸ εὑρίσκεται ὁ τάφος τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Πατρὸς καὶ Διδασκάλου τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλὰ καὶ τὸ κελλί στὸ ὁποῖο ἔζησε καὶ ἔγραψε τοὺς πολυάριθμους θεόπνευστους ὕμνους του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἰδιαίτερη θέση κατέχει ἡ Ὀκτώηχος, ποὺ ἀποτελεῖ κατὰ κύριο λόγο δική του δημιουργία.

Ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Σάββα θὰ παραθέσουμε ἐν κατακλείδι καὶ θὰ σχολιάσουμε ἐν συντομίᾳ τὸ Δοξαστικὸ τοῦ Ἑσπερινοῦ:

“Τὸ κατ’ εἰκόνα τηρήσας ἀλώβητον, νοῦν ἡγεμόνα κατὰ παθῶν ὀλεθρίων ἀσκητικῶς ἐνστησάμενος, εἰς τὸ καθ’ ὁμοίωσιν ὡς δυνατὸν ἀνελήλυθας· ἀνδρικῶς γὰρ τὴν φύσιν ἐκβιασάμενος, ἔσπευσας τὸ χεῖρον καθυποτάξαι τῷ κρείττονι, καὶ τὴν σάρκα δουλῶσαι τῷ πνεύματι. Ὅθεν Μοναζόντων ἀνεδείχθης ἀκρότης, πολιστὴς τῆς ἐρήμου, εὐδρομούντων ἀλείπτης, κανὼν ἀρετῆς ἀκριβέστατος. Καὶ νῦν ἐν οὐρανοῖς, τῶν ἐσόπτρων λυθέντων

Μακάριε, καθαρῶς ἐποπτεύεις τὴν Ἁγίαν Τριάδα, ἐντυγχάνων ἀμέσως ὑπὲρ τῶν πίστει καὶ πόθῳ τιμώντων σε".

Ἀφοῦ ἐτήρησες ἀλώβητο (=ἀβλαβὲς) τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ἀφοῦ μὲ τοὺς ἀσκητικούς σου ἀγῶνες ἔστρεψες τὸν ἡγεμόνα νοῦ κατὰ τῶν καταστροφικῶν παθῶν, ἀνῆλθες, ὅσο εἶναι δυνατὸ στὸν ἄνθρωπο, στὸ καθ' ὁμοίωσιν. Διότι, ἀσκώντας μὲ ἀνδρεῖο φρόνημα βία στὴ φύση, κατάφερες νὰ καθυποτάξεις τὸ χειρότερο στὸ καλύτερο καὶ νὰ ὑποδουλώσεις τὴ σάρκα στὸ πνεῦμα. Γι' αὐτὸ ἀνεδείχθης κορυφὴ τῶν μοναζόντων, οἰκιστὴς τῆς ἐρήμου (=κατέστησες τὴν ἔρημο πόλη), διδάσκαλος - προπονητὴς αὐτῶν ποὺ τρέχουν καλῶς τὸν δρόμο τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα, ἀκριβέστατος κανόνας τῆς ἀρετῆς. Καὶ τώρα στοὺς οὐρανούς, ἀφοῦ ἔπαψαν νὰ ὑπάρχουν τὰ ἐμπόδια τῆς παρούσης ζωῆς, βλέπεις, Μακάριε, καθαρὰ τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ πρεσβεύεις γιὰ ὅλους ἐκείνους ποὺ σὲ τιμοῦν μὲ πίστη καὶ πόθο.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι δημιουργημένος κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ. Ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο εἶναι δεδομένη, εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ὅλα ἐκεῖνα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, ποὺ κάνουν τὸν

ἄνθρωπο νὰ μοιάζει μὲ τὸν Θεὸ καὶ νὰ ξεχωρίζει ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο ζωϊκὸ βασίλειο. Εἶναι, δηλαδή, ὁ ἡγεμὼν νοῦς, ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως κ.ο.κ. Ἡ ὁμοίωση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό, ἐξ ἀντιθέτου, δὲν εἶναι δεδομένη, ἀλλὰ ἀποτελεῖ τὸ ζητούμενο στὸν πνευματικὸ ἀγώνα τοῦ ἀνθρώπου. "Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν" (Ματθ. ε΄, 48), μᾶς προτρέπει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος στὴν Ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία Του. Ὁ ἄνθρωπος καλεῖται, ἀξιοποιώντας τὰ δεδομένα τοῦ κατ' εἰκόνα νὰ φθάσει στὴν κατὰ Θεὸν τελειότητα, νὰ γίνει "θείας κοινωνὸς φύ-

σεως" (Β΄ Πέτρ. α΄, 4), νὰ μετάσχει στὴν ἄκτιστη χάρη τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ εἶναι, κατὰ τὸν λόγο τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, "θεὸς κεκελευσμένος".

Μὲ τὴν Πτώση τῶν Πρωτοπλάστων, τὴν ἑκούσια δηλαδὴ καὶ συνειδητὴ ἐκ μέρους τους παράβαση τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο δὲν καταστράφηκε παντελῶς, ὅπως δέχεται ἡ προτεσταντικὴ θεολογία, ἀλλὰ ἀμαυρώθηκε. Ἐνῶ, δηλαδή, ὁ ἄνθρωπος συνεχίζει νὰ ἔχει καὶ μετὰ τὴν Πτώση τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκεῖνα γνωρίσματα ποὺ τὸν κάνουν νὰ μοιάζει μὲ τὸν Θεό, στὴν ὕπαρξή του κυριαρχεῖ ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας, ὁ ὁποῖος τὸν καθιστᾶ αἰχμάλωτο. "Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου", παρατηρεῖ μὲ δραματικὸ τρόπο ὁ Ἀπ. Παῦλος, "ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου" (Ρωμ. ζ΄ 23). Ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος καθίσταται δοῦλος τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν παθῶν του. Ὡς ἐκ τούτου, καλεῖται σὲ ἕναν διαρκὴ καὶ ἰσόβιο πνευματικὸ ἀγώνα, γιὰ νὰ μπορέσει μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ νὰ νικήσει τὰ πάθη καὶ τὶς ἁμαρτίες του καὶ νὰ καλλιεργήσει τὶς κατὰ Χριστὸν ἀρετές.

Σ' αὐτὸν τὸν διαρκὴ καὶ ἰσόβιο πνευματικὸ ἀγώνα ὑπῆρξε ὑποδειγματικὸ παράδειγμα καὶ πρότυπο γιὰ ὅλους μας ὁ Ἅγιος Σάββας ὁ Ἡγιασμένος. Τήρησε ἀλώβητο τὸ κατ' εἰκόνα, ἀγωνίστηκε νὰ στρέψει τὸν ἡγεμόνα νοῦ κατὰ τῶν καταστροφικῶν παθῶν καὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀνῆλθε στὸ καθ' ὁμοίωσιν, ἔφθασε στὴν κατὰ Θεὸν τελειότητα, ὅσο εἶναι αὐτὸ δυνατὸ στὸν ἄνθρωπο. Μὲ τοὺς ἀσκητικούς του ἀγῶνες καὶ μὲ τὸ ἀνδρεῖο του φρόνημα κατάφερε νὰ καθυποτάξει τὴ σάρκα στὸ πνεῦμα. Μὲ τοὺς ποταμοὺς τῶν δακρύων του καλλιέργησε τὴν ἄγονη ἔρημο καὶ μὲ τὸ κατὰ Θεὸν πένθος ἀξιώθηκε νὰ παράξει ἑκατονταπλασίονα καρπό. Ὅπως ψάλλουμε στὸ γνωστὸ Ἀπολυτίκιό του: "Ταῖς τῶν δακρύων σου ροαῖς τῆς ἐρήμου τὸ ἄγονον ἐγεώργησας· καὶ τοῖς ἐκ βάθους στεναγμοῖς, εἰς ἑκατὸν τοὺς πόνους ἐκαρποφόρησας". Ἀναδείχθηκε, κατὰ ταῦτα, κορυφὴ τῶν μοναζόντων, διδάσκαλος ὅλων ἐκείνων ποὺ τρέχουν καλῶς τὸν δρόμο τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα καὶ ἀκριβέστατος κανόνας τῆς ἀρετῆς. Ἀξιώθηκε, ἐπίσης, ἐν οὐρανοῖς ὄχι μόνο νὰ βλέπει καθαρὰ τὴν Παναγία Τριάδα, ἀλλὰ καὶ νὰ πρεσβεύει γιὰ ὅλους ἐκείνους ποὺ τὸν τιμοῦν μὲ πίστη καὶ πόθο.

Ἔρχονται Χριστούγεννα.

Πότε θά ἔλθει ἡ εἰρήνη

Νίκης Τρακοσιῆ
Φιλολόγου

Ἄραγε, τραγουδήθηκε κάποιο γεγονός στήν πορεία τῆς ἀνθρωπότητας περισσότερο ἀπό αὐτό; Ὑπάρχει κάποια ἱστορία πού νά ἀποτυπώθηκε περισσότερο ἀπό τούς ζωγράφους τοῦ κόσμου; Καί δέν εἶναι μόνο ὡς ἱστορικό γεγονός πού συγκίνησε καί συγκινεῖ ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμο μας. Ἡ παρουσία τοῦ Σωτῆρα στόν ἀποστάτη κόσμο, πού ἔχασε τόν Παράδεισο, προφητεύτηκε καί ἔγινε τό κέντρο τῶν ἐλπίδων τῶν ἀνθρώπων ἀπό τήν ἀρχή τῆς ὀδυνηρῆς πορείας του ἔξω ἀπό τόν Παράδεισο καί στή διάρκεια ὅλης τῆς ἱστορίας του. Πόσες προφητεῖες, ὄχι μόνο στόν λαό τῶν Ἑβραίων ἀλλά καί στούς ἄλλους λαούς, διαγράφουν τήν εὐτυχισμένη ἐποχή πού θά ἐρχόταν Αὐτός, πού μποροῦσε νά διαλύσει τό σκοτάδι τῆς ἄγνοιας καί νά φωτίσει τόν δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς στόν χαμένο Παράδεισο! Μέ ἰδιαίτερη νοσταλγία ὅλοι ἀναμένουν τόν Σωτῆρα καί τά ἀγαθά πού θά φέρει στόν κόσμο. Πιό πολύ ἴσως ἀπό ὅλα ἑλκύει τίς ἀνθρώπινες καρδιές ἡ εἰρήνη! Ὁ Χριστός ἦλθε! Ἡ εἰρήνη, πότε θά ἔλθει;

Κοιτάζουμε τήν εἰκόνα τῆς Γέννησης: Στό κέντρο βαθύ σκοτάδι, πού συμβολίζει τήν κατάσταση τοῦ κόσμου, ἡ σπηλιά τόπος γιά τά ζῷα, φτώχια ὑπερβολική...Ὅλα ἀντίθετα μέ ὅ,τι ἄξιζε γιά τό μοναδικό γεγονός, ὅμως δέν ὑπάρχει οὔτε ὑποψία ταραχῆς. Ἡ Παναγία μέ στοργή καί δέος κοιτάζει τόν Χριστό. Ὁ Ἰωσήφ σκεφτικός, ἀλλά ὄχι ταραγμένος. Τά ζῶα παρατηροῦν ἥσυχα. Οἱ βοσκοί καί οἱ Μάγοι δέν ταράσσονται ἀπό λογισμούς, σπεύδουν μέ πόθο, μέ προσδοκία. Ἐπικρατεῖ ἡ ἀπόλυτη εἰρήνη. Κι οἱ ἄγγελοι ἔξω στά βοσκοτόπια ἔψαλλαν γιά τήν εἰρήνη πού ἦλθε ἀπό τόν οὐρανό.

Ἀλλά ποῦ βρίσκεται αὐτή ἡ εἰρήνη; Ἀνάμεσα στά κράτη πόλεμοι καί «ἀκοαί πολέμων» (Ματθ. κδ΄, 6). Ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους ἀνταγωνισμός καί ἐχθρότητες. Στήν οἰκογένεια συγκρούσεις. Στήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου ἀνησυχία, ἔνταση. Μᾶς εἶπαν λοιπόν ψέματα γιά τήν εἰρήνη; Κι ὅμως εἶναι βασική ἀνάγκη καί τήν ἀποζητοῦμε ὅλοι τόσο πολύ. Χωρίς

αὐτήν τίποτε δέν χαίρεται ὁ ἄνθρωπος, δηλητηριάζονται καί οἱ καλύτερές του ὧρες μέ τήν ταραχή. Εἶναι στιγμές πού τά ἔχουμε ὅλα, πού βρισκόμαστε μέσα στά ἀγαθά τοῦ Θεοῦ κι ὅμως δέν χαιρόμαστε, δέν εἴμαστε εὐτυχισμένοι. Τίποτε δέν μποροῦμε νά ἀπολαύουμε χωρίς τήν ἐσωτερική εἰρήνη. Ἀλλά καί ἡ προσευχή καί ἡ λατρεία γίνονται μόνο σέ ἀτμόσφαιρα εἰρήνης.

Τόσο ἔντονη εἶναι ἡ ἀναζήτηση τῆς εἰρήνης πού, δυστυχῶς, πολλοί ὁδηγοῦνται ἀκόμα καί σέ αἱρέσεις ἤ τεχνικές εἰδωλολατρικῶν θρησκειῶν, γιατί τούς δίνουν τήν ψεύτικη ὑπόσχεση ὅτι ἐκεῖ θά βροῦν ἠρεμία καί γαλήνη.

Πότε βλέπουμε τή φυγάδευση τῆς εἰρήνης καί τήν ἀντιπαλότητα ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους γιά πρώτη φορά; Ὁ Ἀδάμ μετά τήν παρακοή λέει στόν Θεό, χωρίς μετάνοια γιά τήν πράξη του: «Ἤκουσα τῆς φωνῆς σου καί ἐφοβήθην». Αὐτός ὁ πρῶτος φόβος εἶχε ταραχή. Οἱ Πρωτόπλαστοι κατηγοροῦν ὁ ἕνας τόν ἄλλο, ἀντί καί οἱ δύο νά ἐκφράσουν μετάνοια. Ὁ Κάιν σκοτώνει τόν Ἄβελ, ἀφοῦ πρῶτα βιώνει τήν ταραχή τοῦ φθόνου. Καί ὕστερα βίωσε καί τήν ἀφόρητη ταραχή τῶν τύψεων.

Ὁ Ἡρώδης ὅταν ἄκουσε γιά τή Γέννηση τοῦ Χριστοῦ ταράχτηκε. Γιατί; Ἀγαποῦσε τήν ἐξουσία καί τή μάταιη δόξα σέ βαθμό παραλογισμοῦ, ἀφοῦ μεγάλος πιά σέ ἡλικία δέν κινδύνευε ἀπό ἕνα νεογέννητο. Ἐκεῖνος διώκει γεμάτος ταραχή καί ταράσσεται κι ὅλη ἡ πόλη, γιατί ἕνας κακός ἄρχοντας στόν θυμό του μόνο καταστροφή φέρνει.

Ἀντίθετα, ἡ Παναγία καί ὁ Ἰωσήφ φεύγουν εἰρηνικά. Δέν ρωτοῦν, «γιατί, τί θά ἀπογίνουμε»; Δέν καταλαμβάνονται οὔτε ἀπό τή μέριμνα, πού εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ὀλιγοπιστίας. Ἡ Παναγία κρατᾶ τό θεῖο Βρέφος καί πρέπει νά φεύγει βιαστικά στήν ξένη καί εἰδωλολατρική Αἴγυπτο, μέ τήν ὁποία δέν εἶχαν καμιά σχέση οἱ εὐσεβεῖς Ἰσραηλῖτες. Ποῦ πάει; Ποῦ θά μείνει; Γιατί ὁ Θεός δέν προστατεύει τόν Υἱό Του; Πῶς θά ζήσουν; Πότε θά γυρίσουν; Ἡ ὑποταγή δέν ἀφήνει τήν ταραχή νά τούς καταλάβει.

Ἀργότερα, οἱ Φαρισαῖοι ἔζησαν μία κόλαση φθόνου καί ταραχῆς. Ἔστελλαν παντοῦ «κατασκόπους», βρίσκονταν ὁπουδήποτε πήγαινε ὁ Χριστός ψάχνοντας τή δικαιολογία γιά νά Τόν ἐξοντώσουν. Ὅταν πλησιάζουν στόν σκοπό τούς συγκεντρώνονται μέσα στή νύχτα ἤ μόλις ξημερώσει. Εἶναι σέ πλήρη ἑτοιμότητα καί ἔνταση καί μαζεύονται πολύ γρήγορα γιά νά ἱκανοποιήσουν τήν κακία τους. Νόμιζαν ὅτι ὅταν ἐξόντωναν τόν Χριστό θά ἡσύχαζαν. Ταλαίπωροι ἄνθρωποι!

Γιά τή δική μας εἰρήνη ἐμεῖς ἔχουμε τήν εὐθύνη. Εἶναι ἕνα ἀποτέλεσμα ἀγῶνα, ἀλλά καί διαρκῆς ἀγῶνας. Ἡ μεγαλύτερη πηγή ταραχῆς εἶναι ὁ ἐγωισμός. Γιατί τά κράτη συγκρούονται, παρά γιά τήν ἐξουσία καί τήν πλεονεξία; Οἱ οἰκογένειες γιατί δέν ἡσυχάζουν; Διότι εἶναι πολύ δύσκολη ἡ ὑποχώρηση, ἡ ὑποταγή, ἡ ἄρνηση τοῦ θελήματος, ἡ ἀποδοχῆ ὑποδείξεων... Γιατί μέσα μας, καί χωρίς φανερή αἰτία, κάποτε εἴμαστε ταραγμένοι; Διότι ἔχουμε ἕνα θιγμένο ἐγωισμό, δέν

πραγματοποιήθηκε αὐτό πού θέλαμε, δέν εἴχαμε ἀναγνώριση, μᾶς περιφρόνησαν, μᾶς πῆραν κάτι πού πιστεύουμε ὅτι δικαιούμαστε... Ὅλα αὐτά ἀνθρωπίνως ἴσως εἶναι δικαιολογημένα. Ὅμως, ἄν θέλουμε τήν εἰρήνη, πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὅτι αὐτά εἶναι ἐμπόδια πού δέν τήν ἀφήνουν νά εἰσχωρήσει.

«Ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ... φρουρήσει τάς καρδίας ὑμῶν καί τά νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Φιλ. δ΄, 7). Ὅσο ἡ ταραχή σκοτίζει καί δημιουργεῖ ἀπό σύγχυση μέχρι παραλογισμό, τόσο ἡ εἰρήνη φυλάσσει τήν σκέψη καί τά συναισθήματα καθαρά καί προφυλάσσει ἀπό τά λάθη πού κάνουμε μέσα στή σύγχυση μας συνεχίζοντας καί αὐξάνοντας τήν ταραχή.

Εἶναι ἕνας διαρκῆς ἀγῶνας ἡ διατήρηση τῆς εἰρήνης. Κάποτε πρέπει νά ἐπισημαίνουμε τίς αἰτίες πού σέ μᾶς προσωπικά προκαλοῦν ταραχή: Ἡ συναναστροφή μέ ἀνθρώπους πού μᾶς προκαλοῦν ἀναστάτωση, χωρίς νά εἶναι ἐπιβεβλημένη ἡ στενή ἐπικοινωνία μαζί τους. Ἡ πολυπραγμοσύνη, γιά τήν ὁποία φταῖμε. Ἡ πλεονεξία, πού μᾶς βάζει στή διαδικασία ἀπόκτησης ὅλο καί περισσότερων ὑλικῶν ἀγαθῶν. Ἀκόμη καί ἡ ἀνάμειξη σέ ὑποθέσεις πού δέν μᾶς ἀφοροῦν ἄμεσα. Ἡ εἰρήνη εὔκολα χάνεται, γι' αὐτό πρέπει νά τή φυλάσσουμε μέ προσοχή.

Τίς αἰτίες ἀπουσίας τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης πάντα νά τίς ζητοῦμε μέσα μας. Ἡ αἰτία ἐσωτερικοῦ πολέμου εἶναι ἡ διασάλευση τῆς σχέσης μας μέ τόν Θεό. Οἱ ἄλλες αἰτίες πάντα θά ὑπάρχουν. Μπορεῖ νά εἶναι ἀσήμαντες, ἀλλά θά εἶναι ἱκανές νά μᾶς κρατοῦν συνεχῶς σέ ταραχή, ἄν δέν ἀλλάξει ἡ κατάσταση στήν ψυχή μας. Ἡ ἐσωτερική εἰρήνη προϋποθέτει πόλεμο κατά τῆς ἁμαρτίας, τῶν ἐσωτερικῶν παθῶν καί κυρίως τοῦ ἐγωισμοῦ. Νά ἀγωνιζόμαστε συνεχῶς νά νικήσουμε πάθη καί ἀδυναμίες. Ἄν δέν εἰρηνεύσουμε μέ τόν Θεό καί μέ τόν ἑαυτό μας, δέ εἰρηνεύουμε οὔτε μέ ἀνθρώπους. Ἀντίθετα, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νά παραμένει εἰρηνικός καί μέσα σέ πόλεμο.

Κάποτε ἡ σιωπή, ἡ ὑποχώρηση καί ἡ θυσία διασώζουν τή γαλήνη ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους. Πρέπει νά ἀξιολογοῦμε τά πράγματα. Τί μέ συμφέρει; Νά κερδίσω τό δίκαιό μου χάνοντας τήν εἰρήνη μου; Κι ἕνα «δέν πειράζει» γιά περιπτώσεις πού δέν εἶναι ἁμαρτία, κάποτε μᾶς χαλαρώνει. «Δοῦλον Θεοῦ οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρός πάντας» (Β΄ Τιμ. β΄, 24). Δέν εἶναι χαρακτηριστικό τοῦ Χριστιανοῦ νά μάχεται, νά συγκρουεται ἤ νά θέλει τήν τιμωρία αὐτοῦ πού τοῦ ἔφταιξε. Ὁ ἁγιασμένος ἄνθρωπος εἶναι εἰρηνικός, «ἄμαχος» (Α΄ Τιμ. γ΄, 3). Ἡ συγχωρητικότητα εἶναι ἴσως τό πιό ὀδυνηρό ἀλλά καί πιό ἀπαραίτητο χαρακτηριστικό τοῦ Χριστιανοῦ πού θέλει νά ἔχει τήν εἰρήνη. «Εἰρήνην διώκετε μετά πάντων». (Ρωμ. ιβ΄, 18). Ἡ ἀγάπη λύει πολλά προβλήματα στίς σχέσεις μας μέ τούς ἀνθρώπους καί μέσα μας. Δίνει ἄλλο βλέμμα γιά νά βλέπουμε τούς ἀνθρώπους. Ὅσο διατηροῦμε κάποια κακία, μνησικακίες, φθόνο... τόσο οἱ ἄλλοι καί χωρίς νά τό καταλαβαίνουν

κάποτε, μᾶς ταράσσουν. Νά κάνουμε τά δικά μας βήματα πού, ἄν μᾶς στοιχίζουν, ἔχουν καί περισσότερη ἀξία.

Ὁ Χριστός «ἐστίν ἡ εἰρήνη ἡμῶν» (Ἐφ. β΄, 14) ἀλλά τόν Χριστό πρέπει νά Τόν ἔχουμε μέσα μας. Πρέπει νά ὑποταχτοῦμε στόν νόμο Του νικώντας τόν «ἕτερον νόμον» (Ρωμ. ζ΄, 23) πού μᾶς παίρνει μακριά ἀπό τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Πρίν φύγει ἀπό τόν κόσμο ὁ Κύριος εἶπε, «Εἰρήνην ἀφίημι ὑμίν εἰρήνην τήν ἐμήν δίδωμι ὑμῖν. Οὐ καθώς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγώ δίδωμι ὑμῖν» (Ἰω. ιδ΄, 27). Ἡ εἰρήνη γιά τούς ἀνθρώπους ταυτίζεται μέ τήν ἀπουσία πολέμου. Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ «ὑπερέχει πάντα νοῦν» (Φιλ. δ΄, 7). Εἶναι ἐσωτερική κατάσταση πού δίνει τήν αἴσθηση ὅτι ὁ Χριστός εἶναι παρών μέ ὅλα τά ἀγαθά Του. Φέρνει μαζί της χαρά, ἀντοχή, ἀνοχή, ἀγάπη... Ἡ προσευχή εἶναι τό πανίσχυρο ὅπλο μέ τό ὁποῖο ὁ πιστός κατακτᾶ τήν εἰρήνη ἀλλά καί γίνεται εἰρηνοποιός. Ἔτσι ζεῖ καί χαίρεται μέ τήν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας.

«Ἄρχων εἰρήνης» ἀποκαλεῖται προφητικά ὁ Χριστός πολλούς αἰῶνες πρίν ἔλθει στή γῆ. Κάποτε ἡ Ρώμη ὑπερηφανευόταν ὅτι ἔφερε τήν εἰρήνη στόν κόσμο, τήν περιβόητη "Pax Romana". Εἶχε κατακτήσει ὅλο τόν κόσμο καί δέν μποροῦσαν οἱ λαοί νά συγκρούονται μεταξύ τους, ἀφοῦ ἦταν ὅλοι ὑπόδουλοί της. Ὁ Χριστός ὅμως κρατᾶ τήν εἰρήνη, εἶναι ὁ Ἴδιος ἡ εἰρήνη καί τήν χαρίζει σέ ὅποιον τήν θέλει, ὅποιον θέλει τόν Ἴδιο βασιλιά μέσα στήν καρδιά του καί ἄρχοντα τῆς ζωῆς του. «Μεγάλη ἡ ἀρχή αὐτοῦ καί τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὅριον» (Ἡσ. θ΄, 7).

Ὅλοι χάνουμε τήν εἰρήνη μας γιά ὑποθέσεις πού ἀφοροῦν αὐτό τόν κόσμο καί κάποιοι θά τά ἔδιναν ὅλα γιά λίγη εἰρήνη. Ἀλλά αὐτή δέν πωλεῖται σέ κανένα κατάστημα οὔτε ἐξασφαλίζεται μέ κανένα φάρμακο. Ἡ ἀπουσία της δέν ὀφείλεται σέ καμιά ἄλλη αἰτία ἀπό τόν ἑαυτό μας καί τίς δικές μας ἀδυναμίες. Πρέπει νά δεχτούμε τόν Ἄρχοντα τῆς εἰρήνης. Αὐτόν πού σταυρώθηκε γιά νά μᾶς εἰρηνεύσει μέ τόν Θεό. «Εἰρηνοποιήσας διά τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ» (Κολ. α΄, 2).

«Ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ... πλῆθος εἰρήνης...» (Ψ΄. 71, 3,7) γράφει μέ νοσταλγία ὁ Ψαλμῳδός. Τά Χριστούγεννα εἶναι πανανθρώπινη ἀλλά καί προσωπική ὑπόθεση. Θά ἔλθει πραγματικά ὁ Χριστός στήν ψυχή μας νά φέρει εἰρήνη; Θά Τόν ἀφήσουμε νά ἔλθει μέσα μᾶς ἑτοιμάζοντας μέ τήν μετάνοια καί τόν ἀγῶνα γιά ἐσωτερική κάθαρση τήν ψυχή μας; Νά Τοῦ ζητοῦμε μέ ὅλη τή θέρμη τῆς καρδιᾶς μας νά ἔλθει ἀλλά καί νά καταθέτουμε ὅλη τή θέλησή μας.

Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ στήν Ἀποκάλυψη περιγράφεται σάν μία πόλη πού εἶναι τετράγωνη, δεῖγμα ἀσάλευτης σταθερότητας και ἔχει τείχη πολύ ψηλά, ὄχι γιατί θά ἔλθουν κάποιοι ἀπό ἔξω, ἀλλά ὅσοι εἶναι μέσα νιώθουν ἀπόλυτη ἀσφάλεια. Δέν θά ἀκουστεῖ σ' αὐτήν ποτέ κραυγή ἤ κάτι πού νά δίνει ὑποψία κινδύνου ἤ ταραχῆς (Ἀποκ. 4). Ἐκεῖ προσδοκοῦμε ὅτι θά ἀπολαύσουμε τήν ἀσάλευτη καί ἀτέλειωτη εἰρήνη.

Σπεύσατε νά κάνετε τό καλό!

ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἐπιμ. Σάββα Παρῆ
Θεολόγου

Σκοπός τῆς ζωῆς μας εἶναι νά κάνουμε τό καλό. Νά ἀποκτήσουμε ἀγάπη. Διότι μόνο μέ μία καρδιά πού εἶναι πλήρης ἀγάπης, ἐλέους καί συμπόνοιας, καί ἡ ὁποία ἔχει πάντα τήν ἀνυπέρβλητη διάθεση νά κάνει τό καλό, εἶναι δυνατόν νά ἔλθουμε σέ ἐπικοινωνία καί κοινωνία μέ τόν Θεό. Ὅταν ζοῦμε μέ τή σκέψη ὅτι ἡ ζωή αὐτή εἶναι σύντομη, ὅτι ἡ κάθε μέρα μπορεῖ νά εἶναι καί ἡ τελευταία μας, ὅτι μπορεῖ ἀπροσδόκητα νά πεθάνουμε καί νά παραστοῦμε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μέ καρδιά πού δέν ἔχει ἀκόμα καθαγιαστεῖ μέ τήν ἀγάπη, τότε θά σπεύδουμε διαρκῶς νά κάνουμε τό καλό πρός τούς ἄλλους. Καί τότε θά ἐκπληρωθοῦν σέ μᾶς οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ, ὅτι κάποτε θά θερίσουμε, ἐάν δέν ἀποκάμουμε. Θά θερίσουμε τούς καρπούς τῆς ἀγάπης μας, τῆς πίστης μας, τῆς σφοδρῆς μας ἐπιθυμίας γιά ἐπικοινωνία μέ τόν Θεό. Ἀκόμα καί σέ αὐτή τή ζωή πολλοί ἅγιοι ἤδη θέρισαν τήν ἄφθονη συγκομιδή τῶν καλῶν τους ἔργων. Στή ζωή μας εἴμαστε προορισμένοι γιά ἐντατική ἐργασία. Γι' αὐτό, ὅσο ὑπάρχει καιρός, ἄς κάνουμε τό καλό σέ ὅλους μέ διάκριση, ὅσο τό δυνατό περισσότερο. Ἄς πλουτίζουμε τούς δυστυχεῖς ἀνθρώπους, τούς

ἀνθρώπους πού ὑποφέρουν, τούς ἀνθρώπους πού χάνονται, μέ τό φῶς τῆς ψυχῆς μας, τῆς ἀγάπης καί τῆς συμπόνοιας πρός αὐτούς, μέ τή μέριμνά μας γι' αὐτούς. Ἐάν πλουτίζουμε τούς ἄλλους, ἐάν συνάγουμε γι' αὐτούς αἰώνιο καί ἄφθαρτο θησαυρό καί ἐάν μέ τά ἔργα μας, μέ τά καλά μας ἔργα, μέ τά ὁποῖα ὑπηρετοῦμε τήν ἀλήθεια καί τήν ἀγάπη, συνάγουμε αὐτό τόν θησαυρό, τόν θησαυρό τῆς ἀγάπης καί τοῦ ἐλέους, τότε καί ἐμεῖς οἱ ἴδιοι θά πλουτίσουμε μέ ἄφθαρτο θησαυρό, ὁ ὁποῖος θά μᾶς κάνει ἄξιους τῆς Οὐράνιας Βασιλείας. Ὁ ἅγιος ἀπόστολος Ἰωάννης λέει ὅτι ὁ Θεός εἶναι Ἀγάπη καί ἑπομένως ὁ Θεός ἀπαιτεῖ ἀπό ὅλους ἐμᾶς τήν ἀγάπη, γιατί ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός εἶπε: «Γίνεσθε τέλειοι, ὅπως τέλειος εἶναι ὁ Πατέρας σας ὁ Οὐράνιος». Καί φυσικά πρῶτα ἀπό ὅλα πρέπει νά γίνουμε τέλειοι στήν ἀγάπη. Νά ζοῦμε ἔτσι, ὥστε σέ ὅλες τίς πράξεις μας, σέ ὅλα τά ἔργα μας νά καθοδηγούμαστε ἀπό τή μεγάλη ἁγία ἀγάπη. Ἐάν προσπαθοῦμε, πρῶτα ἀπό ὅλα νά ἀγαπήσουμε μέ ὅλη μας τήν καρδιά, μέ ὅλη μας τήν σκέψη, μέ ὅλη μας τή δύναμη τόν Θεό καί ἀκολούθως νά ἀγαπήσουμε, ὅπως τούς ἑαυτούς μας, τούς πλησίον μας, μόνο τότε θά ἐκπληρώσουμε τό θέλημα τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι θά ξεκινήσουμε νά πλησιάζουμε τή Θεϊκή τελειότητα. Θά αὐξάνει διαρκῶς ἡ ἀγάπη μας καί ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ καί θά ἀξιωθοῦμε νά ἀκούσουμε τή φωνή τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ: «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τήν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν» (Ματθ. κε΄, 34).

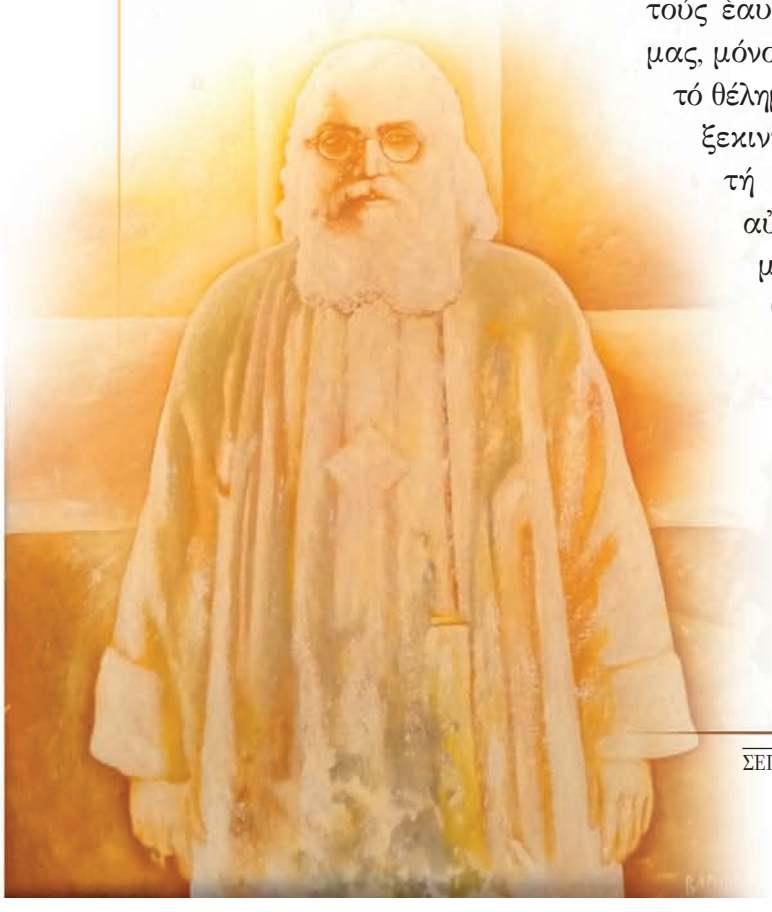

Πῶς γνώρισα τόν ἅγιο Παΐσιο

Σταύρου Μπαλτογιάννη[1]

Ἦταν Φθινόπωρο τοῦ 1962 στή Ρώμη, ὅταν μετά ἀπό τηλεγραφική πρόσκληση τοῦ Μανόλη Χατζηδάκη, ξεκίνησα γιά τό μοναστῆρι τοῦ Σινᾶ, προκειμένου νά ἐργαστῶ στήν ἀποκατάσταση τῶν εἰκόνων του.

Τό βράδυ τῆς 1ης Νοεμβρίου ἔφτασα στό Κάιρο. Στό ἀεροδρόμιο συναντήθηκα μέ τόν τότε Γραμματέα τῆς Μονῆς Γρηγόριο πού μέ ὁδήγησε σέ χῶρο πού διέθετε ἡ Μονή στήν πόλη. Τό μεσημέρι τῆς ἄλλης μέρας καί τήν ὥρα τοῦ μεσημεριανοῦ φαγητοῦ γνώρισα τόν Παΐσιο πού ἐπρόκειτο ἐπίσης νά μετακινηθεῖ πρός τό Σινά.

Ἦταν ἐξαιρετικά ἀδύνατος, λιγόφαγος καί ἔμενε συνήθως ἀμίλητος. Ἕνας ἐπίμονος βῆχας μαρτυροῦσε πρόβλημα ὑγείας. Ἐρχόταν ἀπό τήν Ἤπειρο ἀπό τήν ὁποία κατάγομαι καί ἐγώ καί ἄν θυμᾶμαι καλά, ἦταν ἡ Ἤπειρος, στήν ὁποία ἀναφερθήκαμε κατά τήν πρώτη προσπάθεια ἐπικοινωνίας μας.

Περιμένοντας νά διευθετηθεῖ ἡ μετακίνηση καί τῶν δύο μας στή Μονή, μείναμε στό Κάιρο μία περίπου ἑβδομάδα. Αὐτές τίς μέρες εἶχα τήν εὐκαιρία νά διαπιστώσω ὅτι ὁ Παΐσιος ἀπέφευγε συστηματικά τό φαγητό πού μᾶς πρόσφεραν, καί ὅταν ἔτρωγε ἦταν γιατί αἰσθανόταν ὅτι ἔπρεπε νά ὑπακούει. Ἀπό τότε καί ὅσο τόν ἔζησα ἀργότερα στό μοναστῆρι κατάλαβα ὅτι ἀνάμεσα στίς μοναστικές ἀρετές του ἦταν καί ἡ συνειδητή ὑπακοή πού τόν χαρακτήριζε ἐπίσης.

Τέλος, ὅταν τακτοποιήθηκαν τά σχε-

1. Ὁ Σταῦρος Μπαλτογιάννης γεννήθηκε τό 1929 στήν Πεδινή Ἰωαννίνων. Σπούδασε στήν Ἀνώτατη Σχολή Καλῶν Τεχνῶν στό ἐργαστήριο τοῦ Γιάννη Μόραλη (1950-1955) καί στήν AccademiadiBelleArti. Παράλληλα σπούδασε ζωγραφική καί ἀποκατάσταση ἀρχαιοτήτων στό InstitutoCentraledelRestauro τῆς Ρώμης (1958-1962). Συνδέθηκε μέ τήν Κύπρο, ἀφοῦ τό 1965 τό Τμῆμα Ἀρχαιοτήτων τοῦ ἀνέθεσε τή συντήρηση τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ 12ου αἰῶνα τοῦ βυζαντινοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας στό τουρκοκρατούμενο σήμερα Τρίκωμο, πού ὑπάγεται στή δικαιοδοσία τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου. Ὁ Σταῦρος Μπαλτογιάννης γνώρισε τόν Ἅγιο Παΐσιο τό 1962 κατά τή μετάβασή του στή μονή τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης στό Σινά ὅπου ἐργάστηκε στή συντήρηση τῶν ἀξιόλογων εἰκόνων τῆς μονῆς. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ συνοδευτική φωτογραφία, στήν ὁποία ὁ νεαρός στήν ἡλικία τότε Ἅγιος Παΐσιος βοηθᾶ τόν Σταῦρο Μπαλτογιάννη στή συντήρηση εἰκόνων. Παρατίθεται στή συνέχεια σχετική μαρτυρία τοῦ Σταύρου Μπαλτογιάννη ἀπό κείμενο πού συνέγραψε ὁ ἴδιος τόν Μάρτιο τοῦ 2001 (Σημείωση Χριστόδουλου Χατζηχριστοδούλου).

τικά μέ τήν ἀναχώρησή μας, ἀργά τό μεσημέρι αὐτῆς τῆς μέρας φορτώσαμε τίς ἀποσκευές καί ξεκινήσαμε. Θυμᾶμαι τόν Παΐσιο στή διαδρομή μας μέχρι τό Σουέζ. Ἐκεῖ τόσο ἐγώ, ὅσο καί ἕνας συνεπιβάτης ψωνίσαμε κάποια πράγματα καί κυρίως κάποια τρόφιμα. Στή μικρή αὐτή παραμονή μας στό Σουέζ, πού λειτούργησε καί ὡς μικρή ἀνάπαυλα τοῦ ταξιδιοῦ, χρειάστηκε νά φᾶμε κάτι ἀπό αὐτά. Στήν πρόσκλησή μας νά συμμετάσχει σ' αὐτό καί ὁ Παΐσιος δέν βρήκαμε καμιά ἀνταπόκριση. Ὁ ἴδιος περιορίστηκε ἁπλά νά ξεδιψάσει βρέχοντας τά χείλη του μέ τόν ἐλάχιστο χυμό ἀπό μικρό αἰγυπτιακό λεμόνι πού ἔφερε μαζί του καί πού ἀποτελοῦσε καί τή μόνη προμήθειά του ἀπό τρόφιμα.

Διανυκτερεύσαμε ἐκεῖνο τό βράδυ στό Φαρᾶν καί τό ἑπόμενο πρωί ξεκινήσαμε γιά τό Σινά. Φθάσαμε ἐκεῖ, ἀργά τό μεσημέρι. Ὁ Παΐσιος ὁδηγήθηκε γρήγορα στό κελλί του καί ἐγώ ἔμεινα μέ τό συνάδελφο Τάσο Μαργαριτώφ πού μέ περίμενε νά συνεργαστοῦμε στό πρόγραμμα συντήρησης τῶν εἰκόνων.

Γρήγορα μάθαμε ὅτι ὁ Παΐσιος μπαίνοντας στό κελλί του ἀπομάκρυνε τό στρῶμα ἀπό τό κρεββάτι του καί ἔβγαλε τήν ἠλεκτρική λάμπα πού φώτιζε τόν χῶρο του.

Ἡ λιτότητα, τό ἀσκητικό ἦθος, ἡ ἀθωότητα τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ ἀπόλυτη ἀφοσίωση στό θεῖο δέν ἄργησαν νά φανοῦν ἐκεῖ. Παρά τά παραπάνω, φρόντιζε παράλληλα καί σιωπηλά νά συμμετέχει στίς κοινοβιακές ὑποχρεώσεις του καί γρήγορα ἀποτέλεσε χρήσιμο καί ἀποτελεσματικό μέλος τῆς Μονῆς.

Γρήγορα ἐπίσης, ἔγιναν γνωστές καί ἄλλες ἱκανότητες καί γνώσεις του, ὅπως ἡ ἐπιτηδειότητά του στήν ἐπεξεργασία καί τίς ἐφαρμογές τοῦ ξύλου. Τό τελευταῖο μας ἔδωσε καί τήν ἰδέα νά ζητήσουμε ἀπό τή Μονή νά μᾶς βοηθήσει ὁ νέος μοναχός. Εἴκοσι ἕνα χρόνια μετά ἀπό ἐκείνη τή βιωματική συνεργασία μας στό Σινά τόν βρῆκα νά μονάζει στό Ἅγιον Ὄρος. Καθώς μέ καλωσόριζε ἐκεῖνο τό πρωί στό περιβόλι του, μέ τή λιτή του φράση –καλῶς τόν Σταῦρο– εἶχα τήν αἴσθηση ὅτι ὁ Παΐσιος ἦταν αὐτός καί ὁ ἴδιος ὅπως τόν γνώρισα ἐκεῖνες τίς μέρες στό Σινά.

Ὅμως λίγο ἀργότερα, ὅταν καθισμένοι κάτω ἀπό τή σκιά τοῦ δέντρου ἄκουσα νά μοῦ μιλάει, χωρίς ποτές νά ἀκούει τίποτα ἀπό αὐτά τοῦ κόσμου πού ἄθελα ἔφερνα μαζί μου, κατάλαβα ὅτι ἐκεῖνος εἶχε φύγει πιά μακριά, ἴσως πολύ κοντά πρός τόν Θεό, πού τόσο πολύ καί μέ τόν τρόπο του ἀγάπησε.

Σελίδες ἀπό τήν ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας

Ἐκκλησιαστικές μορφές τοῦ 10ου – 12ου αἰώνα στήν Κύπρο

Χρίστου Χατζημιχαήλ
Θεολόγου – Δρος Φαρμακευτικῆς

Μέρος Γ΄

Ἡ Μονή τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καί ἡ Μονή τῆς Παναγίας τῆς Κανταριώτισσας στόν Πενταδάκτυλο

Ἐκτός ἀπό τό καστρομονάστηρο τοῦ Ἁγίου Ἰλαρίωνα πού συνδέθηκε μέ τόν ὁμώνυμο Ἅγιο τῆς Κύπρου, στήν ὁροσειρά τοῦ Πενταδακτύλου βρίσκονται ἀκόμη δύο μοναστήρια πού συνδέονται μέ φρούρια πού πρωτοανοικοδομήθηκαν κατά τή Βυζαντινή περίοδο. Ἡ Μονή τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἡ ὁποία σχετίζεται μέ τό κάστρο τοῦ Βουφαβέντο καί ἡ Μονή τῆς Παναγίας τῆς Κανταριώτισσας, πού σχετίζεται μέ τό φρούριο τῆς Καντάρας.

Ἡ Ἱερά Μονή τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου βρίσκεται στή νότια πλευρά τῆς ὁροσειρᾶς τοῦ Πενταδακτύλου κάτω ἀπό τό Βουφαβέντο στήν τοποθεσία τοῦ Κουτσοβέντη. Ἀπέχει ἀπό τή Λευκωσία περίπου 15 χιλιόμετρα. Τό Βουφαβέντο (ἤ διαφορετικά Φρούριο τῶν Λεόντων) εἶναι κτισμένο στή δεύτερη ὑψηλότερη κορυφή τοῦ Πενταδακτύλου σέ ὕψος 954 μέτρα πάνω ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Ἡ ὀνομασία τοῦ κάστρου ἀπαντᾶται μετά τήν κατάληψη τῆς Κύπρου ἀπό τόν Ριχάρδο τόν Λεοντόκαρδο (1191 μ.Χ.) καί πιθανολογεῖται ὅτι δόθηκε ἀπό τούς Φράγκους εἰς ἀνάμνηση τοῦ φρουρίου Buffavent στά ὄρη τῆς Σαβοΐας. Κατά τή διάρκεια τῆς Φραγκοκρατίας προ-

στέθηκαν στό κάστρο ἐπιπρόσθετοι χῶροι καί χρησιμοποιήθηκε ὡς ὀχυρό, ὡς σταθμός σήμανσης καί ὡς φυλακή. Τό κάστρο ἀποτελεῖται ἀπό τρεῖς ζῶνες πού βασίζονται στήν τοπική διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους. Στίς ἀρχές τοῦ 16ου μ.Χ. αἰώνα οἱ Βενετοί κατέστρεψαν σέ σημαντικό βαθμό τό κάστρο (ὅπως καί τά ὑπόλοιπα τῆς ὁροσειρᾶς τοῦ Πενταδακτύλου) γιά νά ἀποφύγουν τήν κατάληψη καί χρήση του ἀπό τούς εἰσβάλλοντες Ὀθωμανούς.

Ἄν καί ἡ ἀκριβής χρονολογία τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς Μονῆς εἶναι ἄγνωστη, ἡ λαϊκή παράδοση διέσωσε τόν θρῦλο γιά τή Ρήγαινα, μία ἀρχόντισσα πού ὑπέφερε ἀπό δερματική νόσο (πιθανόν ἔκζεμα ἤ λέπρα) καί ζοῦσε στό Βουφαβέντο. Λόγω τῆς ἀσθένειάς της ζοῦσε πολύ μοναχικά καί τή συντροφιά της τήν ἀποτελοῦσε μόνο ἕνα σκυλάκι τό ὁποῖο, δυστυχῶς, ἀσθένησε καί αὐτό ἀπό τήν ἴδια ἀσθένεια τῆς κυρίας της. Ἡ ἐν λόγῳ ἀρχόντισσα διαπίστωσε πώς τό σκυλάκι ἔφευγε συστηματικά ἀπό τό κάστρο καί ἐπέστρεφε σέ λίγο. Ἔστειλε λοιπόν ἕναν ἀπό τούς ὑπηρέτες της νά τό παρακολουθήσει καί ἀνακάλυψαν ὅτι πήγαινε σέ μία λιμνοῦλα. Ἡ λιμνοῦλα αὐτή σχηματιζόταν ἀπό νερό πού ἀνέβλυζε ἀπό ἕνα βράχο πού βρισκόταν σέ κάποια ἀπόσταση ἀπό τό κάστρο πρός τά νότια. Τό σκυλάκι λουζόταν ἐκεῖ καί ἐπέστρεφε. Ἡ ἀρχόντισσα σκέφτηκε τότε ὅτι τό νερό αὐτό μποροῦσε νά ἦταν ἰαματικό καί δοκίμασε νά τό χρησιμοποιήσει. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν θεαματικό ἀφοῦ ἀπό τά πρῶτα μπάνια μέ αὐτό ἄρχισε νά θεραπεύεται. Οἱ ἐλπίδες της γιά ἴαση ἀναπτερώθηκαν καί σκεφτόταν πλέον τήν ἐπιστροφή της στήν πόλη καί στούς συγγενεῖς της. Πρίν ὅμως ἀπό τήν ἀναχώρησή της, ἕνα βράδυ, σέ ὁλοζώντανο ὄνειρο πού εἶδε ἡ Ρήγαινα, παρουσιάστηκε ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καί τῆς εἶπε: «Μήν πᾶς πουθενά. Κατέβα στή βρύση πού σέ γιάτρεψε, κτίσε ἐκεῖ ἕνα μοναστηράκι μέ ναό ἀφιερωμένο στό ὄνομά μου καί μεῖνε ἐκεῖ σ' ὅλη σου τή ζωή. Θά εἶσαι περισσότερο χαρούμενη καί εὐτυχισμένη παρά ἄν κατέβεις στήν πολιτεία». Ἡ ἀρχόντισσα τό θεώρησε ὡς θεῖο σημάδι καί ἀποφάσισε τότε ὡς ἔνδειξη εὐγνωμοσύνης πρός τόν Θεό νά ἀνοικοδομήσει τό μοναστῆρι τοῦ Χρυσοστόμου. Τό ἔργο ὁλοκληρώθηκε σέ σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα καί ἡ ἴδια ἐγκαταβίωσε ἐκεῖ μέχρι τό τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς της.

Ἡ Μονή τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου ἀποτελεῖ τήν ἀρχαιότερη μονή τῆς ἐπαρχίας Κερύνειας. Κατά πάσα πιθανότητα, ἡ ἵδρυσή της τοποθετεῖται στά τέλη τῶν ἀραβικῶν ἐπιδρομῶν. Τό ἀρχι-

κό καθολικό τῆς Μονῆς (ὀκταγωνικός ναός μετά τρούλου τοῦ 11ου μ.Χ. αἰώνα) ἀντικαταστάθηκε ἀπό ναό πού κτίστηκε τό 1891 μ.Χ. Ὁ Ρῶσος μοναχός καί περιηγητής Βασίλειος Μπάρσκι (1735 μ.Χ.) ἐπισκέφθηκε τή Μονή καί ἀποτύπωσε σέ σχέδιο τήν ἀρχιτεκτονική τῆς Μονῆς διασώζοντας ἔτσι ἀρκετά ἀπό τά ἀρχικά στοιχεῖα της.

Μέ τό μοναστῆρι συνδέονται δύο ἅγιες μορφές: Ὁ Ὅσιος Γεώργιος ὁ νέος, ἡγούμενος τῆς μονῆς, ὁ ὁποῖος μόνασε κατά τόν 11ον μ.Χ. αἰώνα καί ἀναφέρεται στό Τυπικό τῆς Μονῆς πού φυλάσσεται στήν Ἐθνική Βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων (κώδικας Paris Greque 402) καί ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἔγκλειστος ὁ ὁποῖος μόνασε στήν ἴδια Μονή ἀπό τό 1152 μέχρι τό 1159 μ.Χ. ὁπότε καί ἀναχώρησε γιά τούς Ἁγίους Τόπους. Οἱ σχετικές ἀναφορές τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου γιά τό μοναστῆρι τοῦ Χρυσοστόμου ἴσως δηλώνουν τίς πνευματικές σχέσεις πού ὑπῆρχαν ἀπό παλιά μεταξύ τῆς Μονῆς καί τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων. Ἡ Μονή ἦταν πλούσια ἀλλά, κατά τή διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας ὑπέστη ἐπιδρομές ἀπό τούς κατακτητές, λεηλατήθηκε καί σταδιακά ὁδηγήθηκε στήν παρακμή. Κατά τόν 16ο μ.Χ. αἰώνα ἤ στίς ἀρχές τοῦ 17ου μ.Χ. αἰώνα φαίνεται ὅτι περιῆλθε ὑπό τόν ἔλεγχο τῶν Μαρωνιτῶν. Τότε ἐπενέβη

κάποιος πλούσιος Ὀρθόδοξος Χριστιανός ὁ ὁποῖος τήν ἀγόρασε καί στή συνέχεια τήν δώρισε στό Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων. Ἔκτοτε ἡ Μονή βρίσκεται ὑπό τήν πνευματική δικαιοδοσία τῆς Σιωνίτιδας Ἐκκλησίας. Μέχρι τό 1974 διετέλεσε γιά ἱκανό χρονικό διάστημα ὡς ἡ ἕδρα τῆς Ἐξαρχίας τοῦ Παναγίου Τάφου στήν Κύπρο. Ἡ Μονή ἑόρταζε στίς 29 Ἰουνίου, ἡμέρα μνήμης τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου, διότι τά ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς τελέστηκαν κατά τήν ἑορτή τῶν Πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων.

Μετά τήν τουρκική εἰσβολή τοῦ 1974 ἡ Μονή ὑπέστη λεηλασία καί ἱεροσυλία μέ ἀποτέλεσμα νά κλαποῦν ἐκκλησιαστικά ἀντικείμενα καί ἱερές εἰκόνες τοῦ 12ου μ.Χ. αἰώνα (Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ), τοῦ 14ου μ.Χ. αἰώνα (Παναγία Βρεφοκρατοῦσα) ἀλλά καί τοῦ 16ου μ.Χ. αἰώνα. Ἡ 32η Μοῖρα Καταδρομῶν τῆς Ἐθνικῆς Φρουρᾶς εἶχε τήν ἕδρα της (μέχρι τό 1974) στό Μοναστῆρι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου. Ὁ τουρκικός κα-

τοχικός στρατός χαρακτηρίζει σήμερα τήν περιοχή τῆς Μονῆς ὡς στρατιωτική καί ἀπαγορευμένη γιά τό κοινό ζώνη. Τόν Ἰούλιο τοῦ 2013, κατόπιν ἀπόφασης τοῦ Περιφερειακοῦ Δικαστηρίου τοῦ Μονάχου, παραδόθηκε, μεταξύ ἄλλων, στήν Κυπριακή Δημοκρατία κλαπεῖσα ἀπό τόν ναό τοῦ Χρυσοστόμου στόν Κουτσοβέντη, εἰκόνα τῆς Θεοτόκου μέ τόν Χριστό καί τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Ἐλεήμονα μέ τίς προσωπογραφίες τῶν δωρητῶν της.

Στό ἀνατολικό ἄκρο τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Πενταδακτύλου βρίσκεται μία ἀπότομη βραχώδης κορυφή πού ὀνομάζεται Καντάρα (ἀπό ἀντίστοιχη ἀραβική λέξη πού σημαίνει χαράδρα καί ἀπόκρημνο τόπο). Στήν τοποθεσία αὐτήν οἱ Βυζαντινοί ἀνέγειραν κάστρο τό ὁποῖο λειτουργοῦσε καί ὡς παρατηρητήριο ἔγκαιρης προειδοποίησης ἐπερχόμενων διά θαλάσσης ἀραβικῶν ἐπιδρομῶν. Πληροφορίες γιά τό ἰσχυρό καί ἀπόρθητο κάστρο (γνωστό ὡς Candaire ἤ Candare) ὑπάρχουν ἀπό τήν περίοδο τῆς Φραγκοκρατίας καί Ἐνετοκρατίας. Στά δυτικά τοῦ φρουρίου τῆς Καντάρας καί σέ μία ὄμορφη περιοχή 1165 πόδια πάνω ἀπό τή θάλασσα ἀνοικοδομήθηκε κατά τόν 12ο μ.Χ. αἰώνα μικρό μοναστῆρι ἀφιερωμένο στήν Παναγία τήν Κανταριώτισσα. Τό ἔτος 1777 μ.Χ. ἡ Μονή ἀνακαινίσθηκε καί ἔλαβε τή μορφή πού διατηρήθηκε μέχρι τή σύγχρονη ἐποχή (τουλάχιστον μέχρι τό 1974). Τό 1783 μ.Χ. ἐπί τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσάνθου, ἐπιχρυσώθηκε τό εἰκονοστάσιο τοῦ ναοῦ καί κοσμήθηκε μέ φορητές εἰκόνες τίς ὁποῖες ἁγιογράφησε ὁ ἱεροδιάκονος Λεόντιος. Δωρητής ἦταν ὁ οἰκονόμος τῆς Μονῆς Μακάριος. Ἡ ἱερά Μονή τῆς Παναγίας τῆς Κανταριώτισσας συνδέεται ἄμεσα μέ τό μαρτύριο τῶν 13 Ὁσιομαρτύρων μοναχῶν τῆς Μονῆς, στό ὁποῖο θά ἀναφερθοῦμε στή συνέχεια.

Βιβλιογραφία

Κληρίδη Νέαρχου, *Μοναστήρια στήν Κύπρο, Θρῦλοι καί παραδόσεις*, Ἔκδοση Ἱδρύματος Νέαρχου Κληρίδη, Γ' ἔκδοση, Λευκωσία, 2015, σ. 73-76, σ. 147-152.

Παυλίδη Ἄντρου, *Ἱστορία τῆς νήσου Κύπρου, ἀπό τήν ἀρχή ἕως σήμερα*, Ἐκδόσεις Ἠλία Ἐπιφανίου, Λευκωσία 2013, σ. 185-218.

Ἰστοσελίδα Τμήματος Ἀρχαιοτήτων Κύπρου, *Κάστρο Βουφαβέντο, Κάστρο Καντάρας*, http://www.mcw.gov.cy/mcw/A/A. nsf/All/ (ἡμ/νία ἀνάκτησης 15/6/2018).

Φώτη Κόντογλου[1]

ΣΑΝ ΣΗΜΕΡΑ Χριστούγεννα, στὰ 1864, ἔκανε μεγάλη φουρτούνα μὲ χιονιά. Στ' ἀγριεμένο πέλαγο δὲν φαινότανε πουθενὰ πανί. Μοναχὰ ἕνα μικρὸ καΐκι πάλευε μὲ τὸ χάρο ἀνοιχτὰ ἀπὸ τὴν Τῆνο. Ἤτανε ἑνὸς καπετὰν Γιώργη ἀπὸ τὴ Νάξο, φορτωμένο κρασιὰ ἀπὸ τὴ Σαντορίνη. Ὅλη τὴ μέρα ἀγαντάριζε στὸν ἀγέρα, μὰ σὰν σκοτείνιασε, ὁ βοριὰς σκύλιαξε κ' ἔσπασε τ' ἄρμπουρο, ἔβγαλε καὶ τὸ τιμόνι ἀπὸ τὰ βελόνια. Οἱ ἄνθρωποι προφτάξανε καὶ ρίξανε τὴ βάρκα στὴ θάλασσα καὶ μπήκανε μέσα. Δὲν εἴχανε ἀλαργάρει ὥς μιὰ τουφεκιὰ τόπο, καὶ βούλιαξε τὸ καΐκι. Τὴ βάρκα τὴν ἅρπαξε τὸ μπουρίνι καὶ τὴν πήγαινε ὅπου ἤθελε μέσα στὴν πίσσα τῆς νύχτας. Οἱ τρεῖς νοματέοι ποὺ βρισκόντανε μέσα, ἤτανε ὁ καπετὰν Γιώργης κι' ἄλλοι δυὸ γεμιτζῆδες, σὲ ἐλεεινὴ κατάσταση, βρεμένοι μέχρι κόκκαλο μὲ κεῖνον τὸν χιονιά, πουντιασμένοι ἀπὸ τὸ τάντανο, δίχως καμμιὰν ἐλπίδα πὼς θὰ γλυτώνανε. Πιάσανε καὶ κλαίγανε σὰν τὰ μωρά, καὶ τάξανε κ' οἱ τρεῖς νὰ πᾶνε νὰ καλογερέψουνε, ἂν λάχαινε νὰ γλυτώσουνε. Κι' ὁ Θεὸς ἄκουσε τὶς φωνὲς ποὺ τὸν παρακαλούσανε γιατί βγαίνανε σὰν τοῦ Ἰωνᾶ μέσα ἀπὸ καρδιὲς ἀπελπισμένες, καὶ κεῖ ποὺ δὲν ξέρανε ποῦ βρισκόντανε, σὰν ξημέρωσε, εἴδανε πὼς ὁ καιρὸς καλωσύνεψε ἀνέλπιστα, καὶ πὼς βρισκόντανε κοντὰ στὴ Σύρα. Ἤβγανε γεροὶ ὄξω καὶ τοὺς μαζέψανε κάτι ψαράδες, δὲν ἀρρώστησε κανένας. Καθίσανὲ δυὸ τρεῖς μέρες στὴ Σύρα, κ' εἴπανε πὼς ἔχουνε χρέος νὰ κάνουνε τὸ τάξιμό τους. Πουλήσανε τὴ βάρκα, καὶ μὲ κεῖνα τὰ λεφτὰ μπαρκάρανε, καὶ πήγανε ἴσια στ' Ἅγιον Ὄρος καὶ γινήκανε κ' οἱ τρεῖς καλογέροι, δίχως νὰ εἰδοποιήσουνε τὰ σπίτια τους πὼς γλυτώσανε, ἀφοῦ εἴπανε πὼς εἶναι πιὰ πεθαμένοι γιὰ τὸν κόσμο. Ὁ καπετὰν Γιώργης πῆγε κι' ἀσκήτεψε στὴ Σκήτη τῆς Ἁγίας Ἄννας, κ' ἔφταξε σὲ μεγάλα μέτρα, μὲ προσευχή, μὲ νηστεία καὶ μὲ σκληρὴ κακοπάθηση τοῦ κορμιοῦ, τόσο, ποὺ ξακούστηκε ἡ ἁγιοσύνη του σ' ὅλο τὸ Ὄρος.

1. Ἀπό τό περιοδικό *Ἑλληνική Δημιουργία*, ἔτος β΄, τόμος τέταρτος τεῦχος 45, Χριστούγεννα 1949.

Ἔμαθε καὶ τὴν τέχνη κοντὰ σ᾽ ἕναν γέροντα μάστορα, κ᾽ ἐγίνε σπουδαῖος ἁγιογράφος. Ἡ γυναῖκα του τὸν εἶχε γιὰ πνιγμένον κ᾽ ἔκανε κάθε χρόνο τὰ κόλυβά του. Δὲν ἔμαθε πὼς γλύτωσε καὶ πὼς καλογέρεψε ὁ ἄντρας της. Μαυροφόρεσε αὐτὴ καὶ τὰ δυὸ παιδιὰ της τὰ πιὸ μεγάλα, γιατί τὸ μικρὸ ἤτανε μωρὸ βυζανιάρικο. Κι᾽ ὁ καπετὰν Γιώργης, ποὺ γίνηκε Πάτερ Γεράσιμος, δὲν θέλησε νὰ μάθει τίποτα γιὰ τὸ σπίτι του, μὴν τύχει καὶ τὸν νικήσει ἡ ἀγάπη τῶν παιδιῶν του. Ἀλλὰ σὰν περάσανε δυὸ τρία χρόνια, δυνάμωσε ἡ ψυχή του μὲ τὴ θεία χάρη κ᾽ ἤθελε νὰ βγεῖ γιὰ λίγον καιρὸ ἀπὸ τὸ Ὄρος, ὅπως βγαίνανε κι᾽ ἄλλοι πατέρες γιὰ ἐλέη, καὶ νὰ πάγει στὴ Νάξο νὰ δεῖ τὰ παιδιὰ του καὶ τὴ γυναῖκα του, δίχως νὰ φανερωθεῖ. Μάλιστα, σὰν διάβασε τὸ συναξάρι τ᾽ ἅγιου Γιάννη τοῦ Καλυβίτη, ποὺ ἤτανε μοναχογυιὸς κι᾽ ἀρχοντόπουλο, καὶ πῆγε κρυφὰ καὶ καλογέρεψε, καὶ γιὰ νὰ πονέσει ἀκόμα πιὸ πολὺ ἡ καρδιά του γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, πῆγε στὸ πατρικὸ τὸ σπίτι του κ᾽ ἔκανε τὸν ὑπηρέτη δίχως νὰ τὸν ξέρουνε οἱ γονιοί του, κι᾽ ἔτσι παράδωσε τὸ πνεῦμα του στὸ Θεό, σὰν διάβασε λοιπὸν ὁ πάτερ Γεράσιμος τούτη τὴ συγκινητικὴ τὴν ἱστορία, ἀποφάσισε σίγουρα νὰ πάγει στὴ Νάξο. Πῆρε λοιπὸν τὴν εὐχὴ ἀπὸ τὸν γέροντά του, καὶ μπῆκε σ᾽ ἕνα καΐκι καὶ τὸν ἔβγαλε στὴν Πάρο. Ἐκεῖ κάθισε κανένα μῆνα, κ᾽ ἐπειδὴς εἶχε πάρει μαζί του καὶ τὰ σύνεργα τῆς ζωγραφικῆς, ζωγράφισε καὶ καμπόσα εἰκονίσματα ποὺ τοῦ παραγγείλανε. Καὶ τόση ἤτανε ἡ εὐλάβειά του κ᾽ ἡ σεβασμιότητα ποὺ εἶχε τὸ παρουσιαστικό του, ποὺ ξακούστηκε στὰ γύρωθε νησιὰ πὼς τὰ εἰκονίσματα ποὺ ζωγράφιζε ἤτανε «ἔθαρμα» (ἔνθερμα, θαυματουργά), γιατί δὲν ἔτρωγε λάδι παρὰ ἔβαζε μονάχα λίγο, μὲ τοῦ φτεροῦ τὴν ἄκρη, στὸ φαγητό του τὴν Κυριακὴ ποὺ δὲν δούλευε, κ᾽ ἔτρωγε καὶ τὸ ψωμὶ μὲ μέτρο, καὶ τὸ νερὸ ἀκόμα ποὔπινε. Τὰ γόνατά του ἤτανε πληγωμένα ἀπὸ τὶς μετάνοιες ποὺ ἔκανε ὅλη τὴ νύχτα, κι᾽ ὁ ὕπνος του ἤτανε μοναχὰ μιὰ δυὸ ὧρες, καὶ τὸν ἔπαιρνε καθιστὸς ἀπάνω στὸ σεντοῦκι ποῦχε τὰ ἐργαλεῖα του, εἴτε πλαγιαστὸς ἀπάνω στὸ χῶμα. Κι᾽ ἀπὸ τὰ λιγοστὰ λεφτουδάκια ποὺ ἔπαιρνε γιὰ τὰ κονίσματα ποὺ ἔκανε, γιὰ τὴ συντήρησή του ξόδευε τὰ πιὸ λίγα, καὶ τ᾽ ἄλλα τἄδινε κρυφὰ στοὺς φτωχούς.

Πήγανε λοιπὸν ἀπὸ τὴ Νάξο δυὸ τρεῖς εὐλαβεῖς χριστιανοὶ καὶ τὸν παρακαλέσανε νὰ πάγει καὶ στὸ νησί τους. Καὶ δὲν τὸν γνωρίσανε, γιατὶ εἶχε ἀλλάξει ὁλότελα τὸ πρόσωπό του ἀπὸ τὰ γένεια κι᾽ ἀπὸ τὰ μαλλιὰ κι᾽ ἀπὸ τὴ μεγάλη ἐγκράτεια, καὶ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὴν

ἁγιοσύνη. Καὶ κεῖνος χάρηκε πολύ, καὶ σὰν βρέθηκε μοναχός του ἔκλαψε καὶ φχαρίστησε τὸν Θεό, γιατί ἤτανε φανερὸ πὼς θέλημά του ἤτανε νὰ πάγει στὴν πατρίδα του νὰ δοκιμαστεῖ ἡ πίστη του «ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ».

Βγῆκε λοιπὸν στὴ Νάξο, ἕξη χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ γίνηκε καλόγερας. Οἱ θεοφοβούμενοι χριστιανοὶ κατεβήκανε καὶ τὸν πήρανε ἀπὸ τὴ βάρκα, κι᾽ ὁ καθένας ἤθελε νὰ τὸν πάρει στὸ σπίτι του, γιὰ νἄχει τὴν εὐλογία του. Πλὴν ὁ Χριστὸς ἔδειξε πάλι πὼς τὸν θεωροῦσε στερεὸν στὴν πίστη του καὶ ἤρθανε τὰ πράγματα τέτοιας λογῆς, ὥστε νὰ τὸν βάλουνε οἱ πιτρόποι τῆς ἐκκλησίας σ᾽ ἕνα κελλὶ ποὺ ἤτανε ἀντίκρυ στὸ σπίτι του. Δὲν περάσανε δυὸ τρεῖς μέρες καὶ πῆρε παραγγελιὰ νὰ ζωγραφίσει κάμποσες εἰκόνες, κ᾽ ἔπιασε καὶ δούλευε. Τὴ μέρα ἤτανε κλεισμένος στὸ κελλί του καὶ δὲν κύταξε καθόλου ἀπὸ τὸ παράθυρο. Μοναχὰ τὴ νύχτα, σὰν ἀνάβανε τὴ λάμπα στὸ σπίτι του, καθότανε στὰ σκοτεινὰ δίχως νὰ τὸν βλέπουνε, καὶ κύτταζε μέσα τὴ χήρα τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του μαυροντυμένα, ποὺ καθόντανε στὸ τραπέζι γιὰ νὰ φᾶνε. Τότες τρέχανε σὰν βρύσες τὰ μάτια του, κ᾽ ἔπεφτε σὲ προσευχὴ καὶ παρακαλοῦσε τὸν Θεὸ νὰ τὸν βαστάξει μὲ τὸ δυνατὸ χέρι του γιὰ νὰ μὴν λυγίσει, ὥστε νὰ βγάλει πέρα τοῦτον τὸν μεγάλον ἀγῶνα ποὺ ἤτανε παραπάνω ἀπ᾽ ὅσο μπορεῖ νὰ ἀντέξει ἄνθρωπος. Γονάτιζε, κ᾽ ἔκλαιγε γονατιστός. Ἔλεγε τὸ ψαλτῆρι κ᾽ ἡ καρδιά του σὰ νἄθελε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ στῆθος του, σὰν περιστέρι νὰ πετάξει. Ποῦ νὰ πετάξει; στὸ σπίτι του ἢ στὸν Θεό, ποὺ εἶπε «ὅποιος ἀγαπᾶ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ παιδιὰ περισσότερο ἀπὸ ἐμένα, αὐτὸς δὲν εἶναι ἄξιός μου; Κ᾽ ἔλεγε μὲ κλάψιμο: «Ἕως τίνος θήσομαι ὀδύνας ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ἡμέρας καὶ νυκτός; Ἐπίβλεψον, εἰσάκουσόν μου, Κύριος ὁ Θεός μου. Φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον μήποτε εἴπῃ ὁ ἐχθρός μου: Ἴσχυσα πρὸς αὐτόν. Κύριε, ἐν σοὶ ρυσθήσομαι ἀπὸ πειρατηρίου, καὶ ἐν τῷ Θεῷ μου ὑπερβήσομαι τεῖχος. Σύ μου εἶ καταφυγὴ ἀπὸ θλίψεως τῆς περιεχούσης με. Κύριε, ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου, καὶ ὁ στεναγμός μου ἀπό σοῦ οὐκ ἀπεκρύβη. Πάντες οἱ μετεωρισμοί σου καὶ τὰ κύματά σου ἐπ᾽ ἐμὲ διῆλθον. Τὶς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, καὶ πετασθήσομαι, καὶ καταπαύσω; Ὁ Θεός, τὴν ζωήν μου ἐξήγγειλά σοι, ἔθου τὰ δάκρυά μου ἐνώπιόν σου. Ἐπὶ τῷ Θεῷ ἤλπισα, οὐ φοβηθήσομαι. "Ὅτι ἐρρύσω τὴν ψυχήν μου ἐκ τοῦ θανάτου, τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων, τοὺς πόδας μου ἀπὸ ὀλισθήματος. Ἐκοπίασα κράζων,

ἐβραγχίασεν ὁ λάρυγξ μου, ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοί μου ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν με ἐπὶ τὸν Θεόν μου». Κι' ἀπὸ τὸν πολὺν ἀγῶνα τὸν ἔπαιρνε ὁ ὕπνος κατὰ τὰ ξημερώματα. Κι' ἄνοιγε τὰ μάτια του κ' ἔβλεπε τὴ μέρα ποὺ γλυκοχάραζε καὶ στάλαζε εἰρήνη στὴν καρδιά του, σὰν νἄτανε ἄλλος ἄνθρωπος. Ἔβαζε μὲ τὸν νοῦ του τὸν θρῆνο ποὺ ἔκανε τὴ νύχτα, κ' ἔλεγε μὲ σιγανὴ φωνή: «Τὸ ἑσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθμός, καὶ εἰς τὸ πρωὶ ἀγαλλίασις. Κύριος ἐγεννήθη βοηθός μου. Ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί· διέρρηξας τὸν σάκκον μου καὶ περιέζωσάς με εὐφροσύνην». Ἔτσι περνούσανε οἱ μέρες. Καὶ δυνάμωνε ἡ ψυχή του, τόσο, ποὺ ἀποροῦσε καὶ δόξαζε τὸν Θεό. Γιατί ἔφταξε νὰ καλημερίζει τ' ἀγοράκι του ποὺ ἔβγαινε τὸ πρωὶ ἀπὸ τὸ σπίτι του νὰ πάγει νὰ δουλέψει σ' ἕνα τσαγκαράδικο, καὶ τὸ μικρὸ τὸ κοριτσάκι του ποὺ ἤτανε βυζανιάρικο τὸν καιρὸ ποὺ θαλασσοπνίγηκε, πήγαινε κάθε τόσο στὸ κελλί του καὶ τοῦ φιλοῦσε τὸ χέρι καὶ κουβεντιάζανε μαζί. Ἤτανε τότε ὡς ἕξη χρονῶν καὶ τὸ λέγανε Καλλιοπίτσα. Πήγαινε λοιπὸν ἡ Καλλιοπίτσα, στὸν παπποῦ, καὶ τοὔδινε κρύο νερὸ ἀπὸ τὴ στέρνα, καὶ σαπούνιζε καὶ τὶς βροῦτσες ποὺ ζωγράφιζε, καὶ δὲν ἤθελε νὰ φύγει ἀπὸ κοντά, σὰ νἄνοιωθε πὼς τὴν τραβοῦσε τὸ αἷμα. Καὶ κεῖ ποὺ μιλούσανε, ὧρες ὧρες γύριζε ὁ Πάτερ Γεράσιμος τὸ πρόσωπό του καὶ σφούγγιζε τὰ μάτια του, κ' ἔλεγε πάλι: «Κτηνώδης ἐγενήθην παρὰ σοί· κἀγὼ διαπαντὸς μετὰ σοῦ, ἤγουν: «Σὰν τ' ἀναίσθητο τὸ ζῶο γίνηκα γιὰ σένα, Θεέ μου, μὰ ἐγὼ παντοτινὰ εἶμαι μαζί σου».

Μιὰ μέρα χτύπησε ἡ πόρτα τοῦ κελλιοῦ του, καὶ σὰν ἄνοιξε, βλέπει μπροστά του τὴ γυναῖκα του. Καὶ σὰν νἄτανε ἀπὸ πέτρα κι' ὄχι ἄνθρωπος μὲ κορμί, δὲν ἀπόδειξε τίποτα, κι' οὔτε ταράχτηκε στὸ παραμικρό. Καὶ κείνη δὲν τὸν γνώρισε ὁλότελα, καὶ τοῦ λέγει: «Καλὴ μέρα, γέροντα», καὶ φίλησε τὸ χέρι του. Καὶ κεῖνος τῆς λέγει: «Ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐλογεῖ, τέκνο μου». Καὶ σὰν μπήκανε μέσα, κάθισε ὁ Πάτερ Γεράσιμος στὸ σκαμνί του, καὶ κείνη κάθισε ντροπαλὴ καὶ πικραμένη στὸ σεντοῦκι. Καὶ θέλοντας νὰ μιλήσει ἡ κακομοῖρα δάκρυσε. Ἡ γυναῖκα ποὺ δὲν τὸν γνώρισε τὸν ἄντρα της, δάκρυσε, καὶ κεῖνος ποὺ τὴ γνώρισε, δὲν δάκρυσε, μήτε ταράχτηκε, μήτε τίποτα ἀπόδειξε, παρὰ καθότανε μὲ χαροποιὸ πρόσωπο, σὰν τοὺς μάρτυρες τὴν ὥρα ποὺ τοὺς καίγανε καὶ ποὺ ξεσκίζανε τὰ κορμιά τους. Λέγει του ἡ γυναίκα δακρυσμένη: «Ἦρθα, γέροντα νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ μοῦ φτιάξεις μιὰν εἰκόνα τ' ἅγιου Γιώργη, σὲ μνημόσυνο τοῦ μακαρίτη τ' ἀντρός μου, ποὺ πνί-

γηκε ἀνήμερα τὰ Χριστούγεννα πρὶν ἀπὸ ἕξη χρόνια». «Μετὰ χαρᾶς», λέγει ὁ καλόγερος. «Βοήθειά σου. Μὰ δὲν εἶναι καλὸ νὰ κλαῖς, γιατί βαραίνεις τὴν ψυχή του. Εἶσαι χήρα γυναῖκα, δὲν θέλω τίποτα γιὰ τὸν κόπο μου». Ἡ γυναίκα τοὔκανε μετάνοια κ᾽ ἔφυγε. Τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ πρωὶ ὁ Πάτερ Γεράσιμος ἔβαλε μπροστὰ τὴν εἰκόνα. Ὅσον καιρὸ τὴ δούλευε, τὰ μάτια του τρέχανε σὰν βρύσες, οἱ μπογιὲς μὲ τὰ δάκρυα ἤτανε ζυμωμένες. Στὸ ἀπάνω μέρος ζωγράφισε τὸν ἅγιο Γιώργη ἁρματωμένον καὶ θλιμμένον καβάλλα στ᾽ ἄλογο, κι᾽ ἀπὸ κάτω τὸ θεριὸ λαβωμένο ἀπὸ τὸ κοντάρι του, κ᾽ ἡ βασιλοπούλα κύτταζε τρομαγμένη κ᾽ ἔμοιαζε τὴν Καλλιοπίτσα. Καὶ στὸ κάτω μέρος χώρισε ἕνα μέρος, καὶ ζωγράφισε ἕνα καράβι ποὺ βούλιαζε, καὶ τρεῖς ναῦτες ποὺ θαλασσοπαλεύανε μέσα στ᾽ ἄγρια τὰ κύματα, κ᾽ ἔγραψε: «Τὸ ναυάγιον». Καὶ σὲ μιὰ γωνιὰ ἔγραψε πάλι τοῦτα τὰ λόγια: «Ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Γεωργίου Ἀντρῆ ὅν περ κατέπιε ὑδατόστρωτος τάφος, ἐν ἔτει 1864, μηνὶ Δεκεμβρίῳ 25». Κι᾽ ἀπὸ κάτω ἔγραψε «Διὰ χειρὸς Γερασίμου μοναχοῦ του ἁμαρτωλοῦ. Ἔτους 1870».

Ὕστερα ἀπὸ κανέναν μῆνα, ὁ Πάτερ Γεράσιμος μίσεψε ἀπὸ τὴ Νάξο γιὰ νὰ γυρίσει στὸ Ὄρος. Περνῶντας ἀπὸ τὴ Σύρα ἔγραψε στὴ γυναῖκα του πὼς ἔμαθε ἀπὸ ἕναν ἄλλον καλόγερο πὼς ὁ Καπετὰν Γιώργης ζεῖ καὶ πὼς εἶναι στὸ Ὄρος, καὶ πὼς νὰ στείλει ἐκεί πέρα τὸν γυιὸ της τὸν μεγάλο γιὰ νὰ τοῦ δώσει τὶς παραγγελιές του. Σὰν γύρισε πίσω στὴ σκήτη τῆς μετανοίας του, πήρε ἕνα γράμμα ἀπὸ τὸ γυιό του πὼς σὲ λίγες μέρες θὰ πήγαινε νὰ τὸν ἀνταμώσει. Κατέβηκε στὴ Δάφνη καὶ τὸν περίμενε. Σὰν βγῆκε ἀπὸ τὴ βάρκα, τὸν καλωσόρισε ὁ Πάτερ Γεράσιμος. Καθίσανε καὶ κουβεντιάζανε γιὰ τὴ Νάξο, γιὰ τὸ σπίτι τους. Κάθε τόσο ρωτοῦσε τὸ παιδί: «Πότε θἄρθει, γέροντα, ὁ πατέρας μου;» Καὶ κεῖνος τοὔλεγε: «Πῆγε ὡς τοῦ Ξηροποτάμου, κι᾽ ὅπου νἆνε θἄρθει». Πάλι σὲ λίγο ξαναρωτοῦσε : «Πότε θἄρθει, γέροντα, ὁ πατέρας μου;» Ὅπου σὲ μιὰ στιγμή, τὸν πήρανε τὰ δάκρυα τὸν γέροντα, καὶ λέγει τοῦ παιδιοῦ του: «Ἐγώ εἶμαι, παιδί μου, ὁ πατέρας σου, ἐγὼ ἤμουνα μιὰ φορὰ ὁ καπετὰν Γιώργης. Μὰ θἄμουνα πνιγμένος ἂν δὲ μὲ γλύτωνε ὁ Θεός, κ᾽ ἔταξα νὰ γίνω καλόγερος. Τώρα ἐσὺ δὲν εἶσαι ὀρφανό, μὰ ἐγὼ εἶμαι πιὰ πεθαμένος γιὰ τὸν κόσμο. Ἔτσι θέλησε ὁ Παντοδύναμος ποὺ εἶπε πὼς θὰν ἀφήσει γονιοὺς καὶ παιδιὰ καὶ γυναῖκα ὅποιος τὸν ἀγαπᾶ. Γενηθήτω τὸ θέλημά του».

Ἐπίσκεψη στόν γέροντα

Ἑλένης Ἀναστασίου
Ἐκπαιδευτικοῦ

Ὁ Νικόλας ἀνυπομονοῦσε γι' αὐτή τήν ἐπίσκεψη καιρό. Κάθε φορά πού ἄκουγε τόν πατέρα του νά λέει «Ὁ γέροντας εἶπε αὐτό» ἤ «Ὁ γέροντας δέ θά συμφωνοῦσε μ' ἐκεῖνο» ἤ «Νά ρωτήσουμε τόν γέροντα», μεγάλωνε ἡ λαχτάρα του νά γνωρίσει αὐτόν τόν γέροντα πού – ὅπως καταλάβαινε – τά ἤξερε ὅλα, ἀφοῦ...

Ὁ μπαμπάς του ἦταν ἕνας πολύ ἔξυπνος ἄνθρωπος. Δούλευε σέ τράπεζα καί κάθε μέρα εἶχε νά κάνει μέ πολλά πολλά λεφτά. Ἔτσι τοῦ εἶχε ἐξηγήσει μία μέρα πού γύρισε στίς 7 τό βράδυ καί ὁ Νικόλας ἤθελε νά πᾶνε στό πάρκο, ἀλλά ἐκεῖνος ἦταν κουρασμένος. «Ἀγόρι μου», θυμᾶται νά τοῦ λέει, «σήμερα εἶχα μία πολύ δύσκολη μέρα στή δουλειά. Κάθε μέρα περνοῦν ἀπ' τά χέρια μου πολλά πολλά λεφτά, ἀλλά σήμερα ἔπρεπε νά πάρω σημαντικές ἀποφάσεις γι' αὐτά, ἔτσι ἄργησα κιόλας νά σχολάσω. Κουράστηκα πολύ καί δέν ἔχω δυνάμεις γιά παιχνίδι στό πάρκο. Νά τό ἀφήσουμε γιά τό Σάββατο». Ἔτσι κι ἔγινε, βέβαια, ἀλλά μετά ἀπό τούτη τήν κουβέντα ὁ Νικόλας θαύμασε ἀκόμα περισσότερο τόν πατέρα του. Πρέπει νά ἦταν πολύ σημαντικός στή δουλειά, γιατί ἔβαζε πάντα γραβάτα καί σακάκι γιά νά πάει, ἀκόμα καί μέσα στήν τόση ζέστη τοῦ καλοκαιριοῦ. Κι ὅμως μετά ἀπ' ὅλ' αὐτά, ὁ μπαμπάς του πού ἦταν τόσο ἔξυπνος καί σημαντικός ἔδινε μεγάλη σημασία σ' αὐτόν τόν γέροντα. Ε, πρέπει νά εἶναι σπουδαῖος!

Σήμερα, λοιπόν, θά τόν γνώριζε. Θά πήγαινε μέ τόν μπαμπά γιά λειτουργία στό μοναστῆρι καί μετά θά καθόντουσαν στό... ἀρχοντικό γιά νά τούς μιλήσει. Θά ἦταν καί πλούσιος αὐτός ὁ γέροντας, γιά νά ἔχει ἀρχοντικό! Τοῦ εἶπε κιόλας νά σκεφτεῖ ἄν ἔχει κάτι νά τόν ρωτήσει, ἀλλά ἀπό τήν ἀγωνία τοῦ τό ξέχασε.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι στή λειτουργία δέν ἦταν πολύ προσεκτικός ὁ Νικόλας. Ἔψαχνε ἀνάμεσα στούς μοναχούς νά βρεῖ τόν πιό ἡλικιωμένο, νά καταλάβει ποιός εἶναι ὁ γέροντας, νά δεῖ πῶς μοιάζει, νά προετοιμαστεῖ γιά τή μεγάλη συνάντηση. Δέν τά κατάφερε ὅμως, ἔμοιαζαν ὅλοι μεταξύ τους... Ἔτσι ἔκανε ὑπομονή νά πάρουνε καί τό ἀντίδωρο καί νά βγοῦνε στήν αὐλή. Ἀμέσως προχώρησε πρός τό αὐτοκίνητο.

- Ποῦ πᾶς, Νικόλα μου; ἀπόρησε ὁ πατέρας.

- Δέ θά πᾶμε στόν γέροντα;

- Ἐδῶ θά δοῦμε τόν γέροντα, ἀποκρίθηκε κι ἔδειξε μέ τό δάκτυλό του μία ἀνοιχτή πόρτα.

- Μά ἐδῶ δέ βλέπω κανένα ἀρχοντικό...

Ὁ μπαμπάς χαμογέλασε.

- Ἀρχονταρίκι τό λένε καί εἶναι ἐκεῖνο τό δωματιάκι.

Τόν πῆρε ἀπό τό χέρι καί μπῆκαν μέσα. Δέ θά ἔλεγε ὅτι ἀπογοητεύτηκε πού τελικά δέν πῆγαν σέ κάποιο ἀρχοντικό, δέν ἦταν αὐτό πού τόν ἐνδιέφερε, ἀλλά νά ἀκούσει μέ τά ἴδια του τ' αὐτιά τόν γέροντα νά μιλάει. Τό ἀρχονταρίκι ἦταν τελικά ἕνα δωματιάκι μέ κάμποσες καρέκλες, μερικούς καναπέδες καί ἕνα γραφειάκι. Μπαίνοντας τούς κέρασαν καφέ, λεμονάδα καί ἁλμυρά. Πῆραν ἀπό κάτι καί κάθισαν μπροστά μπροστά στίς καρέκλες. Σιγά σιγά μαζεύτηκε κι ἄλλος κόσμος. Μετά ἀπό λίγο μπῆκε μέσα ἕνας μοναχός καί ὅλοι σηκώθηκαν ὄρθιοι. Ἐκεῖνος πῆγε καί κάθισε πίσω ἀπό τό γραφειάκι, ἀκριβῶς ἀπέναντι ἀπό τόν Νικόλα. Ὁ μπαμπάς ἔσκυψε στό αὐτί καί τοῦ εἶπε: «Νά ὁ γέροντας»!

Τόν μπέρδεψε τελείως. Αὐτός δέν ἦταν γέροντας, αὐτός πρέπει νά ἦταν στήν ἡλικία τοῦ μπαμπά του. Ἔ, τώρα ἀπογοητεύτηκε κάπως... Πῶς γίνεται νά εἶναι σοφός, δηλαδή πιό ἔξυπνος ἀπ' τόν μπαμπά του, ἀφοῦ εἶναι τόσο νεαρός; Κατσούφιασε λίγο, ἀλλά ἕνα χαμόγελο τοῦ... γέροντα πού προοριζόταν μόνο γι' αὐτόν τόν ἔκανε νά ἀνασκουμπωθεῖ. Ὅταν κιόλας ξεκίνησε νά μιλᾶ, ὁ Νικόλας ἀπέκτησε ἐνδιαφέρον. Τούς εἶπε πρῶτα μία ἱστοριοῦλα καί μετά τούς ἐξήγησε ὅτι αὐτό ἦταν τό εὐαγγέλιο πού ἄκουσαν προηγουμένως στή λειτουργία. Τήν εἶπε ὅμως τόσο ὡραία τήν ἱστορία, σάν παραμύθι. Καί μετά εἶπε κι ἄλλα, δέν τά καταλάβαινε ὅλα ὁ Νικόλας, ἀλλά γιά κάποιο λόγο τοῦ ἄρεσε νά τόν ἀκούει. Κι ὅλο ἔλεγε «Παιδιά μου». Ἦταν πολύ γλυκός!

Στό τέλος πέρασαν ὅλοι καί τοῦ φίλησαν τό χέρι. Ἐκεῖ ἦταν πού τόν κέρδισε ὁλοκληρωτικά. Ὅταν ἔφτασε ἡ σειρά τους τόν πῆρε στά γόνατά του καί τοῦ εἶπε: «Ὥστε ἐσύ εἶσαι ὁ περιβόητος Νικόλας»! Ἀμέσως χαμογέλασε καί σκέφτηκε: «Περιβόητος, ἔ; Τήν ξέρω αὐτή τή λέξη. Σημαίνει ὅτι μιλᾶνε συνέχεια γιά μένα. Τόν μπαμπά μου ξέρει, ἄρα ὁ μπαμπάς μέ συναφέρνει συχνά»!

Στόν δρόμο γιά τήν ἐπιστροφή ὁ Νικόλας θέλησε νά λύσει τίς ἀπορίες του:

- Μά μπαμπά, γιατί ἔλεγες ὅτι θά δοῦμε τόν γέροντα, ἀφοῦ αὐτός ποῦ ἦρθε ἤτανε νεαρός σάν ἐσένα;

- Ἡ λέξη γέροντας δέ σημαίνει ὅτι κάποιος εἶναι γέρος. Εἶναι τίτλος πού δίνουν σέ ἕναν ἀπό τούς μοναχούς, ὁ ὁποῖος ὁρίζεται σάν ἀρχηγός τους. Εἶναι ὅμως μελετημένος, ξέρει πολλά πράγματα καί μπορεῖ νά παίρνει ἀποφάσεις, γι' αὐτό μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι εἶναι σοφός σάν ἕνας γέροντας.

- Καί γιατί ἔλεγε ὅλη τήν ὥρα «Παιδιά μου, παιδιά μου». Ἤτανε ἐκεῖ τά παιδιά του;

- Ὄχι, ἀγόρι μου, δέν ἔχει παιδιά. Ἔχει ἀφιερώσει τή ζωή του στόν Χριστό, δέν ἔχει δική του οἰκογένεια. Ἀλλά νιώθει ὅλο τόν κόσμο σάν δικά του παιδιά, ἐπειδή ἀπό αὐτή τή θέση πού βρίσκεται ἔχει τήν εὐθύνη νά τούς συμβουλεύει, νά τούς βοηθᾶ σέ ὅ,τι χρειάζονται καί νά προσεύχεται γι' αὐτούς, ὅπως κάνει δηλαδή ἕνας πατέρας γιά τά παιδιά του.

- Προσεύχεται καί γιά μένα τώρα;

- Πάντα προσευχόταν καί γιά σένα!

- Πῶς; Ἀφοῦ δέ μέ ἤξερε...

- Βεβαίως καί σέ ἤξερε!

- Ἄ ναί! Ἀφοῦ εἶμαι περιβόητος, εἶπε καί σάν νά ψήλωσε δύο πόντους ἀπό περηφάνια.

Στήν ὑπόλοιπη διαδρομή δέν εἶπαν τίποτα, ἄκουγαν μόνο τή μουσική ἀπό τό ραδιόφωνο. Μᾶλλον σκεφτόταν ὁ καθένας τά δικά του. Ὁ Νικόλας πάντως ἄρχισε νά ὀργανώνεται γιά τήν ἑπόμενη συνάντηση μέ τόν γέροντα. Ὁ μπαμπάς τοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι θά πηγαίνουν συχνά τώρα πού μεγάλωσε καί ἀντέχει τίς στροφές στό ταξίδι μέ τό αὐτοκίνητο. Μόνο ὅταν ἔφτασαν σπίτι, εἶπε μία κουβέντα, πρίν τρέξει στό δωμάτιό του νά πάρει τό ἀγαπημένο του παιχνίδι.

- Μπαμπά, κανόνισε σύντομα νά ξαναπᾶμε, μήν ξεχάσω τίς ἐρωτήσεις μου!

βιβλιοπαρουσίαση

Διάβασε τό βιβλίο, ἔλα νά μάθεις
τό γιατί καί μπορεῖς ἄν θέλεις,
νά ζωγραφίσεις μαζί.

«Ὁ φίλος μας ὁ Νάσος»

τῆς *Ἡρώς Παπαδοπούλου*,
εἰκονογράφηση: *Ἀγγελική Δελέχα*,
ἐκδόσεις ΘΥΡΑ.

Ἔλα
νά γνωρίσουμε τόν Νάσο,
μαθητή πρωτάκι ἔξυπνο παιδί,
μά νά διαβάσει καί νά γράψει
δέν εἶναι εὔκολο πολύ.

Γι' αὐτό
ὁ μικρός Νάσος
βοήθεια
ζητεῖ.

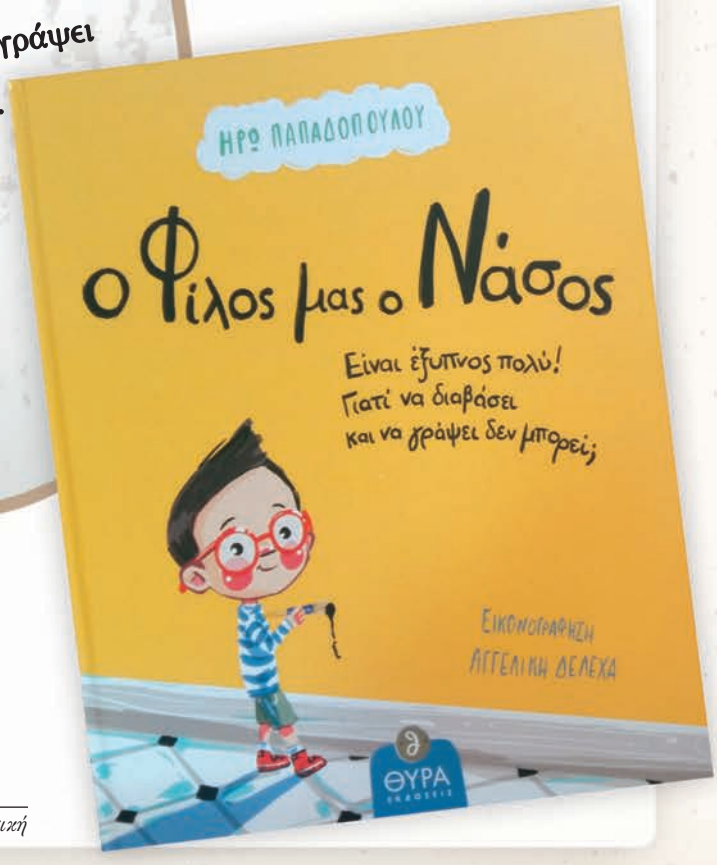

Σε περιμένει!

Η ΜΕΓΑΛΗ ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ἡ Ζωή, ἡ Ζαχαρίτσα,
εἶναι χαρούμενη σέ μία χώρα
μαγική, μέ τούς φίλους της μαζί.
Κι ὅταν μία δύσκολη,
μαύρη μέρα ἐμφανιστεῖ,
τότε ἡ Ζωή μέ τήν Ἐλπίδα,
δίνουν δύναμη πολλή.
Ἔλα, κοίταξε καλά,
βρές πῶς ἡ Ζωή νίκησε
μιά γιά πάντα τή μάγισσα, τήν κακιά.
«Ἡ μεγάλη νίκη τῆς Ζωῆς», τῆς *Ἑλένης Τσαλδίρη*,
ἐκδόσεις ΣΑΪΤΗ, ἕνα μοναδικό παιδικό βιβλίο, γεμάτο μηνύματα γιά ὅλους
ἀπό τή μεγάλη νίκη τῆς Ζωῆς. Καί γιά σένα!

Η ΧΑΡΑ ΒΡΗΚΕ ΤΗ ΧΑΡΑ

Ἡ Χαρά ἔχει πολλά, χωρίς ὅμως χαρά.
Ὁ μπαμπάς καί ἡ μαμά, τρόπους ψάχνουν,
μά τά περισσότερα τίποτα δέν φέρνουν.
Ἕνας ἐρχομός, μία βόλτα κι ὅλα ἀρχίζουν
πλέον νά ἀλλάζουν. *Ἡ Χαρά δέν εἶναι ἡ ἴδια πιά.* ***Βρῆκε τή Χαρά!***
Μά τί ἔγινε καί ἡ καρδιά τῆς Χαρᾶς,
ζεστάθηκε τόσο ξαφνικά καί δυνατά;
Μήν περιμένεις, μάθε καί σύ,
Χαρά νά ἔχεις πολλή!
«Ἡ Χαρά βρῆκε τή Χαρά» τῆς
Μαρίας Προδρόμου, εἰκονογράφηση:
Λιάνα Δενεζάκη, μέ εὐχάριστες
δραστηριότητες ἀπό τίς ἐκδόσεις
ΕΑΡ παιδικά. Μήν τό ξεχάσεις,
ἡ Χαρά σέ περιμένει!

Αὐτὸ πιστεύω εἶναι τὸ νόημα τοῦ μοναχισμοῦ μας. Δὲν ἤρθαμε γιὰ νὰ ζήσουμε μόνο μαζί, ἢ νὰ κάνουμε μόνο τὶς ἀκολουθίες μας ἢ ἔστω νὰ διαβάσουμε μερικὰ πατερικὰ βιβλία. Ἤρθαμε νὰ ζήσουμε αὐτὸ τὸ γεγονός: Τὴν παρουσία τῆς Ἁγίας Τριάδος. Τὴν σάρκωσι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὴν παρουσία τοῦ Πατρὸς καὶ τὴν ἔκχυσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὸν κόσμο, στὴν Ἐκκλησία, στὶς ψυχές μας. Ὅσο περισσότερο ζοῦμε αὐτὸ τὸ γεγονός, τόσο περισσότερο γινόμαστε Ὀρθόδοξοι. Ὀρθοδοξία δὲν εἶναι ἡ μηχανικὴ ἐπανάληψις μερικῶν ἀληθειῶν. Εἶναι ἡ βίωσις τῶν ἀληθειῶν. Εἶναι ἡ ὑλοποίησις τῶν ἀληθειῶν. Ἡ Ἐκκλησία, ἂν ἔχῃ ἕνα «Πιστεύω», δὲν τὸ ἔχει γιὰ νὰ τὸ ἀπαγγέλλῃ. Τὸ ἔχει γιὰ νὰ τὸ ζῇ.

Ἀρχιμ. Ἐλπιδίου Χασάπη